

A fontos ember tragédiája

ZSÍROS ANDRÁS

Volt egyszer egy nagyon fontos ember. Annyira fontos volt, hogy gyakran szinte egyszerre kellett lennie két helyen. Ezért rengeteget utazott.

A fontos embernek sok ellensége is volt. Ellenségei minden nap próbálkoztak, hogy valahogy eltegyék láb alól.

A fontos ember ezért felbérelt magának egy testőrt. A testőr éjjel-nappal vele volt. Minden pillanatban éberem figyelt, a legkisebb neszre is ugrott. Jó testőr volt. Nem is történt semmi baj.

A fontos ember azonban egy idő után kezdte kényelmetlenül érezni magát. Testőre jelenlétét egyfolytában érezte maga körül, a vele való kontaktusban úgy érezte, testőre túlzott figyelemmel van iránta; sok helyet, ahová készült, veszélyesnek nyilvánított. A fontos ember úgy érezte, megfullad.

Ezért felbérelt más testőröket is, hogy több szem többet lásson, és így – megnövelve a biztonságot – olyan helyekre is elmehessen, ahova eddigi egyetlen testőre nem engedte. A fontos ember azt is kikötötte az új testőröknek, hová követhetik, de oda is csak tisztos távolságból, észrevétlenül.

Így is lett, bár a jó testőr erősen ellenezte az ötletet.

A fontos ember hamarosan el is feledkezett testőreiről. Bár azok figyelték innen-onnan, az életébe immár nem szóltak bele.

Nem is nagyon találkoztak. Jó testőre is csak annyit tudott nála elérni, hogy legalább hetente egyszer, vasárnapként beszéljenek, hogy átnézhessek a jövő heti programot, és felhívhasa a figyelmét a kockázatos helyzetekre. De a fontos embert nagyon fárasztották ezek az egyórás találkozások is. Úgy érezte, semmi szüksége nincs rá. Ezért aztán mindig valami kibúvót keresett, és így egyre ritkábbak – és egyre felszínesebbek is – lettek ezek az alkalmak.

A jó testőr érezte, hogy baj lesz. Kollégái cseppet sem voltak olyan lelkiismeretesek, mint ő maga. Nem törődtek igazán a fontos emberrel. Nem szerették (csak amikor a fizetés érkezett meg tőle), nem aggódtak érte, és nem érdekelte őket, mi lesz vele. Viszont annál inkább kihasználták: biztonsági okokra hivatkozva átnézték a postáját, és ha valami értékes küldeményt kapott, azt zsebre tették. Biztonsági okokból

az utazások során a szállodákban mindig a legkényelmetlenebb szobát szereztek meg neki, míg ők elfoglalták az elnöki lakosztályt. A növekvő kockázati tényezők miatt jobb autót, modernebb szolgálati lakást, hosszabb szabadságot és magasabb fizetést alkudtak ki maguknak. A fontos ember pedig mindenbe inkább beleegyezett, csak hogy békén hagyják.

Egy kellemesnek indult tavaszi napon, nem sokkal húsvét után aztán megtörtént a baj. Egy alattomos merénylő támadt lesből a fontos emberre. Hirtelen előugrott a rejtékhelyéről és pisztolyt rántott.

A testőrök persze ott voltak. Ott álltak mindannyian a fontos ember közelében. De a váratlan támadástól annyira megijedtek, hogy egy pillanatig nem is tudták, mi a teendő. Csak álltak mozdulatlanul, mintha gyökeret eresztettek volna. A gyilkos lövés pedig eldőrdült.

Ekkor végre bekapcsoltak a testőrök reflexei. Hirtelen behúzták a nyakukat, volt, aki lehasalt, míg egy másik előugrott – és összeütközött a jó testőrrel, aki épp a golyó útjába tartott volna.

A két testőr a földre zuhant. Mire felocsúdtak, a merénylő kerekét oldott. A fontos ember pedig ott feküdt mellettük élettelenül, a szívét ért halálos találatlaltal.

Fontos emberek vagyunk. Ezernyi, milliónyi veszélynek kitett fontos emberek. Fontosak vagyunk Istennek. Ezért küldte hozzánk egyetlen Fiát, hogy testőrünk, pásztorunk legyen. Hogy akár az élete árán is megvédjen bennünket.

El tudjuk-e fogadni őt, vagy mi is belesünk abba a hibába, hogy egyre inkább kizárjuk az életünkéből, és mással pótoljuk a helyét?

„*Én vagyok a jó pásztor. A jó pásztor életét adja a juhokért. Aki béres és nem pásztor, akinek a juhok nem tulajdonai, látja a farkast jönni, elhagyja a juhokat, és elfut, a farkas pedig elragadja és elszéleszti őket. A béres azért fut el, mert csak béres, és nem törődik a juhokkal. Én vagyok a jó pásztor, én ismerem az enyéimet, és az enyéim ismernek engem, ahogyan az Atya ismer engem, én is úgy ismerem az Atyát: és én életemet adom a juhokért.*” (Jn 10,11–15)

Gyógyító szörnyeteg?

Dr. Csernus Imre lelkipozói alapelvei és azok kihívása az egyházi pasztoráció számára, avagy miért vándorol ki a lelkipozás az egyházból?

PERCZE SÁNDOR

A lelkipozás profán ódája

A *Tankcsapda* nem éppen táncczenekarnak nevezhető együttes. Torzított hangon szólnak a gitárok, dübörög a dob. De a koncertek teltházak, lemezeik egyre-másra jelennek meg, és fogynak is el a boltokból, jelezve: a közönségnek valami nagyon tetszik a három tagból álló formációban. Úgy érzem, a zenekar titka a dalszövegekben van. A kissé zord külső érző szívet, a fémese zene mély érzelmeket takar. A *Tankcsapda* az *igazságról* énekel. Nem egyszerűen a fiatalok igazságáról, hanem arról az igazságról, amit a felnőttek sokszor elhallgatnak, mint például a papa meg a mama rossz házassága vagy a pénz imádata. Ráadásul mindezt úgy fogalmazzák meg, hogy a menny és a föld, Isten és az ember egészen közel kerülnek egymáshoz. Jó példa erre az *Örökké tart!*¹ című dal szövege:

Gyere, mond el, mi a baj, bébi, én figyelek rád
Előttem ne legyen titkod, én nem vagyok az apád
Látom, van valami, ami a szívedet nyomja
Tudom, az élet súlya, tudom a világ gondja

Gyere, ne félj tőlem, én nem verlek át
Ha belekezdted, hát folytasd tovább
Ha akarod, suttoghatsz, nekem az is elég, hogy halljam
És én majd ott leszek, és segítek, ha baj van

Refr.: Ha nem hiszed el, hogy az életed ajándék
Nézd meg jobban, hogy élnek anyádék
Ha nem hiszed el, hogy az élet tényleg örökké tart
Hiába úszol, belefulladász, pedig ott van a másik part

Na jól van, borítsunk fátylat a mültra
A dolgok jönnek, aztán mennek hirtelen

¹ A Tankcsapda *Élni vagy égni* című albuma, 2003.

És néha elvisznek magukkal arra az útra,
Ahol az érzelmek laknak, nem az értelem

Gyere, ne félj tőlem, én jól tudom, mi bánt
Néha mindenki elkövet néhány hibát
De ha magadba nézel, és azt látod, hogy a szíved tiszta
Akkor jó az út, amin jársz, és többé ne is fordulj vissza

Ez a dal olyan, mint a világi lelkipozás ódája. Szinte minden benne van, ami egy ember lelki megkönnyebbüléséhez szükséges: a beszélgető partner, bűnvallás – gyógyás és feloldozás. Leülni valakivel, kimondani a dolgokat, kiönteni a szívet: „Gyere, *mondd el*, mi a baj, bébi, én figyelek rád.” Számbavenni a múltat és a jelent (nézd meg jobban, hogy élnek anyádék), helyet adni az *érmeknek* és új impulzussal indulni tovább.

A téma az utcán hever

A lelkipozás mint téma az utcán hever. Az utóbbi években teljesen megszokottá vált, hogy az emberek személyes problémáikat, kétségeiket, kérdéseiket nagy nyilvánosság előtt, a modern médiumok segítségével beszélik ki. Mónika² és Balázs³ kibeszélőshow-ja erre a legjobb példák. Ezekben a műsorokban napi téma a megcsalás, a válás, a

² RTL Klub, 17.25-kor. „A világ televíziós csatornáin a legnépszerűbb műsorszorok a különböző tematikájú talkshow-k. Az elmúlt évtizedben külön műfajjá nőtte ki magát a napi, délutáni talkshow. Adásról adásra milliók nézik. A főszereplők mindig hétköznapi emberek, a civil társadalom tagjai. Az RTL Klub történetében is egyedülálló ez a vállalkozás. 2001. május 7-én indult a műsor Mónikával. Ez egy igazi szókimondó show, ahol a valóságos szereplők, valóságos történetei a mindennapok valóságos problémáit tükrözik.” Idézet: www.rtlklub.hu.

³ A Balázs-show 2008 elején megszünt.

munkanélküliség. A forgatókönyv egyszerű. A stúdióba bejön valaki, aki a show vezetőjének elmondja, mi hozta őt oda. Következik néhány kérdés a műsorvezető részéről, melyekkel pontosítja a problémát, segít kimondani azt, amit eddig kevésbé fogalmazott meg magának az illető. Ezután jön a szembesítés, behívják azt, akivel konfliktusban áll. Őt is a saját szempontja ismertetésére kéri, majd teret engednek a vitának. A lelkigondozóként fellépő műsorvezető megpróbálja kideríteni az igazságot, szembesíti a feleket esetleges hibáikkal és téves helyzetelemzésükkel, végül megpróbál valamilyen megoldási lehetőséget felvázolni. Reklám, majd jön a következő páciens.

A műsort meghatározó show jellegtől eltekintve összességében lelkigondozás zajlik a képernyőn. Egy evangélikus lelkész pedig nem tudja, sírjon vagy nevéssen-e azon, amit lát. Ezeknek az embereknek elemi szükségük van arra, hogy valaki legalább arra az öt-tíz percre figyelmet szenteljen nekik, meghallgassa őket. Világgá kiabálják gondjaikat, mert magányosak, és képtelenek megoldani azokat. Ezt az utat választják arra, hogy beszélhessenek a problémáikról. Nem valamelyik közelükben élő lelkészt keresik fel. Ez alighanem meg sem fordul a fejükben... Amikor ezt végiggondoltam, rádöbbentem a keserű valóságra.

Az egyházból kivonult a lelkigondozás

Talán azért is, mert megrendült benne a közbizalom. A HVG 2009. szeptemberi felmérése szerint az intézmények 10-es bizalmi skáláján az egyházak 3,9 ponton állnak. Ezzel az eredménnyel csak a kormányt (2,6), a parlamentet (2,6) és a politikai pártokat (2,2) sikerült megelőzniük. Az ezer megkérdezett internetező nagyobb bizalmat szavazott az önkormányzatoknak (4,0), a civil szervezeteknek (4,5), de még a rendőrségnek is (4,4).⁴

Szervezetek	Augusztus	Szeptember
ENSZ	5,0	5,2
Alkotmánybíróság	4,9	5,0
NATO	4,8	4,9
Európai Unió	4,6	4,9
Civil szervezetek	4,4	4,5
Rendőrség	4,2	4,4
Bíróságok	4,4	4,3

⁴ „A felmérést az NRC 2009. szeptember 27–30. között végezte 1000 internethasználó online megkérdezésével. Az adatbázist az TNS-NRC InterBus kutatásának offline adataival súlyoztuk, így az a legfontosabb demográfiai ismérvek tekintetében reprezentatív a legalább hetente internetező 18–69 éves magyar lakosságra nézve.” Idézet: http://hvg.hu/itthon/20091012_nethangulat_index_2009_szeptember/page3.aspx, 2009. október 25.

Ügyészség	4,3	4,3
Ombudsmanok	4,2	4,2
Köztársasági elnök	4,1	4,1
Önkormányzatok	4,0	4,0
Egyházak	3,8	3,9
Kormány	2,5	2,6
Parlament	2,4	2,6
Politikai pártok	2,1	2,2

Úgy tűnik, ez az egyházzal szembeni általános bizalomhiány tükröződik a lelkigondozás területén is. A pszichológia oldaláról már az 1970-es években érkeztek a kritika hangjai (SCHARFENBERG 1972), miszerint az egyházi lelkigondozás legnagyobb problémája, hogy túlságosan doktrinális. Pángyánszky Ágnes nemrég a *Lelkipásztor* hasábjain idézte ezzel kapcsolatosan Isidor Baumgartner markáns véleményét: „...nem lehet csodálni, hogy az emberek hátat fordítanak egy olyan lelkigondozásnak, mely egzisztenciálisan nem kielégítő, üres formulává merevedett egyházi üdvtan, és a bizonyíthatóan gyógyító pszichoanalízis díványán kötnek ki. Az ok egyszerűen a hatékonyság meggyőző ereje. Az egyház prédikációival, lelkigyakorlataival, hittanóráival, vezeklési gyakorlataival és szentségeivel összehasonlítva a pszichoterápia egyértelműen megváltoztatja az embert. Az annak rendje és módja szerint analizált kliens nemcsak munkaképesebb, becsületesebb és igazságosabb lesz, hanem mindenekelőtt képes lesz jobban szeretni. Ezzel a pszichoanalízis elvileg eléri azt, amit a keresztyénység egészének nem sikerült.” (BAUMGARTNER 2006. Idézi PÁNGYÁNSZKY 2008, 300. o.)

Az egyházi lelkigondozás oldalán „egzisztenciálisan nem kielégítő”, „üres formula”, „egyházi üdvtan” kifejezések állnak. A pszichoterápia oldalán: hatékony, megváltoztatja az embert, aki képes lesz jobban szeretni. Lesújtó vélemény 1972-ből. De mi történt, illetve mi az, ami az egyházi lelkigondozás kiüresedését, eredménytelenségét és tévesztését okozza? Miért kopott ki az egyházból a lelkek gondozásának karizmája? Miért mennek férfiak és nők kibeszélőshowba, ilyen vagy olyan lelki egészséget segítő, fejlesztő kurzusokra? És miért fordulnak oly kevesen a lelkészhez?

A probléma gyökerét nem abban látom, hogy a pszichológia mint társtudomány mennyire integrálódik a teológiába vagy mennyire nem. Nem is abban, hogy a lelkészek jól vagy rosszul használnak-e bizonyos pszichológiai ismereteket és technikákat, miközben valakivel beszélgetnek. Inkább abban, hogy az egyházi lelkigondozás szem előtt téveszti az embert. Egy evangéliumnak nevezett üzenet átadását hangsúlyozza oly módon, mintha az kívül esne az emberi élet területén, és először integrálni kellene oda (mint valami gyógyszert), hogy a dolgok és emberi problémák végre rendbe kerüljenek. Valahányszor a keresztyén lelkigondozás új irányairól, feladatáról esik szó, előkerül

valamiféle missziós alapbeállítottság. Eszerint – ahogy Pángyánszky Ágnes fogalmaz: „modern, érthető, egzisztenciálisan megszólító formában elmondani azt, amit Isten »üzen« rajtunk keresztül.” (Uo.) Vagy: „A kontextuális pasztoráció a mában, a ma emberének igyekszik az életre vonatkozó, felszabadító, gyógyító és vigasztaló örömezetet megfogalmazni.” (Uo. 301. o.) Véleményem szerint csak a felszínt érinti az a lelkigondozó, aki a vallás, a hit vagy Isten dimenzióját nyújtja bármely emberi problémára megoldásként. Sokkal inkább feltárul(hat) a vallás, a hit és a transzcendens dimenziója akkor, amikor őszintén nézünk szembe az emberi problémákkal.

Dr. Csernus, a gyógyító szörnyeteg

Ezt az őszinte szembenézést az utóbbi évek egyik legismertebb terapeutája, dr. Csernus Imre lelkigondozásán lehet a legjobban megfigyelni.⁵ Mint minden lelkigondozónak, úgy neki is van egyfajta világ- és emberképe, egyfajta diagnózis arról, hogy mi nehezíti meg ma leginkább az életet. A következőkben a három legfontosabb elemet emelem ki, amiben ő a *kortársak problémáját látja*.

- *Elfojtott érzelmek.* „...ma itt Magyarországon az emberek [...] túlnyomó része elfojtja az érzelmeit.” (CSERNUS 2004, 7. o.)
- *Öntudatlanság.* „Ma az emberek öntudatlan életet élnek. Öntudatlanul oldanak meg, vagy nem oldanak meg konfliktusokat. Öntudatlanul nevelik a gyermekeiket.” (Uo. 135. o.)
- *Hazugság.* „Ez a fogyasztásra épülő világ egyszerűen ontja az egoista embereket. Akik előbb-utóbb megszokják, hogy önmaguknak és ezáltal a környezetüknek is folyamatosan hazudnak.” (Uo. 49. o.)

Csernus szerint az emberek alapvető problémája a „minden rendben van” *látszatának* fenntartásából és annak gerjesztéséből fakad. Eszerint a lelkigondozó feladata ennek a látszatvilágnak a szétfeszítése, összezúzása a *valóság kimondásával*.

„Én a dolgok kimondása mellett vagyok. Legyenek ezek szép dolgok vagy csúnya dolgok. Csak őszinték legyenek. (...) Mert gondolni lehet bármit. Ugye? De kimondani? Végiggondolni, megfogalmazni, kimondani és vállalni a felelősséget! Az már komoly dolog. (...) Nem elég utálni a személyzeti főnököt a cégnél! Mert attól még nem változik semmi! Mondja ki! Vállalja be! (...) Csak ezt a módszert

vagy felfogást egy álszent módon élő országban, felületesen működő emberek között vállalni nem túl frankó! Mert akkor nagyképp az ember... Ha én kimondom azt, ami történik, méghozzá arca, karakán módon, akkor az közfelháborodást kelt. Mert a Csernus ezzel lerombolja a... mit is? Ja! Lerombolja a mi kis építményünket, ami jól funkcionál, igaz, felületesen, de azért mégiscsak... Így élek, így gondolkodom, és így gyógyítok! Lerombolom a maguk kis látszatvilágát. (...) Szétrobbantom az álszent, hazudós kis világukat!” (Uo. 7–8. o.)

A hazugságok lerombolása nem történhet udvariaskodva, finomkodva. Csernus (sokak szemében) rendkívül nyers és udvariatlan tud lenni. De számára a sokszor trágár szókimondás, drasztikus megfogalmazások csupán a „tudatosítás eszköze” (CSERNUS 2007, 17. o.) a látszatvalóság lerombolásához.

„Így is hívtak a kórházban. A Balkáni. És ennek a hozadéknak is nagyon sokat köszönhetek. A határozottságomat. Amivel pajzsokat ütök át. A szókimondást, amivel a hazugságokat tiprom sárba. Ez mind a vérmeérsékletemből ered.” (CSERNUS 2004, 48–49. o.)

A *Bevallalja!* című műsor kapcsán kritikaként felmerült, hogy egy rövid, huszonöt perces beszélgetés mire lehet elég. Csernus válasza a következő:

„Sokan felvetették, hogy mire elég 25 perc? Elmondjam? Elmondom! Az emberi agy három perc alatt elpusztul. Megszűnik élni. Három perc alatt. Amikor én megkérdem a velem szemben ülőt, hogy mire alapozza azt az állítását, hogy apja a gyerekének, amikor a kisserác egyetlen barátjának sem tudja a nevét; amikor megkérdem, hogy mikor nézett utoljára mélyen a szerelme, a kedvese, a felesége szemébe... hát kérem szépen, akkor az a három perc rohadt hosszú is ám! Három perc elég, hogy végiggondold az életedet... És ehhez képest huszonöt? Miről beszélünk? Huszonöt perc alatt valóban nem lehet előidézni egy változást. De el lehet indítani egy változást. Rá lehet döbbsíteni embereket dolgokra. Lehet adni pofonokat és választási útvonalakat egyaránt.” (Uo. 138. o.)

Csernus gondolatai felvetik azt a kérdést, hogy honnan ered az ő magabiztossága, mire alapozza állításait a mai magyar emberi problémákról? A választ egyetlen szóban lehet összefoglalni: *önismeret*.

„Ez a legfontosabb. A bennünk lévő tudott vagy tudatalan dolgok felé, amivel a problémákat oldjuk meg, vagy amikkel kudarcot vallunk. Önismeret. Ennél fontosabbat nem tudok mondani.”

„Akik pedig elítélnék, azok valójában önmagukkal nem mernek szembenézni. Túl fájdalmas belátniuk a saját felelősségüket... Ezért ilyenkor én egy kegyetlen, szadista állattá változok, aki belevetkőzik az emberi integritásba, aki nem tart tiszteletben másokat. (...) Valójában pedig az a dolgom, mint orvosnak, hogy mindenkor elmondjam a másoknak, amit látok, mivel ezzel csak ő tud megfelelően

⁵ Csernus Imre 1966-ban született Verbászon a Vajdaságban. Sokáig papi pályára készült, de végül orvosnak ment, és Budapesten végzett. Figyelme egyre inkább a pszichiátria felé terelődött. Országos ismertségre 2003-ban a *Bevallalja!* című televíziós műsorban tett szert, ahol huszonöt perces beszélgetéseket folytatott különféle társadalmi helyzetű emberekkel.

gazdálkodni. Megfogadni vagy elvetni. Mindegy. Ez már az ő élete. És az ő döntése. És ezáltal az ő sikerélménye vagy kudarcáé.” (Uo. 139. o.)

A Csernus képviselte profán lelkigondozás egyik alap-pillérének a vére menő őszinteséget látom. Őszinteséget önmagával és másokkal szemben. A profán lelkigondozó kérdez. De nem szokványos módon: „...olyan kérdéseket merek feltenni, amelyekre ők még gondolni sem mernek.”⁶ Milyen lelkigondozó dr. Csernus? Néha úgy tűnik, az igazság és a szókimondás karakán prófétája. Aki nem ijed meg a maga és mások árnyékától. Aki a hazugság falait rombolja az őszinteség buldózerével. Vagy ahogy ő fogalmaz önmagáról: „Egy hatásos állat. Egy gyógyító szörnyeteg...” (CSERNUS 2004, 134. o.) S ez a gyógyító szörnyeteg – akinek őszinteségétől sokan rettegnek, vagy visszataszítónak találják azt – sokakat vonz az igazság kimondásával.

A gyakorlatban

A következőkben egy, a *Bevállalja?!* című tévéműsorban elhangzott dialógus részletét idézem. Ezzel szemléltetem, hogyan működik dr. Csernus fent röviden vázolt koncepciója a gyakorlatban. Egy férfi érkezik a stúdióba felesége kérésére, hogy beszéljen a problémájáról.

„Cs. Zoltán vagyok, 40 éves, Háromgyerekes édesapa. Budapesttől harmincöt kilométerre (...) klassz körülmények között élünk a családommal. Sajnos az utóbbi időben (...) rettenetesen felbosszantom magam, hogyha valaki palira vesz, vagy hülyének néz, és nem jön el a megbeszélte üzleti találkozóra. Sőt, ha nem tudom elérni telefonon, vagy csörög a telefonja, de nem veszi föl, akkor fel tudok robbanni. Emiatt kerestem meg Csernus doktort, hogy mondjon nekem valamit, hogy ezt könnyebben viseljem, vagy átlépjek rajta...

- Mivel foglalkozik?
- Üzleteket kötök.
- Ühüm. Jó, tehát van a feszültség.
- Igen.
- Mit csinál ilyenkor? Ott ácsorog, a helyen sehol senki?
- Dühös vagyok.
- Hogyan csinálja?
- Csendben magamban. Igazából ez a gond.
- Tehát magában csinálja. Tehát egyre inkább forr az agyvize.
- Igen, és mivel én nem dohányzom, nem iszom, nem kávézom... És hát nem akarom a családomon levezetni ezt a feszültséget, inkább megmarad bennem.
- És mit csinál a feszültséggel?

– Egyelőre raktározom, nem tudok mit csinálni vele.
(...) Az kéne nekem, hogy valahogy át tudjak lépni ezen.
(...)

- Robbanni szokott a feszültség?
- Szokott.
- Kin?
- Aki éppen ott van.
- És az ki?
- Bárki. Ismerős, családtag, bárki, de nem bántok senkit.
- Hanem hogyan történik?
- Csak kiabálok. És akkor nagyon félnék tőlem.
- Feszült?
- Én állandóan szinte.
- Most miért feszült?
- Nem tudom.
- Hát dehogynem! Miért feszült? Tudja. Miért feszült?
- Mert új helyzetben vagyok.
- Nem bírja az új helyzeteket?
- Hát nem szeretem annyira az új helyzeteket.
- Tehát az új helyzetek, vagyis a helyzetek olyanok legyenek, amik szorosán ki vannak számítva.
- Igen. Nagyon szeretem a kiszámított dolgokat.
- Aha. Nagyon szereti a kiszámított dolgokat. A család az egy kiszámított dolog, mivel ezek a személyek ott vannak. De tudja, van a fizikális terror és a lelki terror. Melyik a súlyosabb?
- A lelki biztos.
- Aha. Különösen, hogyha olyanokon csattan, akiket szerettek. Ők az okai? Ki az oka?
- Hát lehet, hogy én. Én magam, hogy hagyom magam felbosszantani.
- Miért hagyja magát palira venni?
- Nem tudom.
- Dehogynem tudja! Azért, mert már előre gondolkodik, és nem látja meg a pasit, hogy milyen! Rögtön álmvárat kezd el építeni, amikor még nincs semmi. Ezért ki a felelős, már ne haragudjon?!
- Hát ezért én vagyok a felelős.
- Ön. Mondja el, hogy amikor a gyerekek lefeküdtek, mit szoktak csinálni, amíg (...) le nem fekszenek a felelőségével?
- Hát tévézünk, beszélgetünk erről-arról.
- Miről?
- Tulajdonképpen mindenről.
- Azonkívül amiről nem beszélnek?
- Bajokról. Pont erről nem beszélünk, amiről talán kelene.
- Ő kérdezné?
- Ő kérdezne. De én meg úgy vagyok vele, felületesen el is mondom neki.
- Miért felületesen?

⁶ Önéletrajz. In: *Csernus-est. Dr Csernus Imre pszichiáter előadása.*
http://www.csernusest.hu/?page_id=7.

– Hát mert úgy hiszem, hogy meg tudom oldani, de mégsem.

– Már negyedik éve nem megy. Akkor nem szokott tanácsot kérni?

– Hát azért jöttem ide.

– Hány éve él a feleségével?

– Tíz éve.

– Tíz éve?

– Igen.

– Tíz év alatt hányszor kért tanácsot a feleségétől?

– Hát, nem sokszor.

– Akkor hol van itt az egymásra figyelés? Egymás segítése? Mit mond a néma gyerek meg az anyja szólás-mondás? Ismeri?

– Hogyne, persze.

– Mondja már ki.

– Néma gyerekeknek anyja sem érti a szavát.

– Hm. Tehát ön egy ilyen rettenetesen büszke ember, aki nem kér tanácsot attól, akit szeret, és akiben megbízik.

– Hát idáig még nem kértem.

– Pedig négy év alatt kb. tízszer lett volna rá alkalma.

Bukott ezeken a dolgokon?

– Úgy buktam, hogy inkább nem jött be. Bejöhett volna.

– Ühüm. Tehát effektíve úgy nem bukkott. Hallott a női ösztönről?

– Hallottam róla.

– Hallotta azt is, hogy a csajok valami miatt sokkal jobban meg tudják ítélni a másik embert, mint a pasik?

– Erről is hallottam.

– Erről is hallott! Mióta hallott?

– Amióta a feleségem mondja.

– S mióta mondja a felesége?

– Hát...

– Hány éve már?

– Ezalatt az idő alatt ő már mondogatja ezt.

– De maga szarik a fejére!

– Hát annyira nem, de... de igen.

– Végző soron igen!

– Igen.

– Akkor ez egy jó házastársi kapcsolat. Mindenről dumálunk, csak arról nem, ami valójában kihatással van rám, a család egzisztenciájára, ezáltal a gyerekek feszültségére. Arról nem. Hm. Jó kis taktikus lépések sorozata, Uram! Ezzel egy harmonikus, kiegyensúlyozott családot lehet felépíteni. Hm.”⁷

⁷ A dialógusrészlet a *Bevallalja?!* című műsorban hangzott el néhány éve. Az általam használt felvételtől nem derül ki, hogy mikor sugározták.

A pusztai atyák és a lelkipozózás visszatérése az egyházba

A keresztyén lelkipozózás két dolgot mindenképp tanulhat Csernus doktortól: az *önismeret*, valamint a vérrre menő *őszinteség* és szókimondás szükségességét. Ezek látszólag világi kategóriák. A bibliai lelkülethez azonban nagyon közel állnak. Az Első korinthusi levélben Pál Isten megismerésének módjáról gondolkodik, mely csak a Szentlélek által lehetséges. Ebben a gondolatmenetben szól az önismeretről is: „Mert ki ismerheti meg az emberek közül azt, ami az emberben van? Egyedül az emberi lélek, amely benne lakik.” (1Kor 2,11)

Hogy az őszinteség mennyire transzcendens fogalom, azt János evangéliumában maga Jézus mondja el a tanítványoknak: „... megismeritek az igazságot, és az igazság megszabadít titeket.” (Jn 8,32) Az őszinteség, a felismert igazság olyan hatalom, amely gyógyítja az embert. Szabaddá tesz: a félelemtől, a látszatvalóságtól.

Az önismeret és az őszinteség olyan ismérvei a lelkipozózásnak és a lelkipozóznak, melyek nem lehetnek idegenek az egyházi pasztoráció számára. Sőt! Az a megérezésem, hogy a lelkipozózás azért vándorol ki az egyházból, mert nem e kettő adja a pasztoráció alapját. Feledésbe merült az, amit még a pusztai atyák tudtak. Az ő idejükben, Krisztus születése után 300 körül nem a lelkipozózás vonult ki az egyházból, hanem a lelki emberek vonultak félre a világtól, hogy a csendes magányban Istennel éljenek. Fehér Károly *Liturgiájában* így jellemezte ezt a korszakot: „Az egyház befelé tekint és elmélyül. Nem új sem apologetikát, sem propagandát.” (FEHÉR 1997, 9. o.) Alig telt el néhány évtized az első pusztai szerzetesek önkéntes félrevonulása után, máris emberek sokasága megy ki a városokból és a falvakból, hogy kérdéseire, kísértéseire, problémáira választ, tanácsot, útmutatást kapjon. Mi történt? A pusztai magányában olyan lelki többletre, erőre, kisu-gárgázásra tettek szert a szerzetesek, ami vonzotta az embereket. A szerzetesi magányról – melynek megtestesítője a cella – Manfred Seitz a következőket írja:

„A cella, legegyszerűbb formájában kunyhó vagy barlang, nemcsak szükséges hajlék volt, hanem az askézis fontos eszköze. A cella elképzelhetetlen csendjében [...] minden megélt pillanat mély benyomást gyakorolt az emberre. Megismertette vele – és ezért nem lehet a szerzetes útját meggondolatlanul világtól való menekülésnek tekinteni –, hogy lehet a legkonkrétabb és legkoncentráltabb formában megtapasztalni a világot: az önmagával való találkozás és a saját énjével való konfrontáció során... Ott, a cellában játszódtott le a harc azokkal a gondolatokkal, melyekkel mások rossz szavai vagy saját magunk negatív mondatai nyomán a lelket pusztítjuk. [...] A cella ezt az alapokig hatoló önismereti pokoljárás kibírását hivatott szolgálni.” (SEITZ 1994, 84–85. o.)

Anselm Grün arra mutat rá, hogy a lelkigondozás eredményessége nem pszichológiai koncepciók és módszerek alkalmazásától függ. Sokkal inkább az önismeret mélységétől:

„A pusztai atyák nem metódusokat tanultak, hanem hosszú lelki harcaik során megismerték önmagukat, és radikális istenkeresésükben Isten titkaiban kiigazodtak.” (GRÜN 1991, 25. o.)

Ez a tanulmány kíváncsiságból született. Néha segít, ha az ember kilép a falak mögül, és elhagyja megszokott környezetét. Érdekelt, hogyan zajlik profán környezetben (ha egyáltalán létezik olyan) az, ami valamikor az egyház összetéveszthetetlen ismertetőjegye volt: a lelkigondozás. Érdekelt az is, mi a titka – ha egyáltalán megfejthető – egy sikeres lélekgyógyásznak. Dr. Csernus Imre személye és munkássága elutasítást vagy lelkesevényt vált ki. Semlegességet ritkán. Lelkigondozói módszere egyházi kontextusban sok tekintetben szokatlannak, vulgaritásában taszítónak is tűnhet. Mégis, ha az ember kikukucskál a falak mögül, és idegenbe utazik, valamit megtapasztal önmagáról és a sajátjáról. Például, hogy milyen sikeresen használják ott azt, ami otthon félre van téve és porosan áll. Az önismeret és az őszinte-

ség Csernus doktor lelkigondozói módszerének az alapját adják. Az egyházi pasztoráció megtanulhatná tőle, hogy érdemes körülnézni a saját portáján.

Felhasznált irodalom

BAUMGARTNER, ISIDOR 2006. *Pasztorálpszichológia*. Semmelweis Egyetem, Budapest.

CSERNUS IMRE, DR. 2007. *A nő*. Jaffa Kiadó, Budapest.

CSERNUS IMRE, DR. 2004. *Bevallalom!* Jaffa Kiadó, Budapest.

Csernus-est. Dr. Csernus Imre pszichiáter előadása. http://www.csernusest.hu/?page_id=7.

FEHÉR KÁROLY 1997. *Liturgika. Az istentisztelet története*. Kézirat.

GRÜN, ANSELM 1991. *Geistliche Begleitung bei den Wüstenvätern*. Vier-Türme-Verlag, Münsterschwarzach.

PÁNGYÁNSZKY ÁGNES 2008. Lelkigondozás és gyülekezet. *Lelkipásztor*, 83/8–9. 299–302. o.

SCHARFENBERG, JOACHIM 1972. *Seelsorge als Gespräch. Zur Theorie und Praxis der seelsorgerlichen Gesprächsführung*. Göttingen.

SEITZ, MANFRED 1994. Wüstenmönche. Menschen, die den Eindruck machen, daß sie beten. In: Möller, Christian (szerk.): *Geschichte der Seelsorge in Einzelportraits*. 1. köt. *Von Hiob bis Thomas von Kempen*. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen–Zürich, 81–111. o.

Fogyatékosággal élő személyek és családtagjaik lelkigondozása

ADÁMI JOHANNA

A következő tanulmányban az Evangélikus Hittudományi Egyetem hallgatójaként írt szakdolgozatom anyagát kívánom körvonalaiban ismertetni. Szakdolgozatommal elméleti alapokat és gyakorlati segítséget szeretnék nyújtani lelkigondozóknak, lelkészeknek és gyülekezeteknek a fogyatékosággal élő személyek érdekében végzett szolgálathoz. Nem volt célom a különböző szeretetintézmények és diakóniai központok részletes tárgyalása, mivel arra a fogyatékos többségre koncentrálok, akik családi környezetben élnek.

A 2001. évi népszámlálás adatai szerint 577 ezer fogyatékos ember élt Magyarországon, a népesség 5,7 százaléka. Ebből a Magyarországi Evangélikus Egyházhoz tartozónak vallotta magát 21 045 fogyatékosággal élő személy. Ez az evangélikusság 6,9 százaléka, azaz több, mint az össznépszerűségben kimutatott százalékarány.

Az ENSZ 1993-as hivatalos nyilatkozata szerint: „Fogyatékosággal élő személy minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását.” (A fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény)

Az évszázadok során kialakult teológiai értelmezések több akadályt gördítettek a fogyatékosággal élő személyek elé, amikor keresztény közösséget kerestek. Ezek közül néhány: a bűn és a hitetlenség szoros kapcsolatba hozása a fogyatékosággal, az erényes szenvedés elmélete és a társadalom keretein kívül történő segítségnyújtás gyakorlata.¹ Napjainkra azonban nyilvánvalóvá vált ezeknek a teóriáknak a hiányossága, és több, a fogyatékos személyek

¹ „Sin and disability conflation, virtuous suffering, a segregationist charity – illustrate the theological obstacles encountered by people with disabilities who seek inclusion and justice within the Christian community.” Eiesland 1994, 74. o.

értékét hangsúlyozó teológiai irányzat jelent meg. Ezek közül Nancy Eiesland teológus fogalmazta meg a fogyatékos emberek felszabadításteológiáját, amelyben a „fogyatékos Isten” képét használta, azzal indokolva, hogy Jézus Krisztus maga is vállalta a fogyatékosná válást, amikor elszenvedte a kereszthalált, amely során maradandó sérüléseket szenvedett kezeinek és lábainak átlukasztásakor. Ezek a sebek feltámadása után is megmaradtak, sőt ezek által azonosította magát tanítványai körében. Ezek a sebek öröké emlékeztetnek arra, hogy ő valóban ember volt, és valóban felszabadított minket.

Egy másik, Jennie Weiss Block által kifejtett értelmezés szerint a hozzáférés/befogadás teológiájának célja a fogyatékosokkal élő személyek befogadása Krisztus testének közösségébe. Ennek alapja az a konkrét valóság, hogy Isten elküldte egyetlen Fiát az emberi lét törekeny és sebezhető alakjában, felajánlva ezzel a megváltás és az új élet lehetőségét. Az egyház példa lehet a befogadó közösségre, ha meghívja az akadályozott személyeket azoknak a döntéseknek a meghozatalában való részvételre, amelyek befolyásolják az életüket. Minden közösség közül az egyháznak kellene leginkább modelleznie a hozzáférhető közösséget, a helyet, ahol beléphetnek a fogyatékosokkal élő személyek Isten szeretetébe, amely hozzáférhetőség visszatükröződik mind a gondolkodásban, mind pedig a cselekvésben, mert „Krisztus teste feltételez mindenki számára egy helyet”.²

Ugyanezt fogalmazza meg nagyon megindítóan Jürgen Moltmann teológus is: a fogyatékos személy értékes bepillantást nyújt másoknak az emberi élet sebzett és gyenge voltába. De egy fogyatékos ember a saját világának emberiségébe is belátást enged nyernünk. A fogyatékosokkal élő személyeken keresztül más emberek megismerhetik a valóságos, szenvedő, élő Istent, aki végtelenül szereti őket is.³

A speciális lelkigondozás lehetőségei, formái – poimenikai megfontolások

Ha a fogyatékkal élők lelkigondozását csak az intézményesített gyógyításra redukáljuk, az kimondatlanul azt jelentené a gyógyíthatatlan betegekre és a fogyatékos emberekre nézve, hogy Isten nem tudja elfogadni az emberi létet olyannak, amilyen: tökéletlennek, töredékesnek, hiányosnak (BAUMGARTNER 2006, 48–49. o.).

² „The Body of Christ presumes a place for everyone.” WEISS BLOCK 2002, 131. o.

³ „A person with disabilities gives others the precious insight into the woundedness and weakness of human life. But a person with disabilities also gives insight into the humanity of his own world. Through persons with disabilities, other people can come to know the real, suffering, living God, who also loves them infinitely.” Jürgen Moltmann: *Liberate Yourselves by Accepting One Another*. Idézi Eiesland–Saliers 1998, 121. o.

„A keresztyén gyógyítás célja az átfogó, a teljes egészre kiterjedő gyógyulás: az embernek mindenestől, teljes valójában olyannak kell elfogadnia önmagát, mint akit az Isten elfogadott. A gyógyító lelkigondozás azt jelenti, hogy egészségesekekkel és betegekkel úgy kell együtt lenni, hogy (a lelkigondozót is beleértve) megtanulják az Isten kegyelmében véges emberi lényként elfogadni magukat, leküzdhetetlen hibáikkal és árnyoldalaikkal együtt. Az emberi létnek ez a bátorítása sokféleképpen megvalósulhat: segítő beszélgetés, együttérző meghallgatás, az Istenről szóló történetek elbeszélése, közös ima, áldás, a szentségek megünneplése, istentisztelet formájában. Mindezek olyan folyamatok, amelyek során az emberek Isten gyógyító erejével kerülnek kapcsolatba.” (Uo. 51. o.)

A lelkészek és a lelkigondozók felelőssége meglátni és megérteni a fogyatékoságot az érintett személy szemszögéből. Ehhez szükséges az aktív és intenzív hallgatás képessége képzelőerővel társítva, hogy beleélje magát abba, amit a fogyatékos személy megtapasztal. Egy lelkész akkor tud maximálisan megfelelni a feladatnak, ha belép szenvedésébe és vele együtt halad a gyógyulás, a teljesség felé. Ez a folyamat egy kölcsönös vállalkozás, mert a lelkész ugyanannyit kap, mint amennyit adni képes.

Az egyéni beszélgetések során ezenkívül figyelembe kell vennünk, hogy a fogyatékosokkal élő személyek sok sérülést hordoznak (nemcsak fizikait, hanem lelkét), s ebből fakadóan gátlásosak, nehezen teremtenek kapcsolatot, visszahúzódoak. Ahhoz, hogy megnyerjük a bizalmukat, fontos a rendszeresség, a következetesség, a pontosság és az elkötelezettség a lelkigondozás során. Nagyon érzékenyek a jelzésekre, gesztusokra, azt is megérik, ha terhére vannak a másoknak, fontos tehát a testtartás és a mimika a beszélgetés közben. Központi kérdéseik általában a szenvedés és a bűn témája (COLSTON 1978, 4–7. o. alapján).

Isten hozott egy döntést, és belépett az emberi szenvedések és fájdalmak világába. Páratlan szeretetének és gondoskodásának jeleként Jézus Krisztusban magára vette az emberi formát, ezzel a szenvedést és a halált is. Mint lelkigondozóknak ezt az empátiát és emberiséget kell kifejeznünk, hogy a szenvedő emberek „lélekcsiszoló” folyamatában igazi segítség lehessünk.

A fogyatékos személy családjának lelkigondozása

A fogyatékos gyermeket nevelő családoknál elkerülhetetlenül megjelennek a válságidőszakok, krízisek. Amikor egy családba sérült gyermek születik, a szülők sok nehézséggel szembesülnek. Ilyenkor a „család napjai lassan átalakulnak, a szülő életének átlagos, békés menete felborul”, és „újra kell gondolnia korábbi értékrendjét, a saját életére vonatkozó terveit, álmait. Gyökeresen új megoldási módok

kidolgozására kényszerül annak érdekében, hogy megőrizze a család egyensúlyát, ugyanakkor élhető maradjon az élete.” (KÁLMÁN–KÖNCZEI 2002, 374. o.)

Az új helyzet elfogadásáig hosszú és nehéz az út. Az érzelmi hatások a halálesetet követő gyász feldolgozásához hasonlóak. Gyermekük iránti felelősségtudatuk általában erős, ezért gyakran a sok teendő és foglalatosság közt elfelejtnek önmagukra és házassági kapcsolatukra időt szánni. A lelkipozíciónak éppen ezért lehet feladata – gyülekezetben belül vagy azon kívül – megszervezni a gyermekfelügyeletet, hogy néha kis időre kiszabadulhassanak a szülők a gondterhelt hétköznapiakból, és pihenhessenek. Az emocionális támogatás mellett ugyanúgy fontos az anyagi segítség is, ugyanis a fogyatékos gyermek ellátása és speciális eszközei mérhetetlen anyagi terhet rónak a családra. Szeretném hangsúlyozni, hogy a lelkipozíció nem csupán beszélgetés és meghallgatás; sokkal gyakorlatiasabb területei is vannak, amelyek ugyanolyan fontosak. A gyülekezeti közösség nagyon sokat tehet ezekért a családokért minden téren, és ennek megszervezése, a szükségek felmérése a lelkipozíció/lelkész feladata.

Emellett a lelkeszi spirituális gondoskodás is nélkülözhetetlen. A családi beszélgetés egy formája lehet ezeknek a lehetőségeknek, amikor a család minden tagja kifejtheti érzéseit a fogyatékos családtagról és a családon belüli kapcsolatok alakulásáról. Meg kell tanulniuk együtt élni és együttműködni úgy, hogy senkinek se csökkenjen az értéke. Ez a fogyatékos tagra is vonatkozik.

Davis Hilton keresztény klinikai pszichológus szerint a fogyatékos személy családja lelkipozíciójának céljai és feladatai a következők:

- Támogatni a módokat, amelyekkel a szülők és más családtagok alkalmazkodnak a sérült személyhez lelkileg és fizikailag a mindennapi életben, minél jobban megelőzve a széthullás lehetőségét.
- Alkalmassá tenni a család tagjait, amennyire csak lehet arra, hogy kielégítsék a sérült családtag szükségleteit, anélkül hogy a sajátjukat elhanyagolnák.
- Képesé tenni a sérült személyt, hogy a lehető legjobb minőségű életet élhesse, a betegség kezelésével és a további fizikai gyengülés megelőzésével.

Ezek a célok kapcsolódnak a család minden tagja jólétének segítéséhez, ami létfontosságú alkotórésze a sérült személy lelki gyógyulásának. A családnak való hatékony segítség függ a lelkipozíció és a szülők közti bizalmi kapcsolattól. Az ideális kapcsolat a partneri viszonyon alapul. Ennek jellemzői: a szoros együttműködés, közös célok, kölcsönös tisztelet, megbeszélés, kommunikáció, őszinteség, rugalmasság (DAVIS 1993, 35–52. o.).

Összefoglalva: a lelkipozíció, segítő személy feladata a szélesebb összefüggések felismerésével és a család szervezőmódjának figyelembevételével a mellettük állás; engedve, hogy saját maguk jussanak el a megoldásig és a felelősségteljes döntésig.

A lelkipozíció gyülekezeti – diakóniai megfontolások

Harold H. Wilke szerint a *diakóniai szolgálat* a belső hitélet külső kifejeződése egy gyülekezetben; szolgálat a világ felé, a kívülállók befogadására irányulva. A diakónia célja: egymás terhének hordozása, ahogyan Pál írja a Galatákhöz írt levél 6. fejezetének 2. versében. Az apostol azért bátorít, sőt buzdít a gyülekezetben egymás terhének hordozására, mert ebben látja Krisztus törvényének, a szeretetparancsolatnak a betöltését. Baj van a gyülekezeti életével, ahol ez a szolgálat hiányzik.

Egy lelkipozíció gyülekezeti tulajdonságai: elkötelezett az önkéntes szolgálatra, reálisan felbecsüli a problémákat, törődik a társadalom szélére szorult emberekkel, a változás ügynökékként lép fel, gyógyulást keres, és sebit a teljesség részeként fogja fel, az egységre koncentrálnak, és a szekuláris környezettel partneri viszonyban munkálkodik (WILKE 1980, 65–83. o.).

A gyülekezetbe való integrálás előkészítése, tanítás (attitűdformálás)

Ha egy gyülekezet eldönti, hogy kiterjeszti a szolgálatát fogyatékos személyek befogadására, szükséges a tervezés és a lépcsőzetes munkamenet, hogy használható kreatív programokat tudjon ajánlani számukra. Ehhez mind a fizikai, mind a lelki nyitottságot biztosítani kell. Az egyik legfontosabb lépés a gyülekezeti tagok felkészítése azok megértésére és elfogadására, akik „különbözőek” (*exceptional persons*; SCHUSTER 1985, 18–26. o.). Másrészt a munkatársak felkészítése a különleges bánásmódot igénylő személyek és családjaik személyes, szociális és lelki szükségének adaptálására.

A megközelíthetőség (hozzáférés) nem az épületek akadálymentesítésével kezdődik, mint azt sokan gondolják – hozzáteszem, egyáltalán nem az akadálymentesítés a legfontosabb, és nem is elegendő ahhoz, hogy befogadó gyülekezetté váljunk. A fogyatékosokkal élők integrálásának előkészítése a gyülekezeti tagok attitűdjének formálásával kezdődik, mert a jézusi szeretettel való odafordulás az alapja mindenféle határ leküzdésének.

A „lélektani hozzáférhetőség” (*psychological accessibility*) kialakítása többnyire a lelkész, illetve a gyülekezeti vezetők feladata. Ez azt jelenti, hogy a gyülekezeti tagokat meg kell tanítani, hogyan kezeljék a sajnálatot, iszonyt vagy a lelki kényelmetlenség érzését a „más” személlyel szemben. Emlékeztetni kell őket, hogy ne asszociáljanak a sérült állapottal kapcsolatban bűnre vagy szegénre. Meg kell értetni velük, hogy az egyház missziója a világ felé magában foglalja a fogyatékosokkal élő személyeket is mint a nagy megbízatás (missziói parancs) aktív részeseit és nem csak

befogadóit. Ki kell emelni, hogy a fizikai megközelíthetőség nem helyettesíti a lélektani nyitottságot a hívők szívében és értelmében. Szükséges emlékeztetni, hogy mindannyian Isten képére teremtettünk, és ezt méltósággal és egymás iránti tisztelettel kell hordoznunk – a „más” személyek is ugyanolyan spirituális szükségletekkel és ajánlékokkal rendelkeznek (Uo. 27–38. o.).

Az első konkrét lépés a fogyatékosokkal élők meghívása, ami azt jelenti, hogy szeretettel invitáljuk, köszöntjük őket, és az otthonosság érzését keltjük bennük. A befogadás szabálya: elfogadni az idegent mint vendéget – feltétel nélkül, kérdések, faggatózás nélkül, szeretettel. Emellett a mindennapi gondoskodás is elengedhetetlen a közösség életében.

Befogadás a gyülekezet alkalmaira

Az egyház missziójának három fő vetülete van: az istentisztelet, a közösség és a külső emberek felé való szolgálat (*upreach – inreach – outreach*).⁴ Ezeket a területeket mindenki számára elérhetővé kell tenni – a fogyatékosokkal élők számára is. Ahhoz, hogy ez megvalósulhasson, nem elég a lelkész önmagában, a laikus munkásokat is aktívan be kell vonni a feladatokba. A következőkben pár példát mutatok arra, hogyan lehet befogadó egy gyülekezet az istentisztelet, a közösség és a szolgálat szempontjaiból.

1. Az istentiszteleti életben való részvétel megszervezése (SCHUSTER 1985, 134–138. o.):

- A sérültek istentiszteletre való szállítása és az ottani aktivitásukat segítő eszközök biztosítása (akadálymentesítés).
- Azok számára, akik segítséggel sem tudnak eljutni a gyülekezet alkalmaira, biztosítani lehet a kép- vagy hangfelvételtől történő közvetítést, illetve rendszeres látogatást és úrvacsoráztatást.

2. A közösségi életbe való bevonás (uo. 138–142. o.):

- Támogató rendszer (csoportok) kialakítása: a kis csoportok a modern gyülekezetekben erőt, támogatást és bátorítást nyújtanak tagjaiknak. Bármilyen módszer szerint él a csoport, addig, amíg azt tapasztalják a tagok, hogy méltóságuk és képességeik figyelembe vannak véve, a személyben pozitív önkép alakul ki. Idővel, a csoportban közel kerülnek egymáshoz a tagok, kialakul a bizalom, amely növeli a nagyobb közösség, a gyülekezet kohézióját is (COLSTON 1978, 60–63. o.).
- Szabadidős programok szervezése: sportprogramok, családi kirándulások, játék, kézművesség stb. Ezek a közösségépítő, felüdítő tevékenységek kis változtatá-

⁴ Amerikában gyakran használt kifejezések az egyházi szolgálat területén, mely szavak szójátéknak is felfoghatóak a *reach* (‘elérni’) ige kapcsán.

sokkal és szervezéssel elérhetővé tehető a fogyatékos személyek számára is.

- Családi kapcsolatok építése, például szülőképzés által; vegyes csoportok által, szülőkkel és gyerekekkel; vagy első gyermeküket váró házaspárok számára szervezett együttlétek által; illetve „házapostolkodás” bevezetésén keresztül: egy-egy család felelősséget vállal egy lakónegyedért, ahol közvetítőként szolgál a gyülekezet és köztük (LISS 2003, 65. o.).
- Családi istentiszteletek, liturgiák kialakítása.
- Oktatási lehetőségek növelése: hitoktatás kiterjesztése, integráció megoldása.
- Pihenés program – hospice szolgálat – a szülői terhek csökkentése.
- Táboroztatás (lásd Bárka-táborok).⁵

3. A szolgálatba való beilleszkedés segítése.

„Nemcsak a sérültek (...) megsegítése, támogatása és felkarolása a feladat, hanem az is, hogy megtaláljuk annak a módját: miként lehetne őket beállítani, felhasználni a gyülekezetben végzendő szolgálatra, vagy abban az otthoni közösségben, ahol élnek, hogy érezzék használhatóságuk örömét, és megszabaduljanak a feleslegesség kínzó érzésétől.” (SZIMON 1985, 32. o.) Fontos, hogy mindenkit az ajándékai használatára biztassunk, mindenki a képességei szerint használhassa talentumait.

Az itt felsorolt lehetőségek nem fednek le minden szükségletet és lehetőséget, csupán ötletek. Ha egy gyülekezet igazán odaszenteli magát a misszióra, meg fogja tapasztalni Isten új utakat mutató jelenlétét – nekünk csak hinniük kell benne és követni őt.

Záró gondolatok

A fogyatékosokkal élők felé végzett szolgálat egy különleges alkalom a misszióra. Mint Isten háznépének, az egyháznak óriási kihívás és lehetőség az elidegenített személyek Istennel való kibékítéséért folyó munka. A lelkészi vezető szerepe a tudatosság fokozásában nagyon jelentős. Ezenkívül az igehirdetés egy meghívás kellene hogy legyen minden ember számára, legfőképp az egyházon kívüliek, a segítségre szorulóknak számára. Továbbá az igehirdetéssel, tanítással megalapozhatja a lelkész a gyógyító, közösségi attitűdöt, hogy Isten háza népe befogadó közösség legyen, és ne kirekesztő (COLSTON 1978, 60–70. o.). Ebben a szolgálatban nagy szerepe van a támogató csoportok kialakításának, amelyek az elszigetelést és az elidegenedést megtapasztaló fogyatékos személy integrációját segítik.

Nagyon jó lenne, ha ebben a kérdésben nemcsak az egyének és a kisebb közösségek, hanem az országos egy-

⁵ A Magyar Evangélikus Ifjúsági Szövetség (Mevisz) Bárka szakcsoportjának tevékenysége. www.mevisz.hu.

ház szintjén is megfogalmazódna ez a törekvés hivatalos állásfoglalás formájában, ahogyan azt az Amerikai Evangélikus Egyházban (ELCA) tapasztaltam. Az ELCA⁶ vallja, hogy befogadó egyház a fogyatékos személyek és családjaik számára, és a teljes részvételükre (integrációjukra) törekszik. Ez számukra azt is jelenti, hogy minden fogyatékos személynek joga van gyülekezeti tagnak lenni és ajándékaival, képességeivel szolgálni a közösségben. Ezeknek a céloknak a megvalósítására külön programot hoztak létre, melynek *A cél felé* (Toward the Goal) nevet adták. Ez a program minden gyülekezet számára elérhető, és részletes tervet tartalmaz az építészeti (bármilyen akadályozza a fizikai belépést és részvételt egy gyülekezet életébe) és a viszonyulási (félelem, elkerülés, sajnálat, kirekesztés, amelyek megakadályozzák, hogy a fogyatékos szívesen látottnak érezze magát) korlátok és akadályok elhárítására.

A szakdolgozatomban kifejtett témák, megállapítások további megoldandó feladatokat vetnek fel az egyház számára a befogadó közösségé válás útján:

- Egy minden szempontot figyelembe vevő *folymatos dialógusra* van szükség az egyház(ak)on belül a fogyatékoság értelmezésére: teológiai, etikai és diakóniai aspektusokból egyaránt. Ez alapján lehet megfogalmazni azokat a konkrét célokat és feladatokat, amelyeket az evangélikus egyház meg szeretne valósítani. A dialógust természetesen a fogyatékosággal élő értelmiség aktív bevonásával kellene folytatni.
- *Az istentiszteletek formájának és mondanivalójának* tükrözniük kell ezt az (a dialógus során kialakított) értelmezést, és ki kell emelni imádságban (a betegek és gyászolók mellett), igehirdetéseikben és a tanításban a fogyatékos személyekkel kapcsolatos szempontokat és értékeket, kihangsúlyozva ezeknek a személyeknek a természetes jelenlétét, jelentőségét és áldását az egyház életében. Ezért
- már a *teológiai oktatásban* is nyomatékosítani kell az inkluzivitás és a hozzáférhetőség alapelveit, hogy a leendő lelkészeknek már természetes legyen a fogyatékos személyek befogadása a gyülekezetek építésében.
- Az egyház *szószólója* lehet a fogyatékosügynek a politikai életben is (törvényalkotás, rendeletek betartása, források biztosítása), amire meg kell találni az utakat és az alkalmas embereket.
- A *deinstitutionalizálás* kérdésében is előremutató lépéseket kell tenni, mivel a fogyatékosággal élő személyeknek nem még több, a szegregálódásukat eredményező intézményre van szükségük, hanem arra, hogy a társadalomba minél inkább vissza, illetve be tudjanak illeszkedni. Ebben a kérdésben a Bárka

(L'Arche)⁷ nemzetközi mozgalom a lakóotthonok bevezetésével és működtetésével már tett konkrét lépéseket.

- Az *inkluzív hitoktatáshoz* olyan tantervek, tananyagok kidolgozására (illetve már létezők átdolgozására) van szükség, amelyek a differenciálásra és az integrációra építenek.
- Lelkészek, lelkigondozók, gyülekezeti munkások képzése, *továbbképzése* szükséges erre a speciális hozzáértést igénylő szolgálatra.

A feladatokat még lehetne sorolni, most viszont szeretnék még arra is rámutatni, milyen áldások származhatnak abból, ha gyülekezeteink befogadóvá válnak, és megnyitják kapuikat a fogyatékos személyek előtt:

- A gyülekezet sokkal jobban *informált* lesz a fogyatékos állapotokról és arról, hogyan lehet azokkal együtt élni. Új kapcsolatok alakulhatnak ki a különböző szociális tevékenységet végző szervezetekkel és a fogyatékos személyek családjaival, akiket ilyen módon megnyerhet a közösségnek (gyarapodás).
- A gyülekezet nagyobb *képzelőerőre* tehet szert, amikor megismeri a különböző új formákat, alkalmazkodási lehetőségeket, illetve rugalmassá válhat az alkalmak, csoportok szervezésével, rendezésével kapcsolatban.
- A gyülekezeti tagok sokkal türelmesebbé és *toleránssabbá* válnak a mássággal kapcsolatban; mély, bizalmas, meghitt kapcsolat alakulhat ki a tagok és a fogyatékos személyek és hozzátartozóik között.

A legfontosabb nyereség pedig az, hogy a befogadó gyülekezet a mennyek országának előképévé válhat, ahol új ég és új föld lesz, ahol új testet kapunk, ahol a megváltottak serege minden népből és nyelvből imádja Istent, ahol már nem lesz betegség, sem szenvedés, sem fogyatékoság (Jel 21,1–4 és 14,1–5). Isten letöröl a szemünkről minden könnyet, és az emberi gyengeség örökre megszűnik, mert a teljesség veszi át a helyét. Az a vízióm, hogy már itt, a mi földi egyházunkban levő gyülekezetek olyan közösséggé válnak, amelyben megtört, megsebzett nők és férfiak, hétköznapi emberek összetartoznak, és megosztják ajándékba kapott életüket egymással Krisztus testében. Ha belegondolunk az úrvacsora valódi jelentésébe, és megéljük azt, ahogyan Krisztus elrendelte, akkor megtapasztalhatjuk ezt a teljességet már itt és már most. Az úrvacsora csodájában átéljük, ahogyan Krisztus teste megtöretik a megtört emberekért; és tudjuk, hogy Krisztus jelen van ebben a történelemben. Azt a felszabadítást és reménységet élhetjük át, hogy Jézus Krisztusért kegyelmet nyertünk, és cserébe mi is könnyörületet adhatunk más embereknek. Ha a fogyatékosággal élő személyek is szabadon és korlátok nélkül részt vehetnek ennek a szentségnek a megélésében, valóban megváltó és helyreállító gyógyulássá válhat a számukra. Az ajándék, amit a fogyatékos személyek visznek

⁶ Lásd: *Evangelical Lutheran Church of America*. <http://www.elca.org>.

⁷ További információ: <http://www.larche.hu>.

egyszerű jelenlétükkel az úrvacsorai közösségbe: felhívás szeretetre, szolgálatra, meghallgatásra és felszabadulásra Krisztusban (WEBB-MITCHELL 1994, 182. o.).

Hiszem, hogy az egyház mint Krisztus teste a befogadás és a testi-lelki gyógyulás helyévé válhat mindenki számára. Mert Isten teremtményei és Krisztusban gyermekei vagyunk mindannyian, azok is, akiket kivételesnek, különlegesnek alkotott.

Felhasznált irodalom

- BAUMGARTNER, Isidor 2006. *Pasztorálpszichológia*. Ford. Zelenka Judit et al. Párbeszéd Alapítvány – Híd Alapítvány, Budapest.
- COLSTON, Lowell G. 1978. *Pastoral Care with Handicapped Persons*. Fortress Press, Philadelphia.
- DAVIS, Hilton 1993. *Counselling Parents of Children with Chronic Illness or Disability*. British Psychological Society, Leicester.
- EIESLAND, Nancy L. – SALIERS, Don E. (szerk.) 1998. *Human Disability and the Service of God. Reassessing Religious Practice*. Abingdon Press, Nashville.

- EIESLAND, Nancy L. 1994. *The Disabled God. Toward a Liberatory Theology of Disability*. Abingdon Press, Nashville.
- KÁLMÁN Zsófia – KÖNCZEI György 2002. *A Taigetosztól az esélyegyenlőségig*. Osiris Kiadó, Budapest.
- LISS, Bernhard 2003. *A családpásztoráció útjai*. Ford. Muzsnai Márta. Párbeszéd Alapítvány, Budapest.
- SCHUSTER, Shaw (szerk.) 1985. *Jesus Loves Me, Too. The Church Ministering to Exceptional Persons*. Beacon Hill Press of Kansas City, Kansas.
- SZIMON János 1985. Diakóniai szolgálat a gyülekezetben. *Lelkipásztor*, 1. 28–34. o.
- WEBB-MITCHELL, Brett 1994. *Unexpected Guests at God's Banquet. Welcoming People with Disabilities into the Church*. Crossroad, New York.
- WEISS BLOCK, Jennie 2002. *Copious Hosting: A Theology of Access for People with Disabilities*. Continuum, New York.
- WILKE, Harold H. 1980. *Creating the Caring Congregation. Guidelines for Ministering with the Handicapped*. Abingdon Press, Nashville.

Lelki határok

Megjelent az Embertárs című
ökumenikus lelkigondozói és mentálhigiénés folyóirat új száma

A tartalomból:

SZABÓ Ildikó: *Lelkészi identitás a posztmodern korában.*
Kérdések és útkeresés

BENKŐ Antal SJ: *A remény és útjai.*
Pszichológiai és spirituális szempontok

CHEVALLIER Laetitia FMM: *Lelki kísérés és lelkigondozás.*
Határmezsgye a lelkigyakorlat-adásban

BÁNYAI Miklós: *Ismételt megtérések visszaeső bűnözőknél.*
Börtönben fogvatartottak vallási- és lelkiállapot-felmérése 2.

KISS Georgina Orsolya: *A magyar református lelkigondozás története*

A folyóirat ára: 1000 forint.

Előfizethető:
Embertárs szerkesztősége, 1406 Budapest, pf. 30.
Tel.: 06-30/421-9078
E-mail: embertars@freestart.hu

Megvásárolható:
Evangélikus könyvesbolt: Budapest VIII., Üllői út 24.
Huszár Gál könyvesbolt: Budapest, Deák Ferenc tér 4.

c r e d o
evangélikus folyóirat XV. évfolyam 2009/1–2.

Készülünk az LVSZ-nagygyűlésre

2010 júniusában Stuttgartban tartja következő nagygyűlését a Lutheránus Világszövetség. Mindennapi kenyerrünk – ez a témája a világgyűlésnek. Az előkészületek során hat régió – Észak-Európa, Ázsia, Európa, Afrika, Latin-Amerika és Észak-Amerika – készítette a főtéma egyes ágait feldolgozó füzetet bibliatanulmánnyal, énekekkel, áhítattal, a csoporttémák feldolgozásával, sőt a régióra jellemző egy-egy alapvető élelmiszer bemutatásával.

A Magyarországi Evangélikus Egyház is bekapcsolódik a világgyűlésre való felkészülésbe. A Lelkipásztorban havonta közlünk egy-egy bibliatanulmányt a regionális füzetekből. Ezek a tanulmányok nem dolgoznak fel teljes mélységben egy igehelyet, hanem a mindennapi kenyér fogalmának egy-egy vonatkozását gondolják végig több bibliai hely segítségével.

Márciusi számunkban a harmadik nap bibliatanulmányát tesszük közzé. A nap összefoglaló szava: a mai nap. Fő témája a kontextus. A harmadik nap anyagát a nyugat- és közép-európai régió dolgozta fel. Sajátos jellemzőként egy Stuttgart belvárosában lévő templomot mutat be, amely már tíz éve minden télen megnyitja kapuit a hontalanok előtt, hogy fedelet, ételmelet és meleget, vagyis otthont nyújtson nekik. (E régió egyik legfontosabb tápláléka a burgonya.)

Bibliatanulmány III. – Ma

A tegnap és a holnap között

A világ, amelyben élünk, napról napra változik. Bár a változások néha hirtelen, máskor fokozatosan történnek, előbb vagy utóbb rájövünk, hogy a világ nem ugyanaz, mint egykor volt. A történelmi múltunktól, a jelen helyzetunktől és a jövőbeli kilátásainktól függően ez a megvilágosodás a szomorúság, az aggodalom és a mohó várakozás keverékével tölthet el bennünket. A mai fiatalok gyakran emlékeztetik az idősebbeket, hogy már nem minden olyan, mint az ő idejükben volt. Nem bölcs dolog elvárni tehát tőlük, hogy ugyanúgy éljenek, mint szüleik sok évvel ezelőtt. Minden *ma* egyedi. Minden napnak megvan „a maga baja” (Mt 6,34), de minden nap új lehetőséget ad arra, hogy „vigadozzunk és örüljünk” neki (Zsolt 118,24).

Mit jelent tehát, amikor Jézus arra biztatja tanítványait, hogy Istentől azt kérjék: táplálékunkat add meg nekünk kifejezetten *ma*? Különbözik a mi mai éhségünk az előző

generáció éhségétől? Másra vagyunk kiéhezve ma? Másféle táplálékra van ezért szükségünk? Van testi, lelki és szellemi táplálék. Az ember éhezik a szeretetre, a reményre, az öröme. Hiányt szenved érzelmileg, esztétikailag, anyagilag. Milyen táplálékra van *ma* leginkább szükségünk?

Figyeljünk most egy bizonyos mintára, amely megmutatja, hogyan táplálta Isten az ősegyházat egyfajta szellemi és lelki táplálékkal egy olyan korban, amely alapvető eligazítást igényelt. Ez a táplálék kellett ahhoz, hogy az egyház képes legyen megküzdeni az új kihívásokkal.

Első nap: a nagy lepedő napja (ApCsel 10,1–23)

Lukács elbeszélése szerint Péter déltájban a joppéi ház tetején imádkozott, amikor három ember kopogtatott az ajtón. A látogatók a Cézarában élő római százados, Kornéliusz követeként mutatkoztak be. Arra kérték Pétert, menjen velük Cézarába, és beszéljen Kornéliuszhoz és háza népéhez. Normális körülmények között Péter kétségkívül gondol

kodás nélkül elküldte volna a férfiakat. Nem tudják ezek a pogányok, hogy zsidók és pogányok nem keverednek, nem látogatják egymást, és nem is esznek egy asztalnál?

De *ma* más volt. Péter még azon tűnődött, mi is történt az imént (ApCsel 10,17). Néhány perccel korábban valami furcsát látott, és még furcsábbat hallott. Egy „hang” (ApCsel 10,13) arra bátorította, hogy öljön és egyen meg olyan állatokat, amelyeket ő undorítónak tartott. Fialt kora óta Péter azt tanulta, hogy az úgynevezett tisztátalan állatok húsát megenni az Írás szerint (Lev 11,4–46 és Deut 14,3–20) szigorúan tilos. Ha tehát Péter megtette volna, amit a hang kért, Isten akarata ellen cselekedett volna.

Milyen hang lehetett ez? Ezek a szavak nem Isten üzeneteként hangzottak. Éppen ellenkezőleg: a bűnre való csábításnak tűntek. Nem olyasmis volt ez, amit a kígyó kívánt Ádámtól és Évától, amikor sürgette őket, hogy egyenek a tiltott fa gyümölcséből? Isten szavát ravaszul megfordítva a kígyónak sikerült a tiltást biztatássá formálni (Gen 3,1–5). Péter határozottan ellenállt egy ilyen trükknek. Dühösen válaszolt: „*Semmiképpen! (...) Soha nem ettem semmi (...) tisztátalant.*” (10,14) A látomás és a hang azonban nem tágitott: „*Ne mondd tisztátalannak, amit az Isten megtisztított!*”

Péter elbizonytalanodott: mikor tisztított meg Isten valaha is egy ilyen ételt? Talán utalás ez a teremtés idejére, amikor Isten végignézte a teremtményeket, és kijelentette, hogy mindez „igen jó” (Gen 1,24–25)? Bizonyára sok kérdése megválaszolatlan maradt.

Péter biztosan összefüggést látott a tetőn átélt látomás és a férfiak érkezése között. A hang tisztátalan étel fogyasztására biztatta, a látogatók pedig arra próbálták rávenni, hogy tisztátalan emberekkel étkezzen. Mindkét meghívás problémát okozott Péternek. Egy olyan vallásos neveltetésű embernek, mint ő, mindkét cselekedet elképzelhetetlennek tűnt.

Hova forduljunk tanácsért?

Az első kérdés, amely felvetődött Péterben, kétségkívül ez volt: mit tanácsolna Jézus a tanítványainak egy ilyen helyzetben? Ám ez a kérdés még több másikat idézne elő, így például: mikor lépett be Jézus valaha egy pogány házába? Beszélt Jézus valaha arról a lehetőségről, hogy egy pogány meghív a házába? Jézus csaknem kizárólag zsidó környezetben tevékenykedett. A farizeusok és a szaduceusok, a vámszedők és az utca embere, a leprások, a halászok és az ácsok, a szegények és a gazdagok – gyakorlatilag mindenki, akivel Jézus foglalkozott, zsidó volt mind nyelve, mind kultúrája és neveltetése szerint, és a judaizmus korabeli kulturális közegben élte az életét. Maga Jézus is zsidó anyától született, és zsidó otthonban nőtt föl.

Igaz, hogy a Biblia szerint Jézus alkalomadtán nem utasította vissza a pogányok közeledését, mint például a szirofóniai asszonyt (Mk 7,24–30), a gadarai megszállot-

tét (Mk 5,1–20) vagy a kapernaumi századosét (Mt 8,5–13), de ezek a találkozások kivételesek voltak. Márk ráadásul még arról is tudósít, hogy Jézusnak sikerült megértetnie a pogány asszonnyal: ha ő segítene a lányának, az olyan volna, mintha a kutyáknak dobna ételt (Mk 7,27). Így tehát érthető, hogy amikor Péter azzal szembesült, hogy Kornéliusz és háza népe közé hívják, akkor nem érezte magát felkészültnek egy ilyen nagy jelentőségű lépésre. Hogyan kezelje az események ilyen teljességgel váratlan fordulatát? Talán az győzte meg végül Pétert, hogy eszébe jutottak Jézus bátorító szavai, amelyekkel útjára bocsátotta a szirofóniai asszonyt: „*menj el, leányodból kiment az ördög*” (Mk 7,29)?

Második nap: idegen területen (ApCsel 10,24–48)

Amikor Péter és Kornéliusz találkoztak (ApCsel 10,23–43), hamarosan megértették, hogy Isten már jóval azelőtt munkálkodott mindkettejük életében, hogy ennek egyáltalán tudatában lettek volna. Kornéliusz azon pogányok közé tartozott, akiket már régóta vonzott a zsidóság és a zsidók Istene. Lukács hangsúlyozza, hogy Kornéliusz „kegyes” ember volt, aki félte Istent, és nagy tiszteletnek örvendett a nép körében. Ő és a háza népe gyakran könyörgött Istenhez (mégpedig abban az órában, amikor a zsidók szoktak imádkozni). Gyakran támogatta a zsidó ügyeket anyagilag is (10,2,22). Ráadásul egy a Péteréhez hasonló látomása is volt. Most Kornéliusz háza népe arra vár, hogy Péter beszéljen hozzájuk (10,33). Úgy látszik, mintha Isten maga rendezte volna be a színpadot, és nyitott ajtót Péternek, hogy belépjen. Péternek nem maradt más hátra, minthogy prédikációt tartson Isten kegyelmes elfogulatlanságáról.

Amikor a prédikáció véget ért, az egybegyűlteknak majdnem olyan élményük volt, mint a tanítványoknak pünkösdkor. A pogányok elkezdtek nyelveken szólani – külső jelként pedig leszállt rájuk a Szentlélek. Isten jól megrendezte Péter látogatását. Nemcsak ő, hanem a Joppéból vele tartó kísérői (zsidókeresztények, 10,45) is meg voltak győződve arról, hogy ilyen körülmények között a kereszttség teljességgel helyénvaló. Néma csend volt, amikor Péter feltette a kérdést: van-e valakinek ellenvetése? Így tehát folytatta. A „*Jézus Krisztus nevében*” (10,48) való megkeresztelkedés megerősítette, hogy Isten valóban nekik adta a Szentlelket. Kornéliusz és háza népének megkeresztelkedésével új nap virradt. Az ősegyházban ezen túl semmi nem a régi.

Ez azt az írást juttatja eszünkbe, amit Jézus a názáreti zsinagógában olvasott fel nyilvános működése kezdetén. „*Az Úr Lelke van énrajtam, mivel felkent engem, hogy evangéliumot hirdessek a szegényeknek; azért küldött el, hogy a szabadulást hirdessem a foglyoknak, és a vakoknak szemük megnyílását; hogy szabadon bocsássam a megkínzottakat,*

és hirdessem az Úr kedves esztendejét.” (Lk 4,18–19; hivatkozásokkal Ézs 42,7-re és Lev 25,10-re)

Abban az időben Jézus kijelentette, hogy „*Ma teljese-
dett be ez az írás fületek hallatára*” (Lk 4,21). Kornéliusz és háza népének megkeresztelkedése új állomást jelent ebben a beteljesedésben. Péter valószínűleg fel sem fogta, milyen jelentős lépést tett. Az ő perspektívájából – az ő kontextusából, az ő új májából – világos volt, hogy ami történt, az valóban Isten akarata volt. De vajon mások is így látták ezt az egyházban?

Néhány nappal később: a számonkérés napja (ApCsel 11,1–18)

A rögtön ez után következő versben arról számol be Lukács, hogy a jeruzsálemi hatóságok nem voltak elragadtatva, amikor meghallották, mit tett Péter Cézáreában. A Jeruzsálemben élő zsidókeresztények számára teljesen helyénvaló volt, hogy folytassák a körülmetélés gyakorlatát, ahogy azt Mózes megparancsolta. Így tehát magukhoz hívták Pétert, és számonkérték, miért tért el attól az isteni követelménytől, amely része egy régtől fogva megszokott eljárásnak. „*Körülmetéletlen emberekhez mentél be, és együtt ettél velük*” (11,3). Péter erre sorjában beszámolt a történetekről, és elmondta, mi minden ment keresztül, amíg eljutott a pogányok megkereszteléséig. Majd rámutatott a hat férfirra, aki elkísérte őt Joppéból (11,12), és aki csak megerősíteni tudta az elmondottak igazságát.

Ahogy Péter védte a tetteit, hirtelen visszaemlékezett, hogy Jézus egyszer mondott valamit, ami azonnal tisztázhatná a helyzetet. Jézus ezt mondta: „*...ti Szentlélekkel fogtok megkereszteltetni*” (11,16, ami visszautal 1,5-re). Hirtelen világossá vált: amiről Jézus beszélt, az most valójában meg is történt – nem egyszer, hanem kétszer. Először pünkösdkor, amikor a Szentlélek leszállt a zsidó tanítványokra, másodsor pedig Kornéliusz házában, amikor a pogányok tapasztalhatták meg ugyanezt. Miről kell hát még vitatkozni? Isten kitöltötte a Szentlelket a pogányokra – még ha körülmetéletlenek voltak is! Nem mondta Isten hangosan és tisztán, hogy a körülmetélés már nem tekinthető isteni követelménynek? Péter szerint ezt a felismerést semmi-
be venni azt jelentené, hogy „*akadályozzuk Istent*” (11,17).

Péter hitvallása meggyőző volt. Ezen a mai napon Péter kritikusai „*megnyugodtak és dicsőítették az Istent*”. Elismerték, hogy „*a pogányoknak is megadta Isten a megtérést az életre*” (11,18).

Valamivel később: a nagy vita napja (ApCsel 15,1–29)

Mindössze néhány fejezettel később, Péter és Jakab (valamint ezúttal Pál és Barnabás is, az apostolokkal és a véne-
ekkel együtt) megint vitás helyzetbe került. Valami meg-

változott az ősegyházban, amely szükségessé tette, hogy ismét elővegyék a zsidó–pogány kérdést, de ezúttal egy valamelyest újfajta nézőpontból. Hivatalos gyűlést hívtak össze, hogy megvitassák a következő állítást: „*Ha nem metélkedtek körül a mózesi szokás szerint, nem üdvözülhettek*” (15,1).

Természetesen voltak olyan befolyásos vezetők Jeruzsálemben, akik kitarítottak amellett, hogy mielőtt valaki keresztény lesz, körül kell metélkednie a zsidó szokások szerint. Péter szenvedélyesen érvelt ez ellen az állítás ellen, arra a következtetésre jutva, hogy: „*Ellenben abban hiszünk, hogy mi is az Úr Jézus kegyelme által üdvözülünk. Éppen úgy, mint ők.*” (15,11) Lukács rá jellemzően tompítva fogalmaz, amikor „nagy vitáról” számol be (15,7). Ma sok tudós meg van győződve arról, hogy ez a „jeruzsálemi zsinat” volt a legjelentősebb gyűlés az egyetemes egyház történetében.

Lukács szerint a megegyezés tételei levél formában jutottak el a gyülekezetekhez. A megegyezés kulcsmondata így hangzik: „*Mert a Szentlélek jónak látta, és vele együtt mi is úgy láttuk jónak, hogy ne tegyünk több terhet rátok annál, ami föltétlenül szükséges: hogy tartózkodjatok a bálványáldozati hústól, a vértől, a megfulladt állattól és a paráznaságtól.*” (15,28–29)

De vajon lezárta-e a vitát ez a levél egyszer s mindenkorra? Mindenki elégedett volt, miután megkapta? Nos, Pál bizonyára örült annak, amit a nyilatkozat *nem* tartalmazott. Bár sok *lényegi* dolgot felsorolt, *nem* említette a körülmetélést. De mi a helyzet a „megfulladt állat” (15,29) húsának elfogyasztásával? Pál fogalmazása szerint lényegtelen, hogy eszünk-e effajta ételt vagy sem. Később ezt írta a korinthusiaknak: „*...ha nem eszünk, nem lesz belőle hátrányunk, és ha eszünk, abból sem lesz előnyünk.*” (1Kor 8,8b) Ezekben a kérdésekben Pál szerint a keresztények szabadon dönthetnek a fogyasztásról vagy a tartózkodásról. Természetesen Pál, a pogányok apostola, nem fogja saját szabadságát rákényszeríteni másokra (például a zsidókeresztényekre), akiket furdalhat a lelkiismeretük, ha ilyen ételeket fogyasztanak (1Kor 8,9.13; 10,25–32). A „gyengék” kedvéért Pál eltekint a keresztény szabadság gyakorlásától. Inkább megtartóztatja magát, mint hogy lelkiismeret-furdalást okozzon másoknak olyasm miatt, aminek valójában kicsi a jelentősége.

Ma a „jeruzsálemi zsinaton” az egyház eljutott oda, hogy a lelkipásztori érzékenység győzedelmeskedett az egyik csoport szabadságának és a másik jó lelkiismeretének megtartása által. Pál a cselekmények illetén sorozatát úgy tekinti, mint a „*Krisztus törvényének betöltését egymás terhének hordozása által*” (vö. Gal 6,2).

A tegnap és a holnap között

Hogyan tudunk *ma* az egyházban megküzdeni az új kihívásokkal? Krisztus halála és feltámadása után a tanítványok hamar rájöttek, hogy testben már nem találkozhatnak Krisztussal, és nem kérhetnek tőle közvetlenül válaszokat azokra a kérdésekre, amelyeket korábban nem tettek fel. Ám azt sem érezték Jézus követői, hogy útmutatás nélkül maradtak volna. Több forrás is a rendelkezésükre állt, amelyekhez fordulhattak ezekben a dolgokban.

Merítettek a Szentírásból. Visszaemlékeztek, mit mondott és tett Jézus. Ráhagyatkoztak a Szentlélek vezetésére. Beszélgettek és imádoztak hittestvéreikkel.

Melyek azok a legégetőbb kérdések, amelyek *ma* megkövetelik a figyelmünket? A lista majdnem végtelen, de bizonyára tartalmazza a következőket:

- a gazdagok és szegények közti szakadék örökös tágulása;
- az éhezés mértéke a világban;
- a környezetszennyezés és a föld kiszipolyozása;
- a klímaváltozás lehetséges visszafordíthatatlansága;
- a föld oly sok lakójának lelki megüresedése;
- az embertelen körülmények, amelyek között olyan sokan kénytelenek élni.

Egy olyan világban, amelynek kontextusa napról napra változik, lehetetlen bármire is végleges és abszolút megoldást találni. Mindazonáltal Isten gazdag ajándékai és ígéretei, valamint a Szentlélek ereje igenis képessé tesznek minket arra, hogy megtaláljuk az Istennek tetsző utakat, amelyeken *ma* felelősen járhatunk.

Amikor új és nyugtalanító kérdések jelennek meg, akkor a híveknek olyan közösségre van szükség, amelyben mindenki elmondhatja a magáét, és elvárhatja, hogy méltósággal és tisztelettel bánjanak vele. Emberek tanulmányozhatják a Szentírást, tarthatnak közös istentiszteletet, dicsőíthetik Istent énekekkel, megoszthatják egymással fájdalmukat és örömeiket, vitatkozhatnak és határozatokat hozhatnak. Lehet, hogy a végső döntés nem egyformán kedves mindenki számára. Némelyeknek talán rosszul is esik. De az egész folyamat végén mindannyian meggyőződéssel mondhatják: „Így tetszett a Szentléleknek és nekünk.” Isten új lehetőségeket nyit a számunkra, és olyan új vállalkozásokra hív minket, amelyek végét még nem ismerjük. Istennek legyen hála, hogy újra olyan „kenyeret” ad nekünk, amilyenre *ma* szükségünk van.

„Ez az a nap, amit az Úr elrendelt, Vigadozzunk és örüljünk ezen!” (Zsolt 118,24)

A közép-nyugat- és a közép-kelet-európai régió megfontolásra érdemes kérdései

Isten minden nap új realitásokat és lehetőségeket teremt. Nekünk mindössze fel kell ismernünk ezeket.

Hol látjuk mindennapi életünkben azokat az új lehetőségeket, amelyeket Isten teremt?

Mint Nyugat-, Közép-, valamint Kelet-Európa képviselői megszoktuk, hogy dolgainkat megtervezzük, előre lássuk és megszervezzük.

Képesek vagyunk *ma* elfogadni Isten cselekvését mint ígéretet és lehetőséget?

Sok embernek nincs munkája, nincs fedél a feje fölött, vagy beteg.

Le tudjuk-e megfelelően fordítani a Megváltó szavait: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és meg vagytok terhelve”, és mit jelent *ma* számunkra az a szó, hogy „kenyér”? Az elfogyasztott táplálékon túl észrevesszük-e a közvetlen közelünkben élő emberek valóságos szükségét és elképesztő ínségét?

Nemcsak a kenyér lehet táplálék. Gyakran többre van szükségünk a mindennapokban.

Hogyan tudja az „élet kenyere” nemcsak a gyomrunkat megtölteni, hanem az értelem és beteljesülés iránti éhségünket is kielégíteni?

Csaknem minden elérhető a számunkra. Az áruházak polcai tele vannak. Bővelkedünk az információban.

Milyen minőségű a mai fizikai és lelki táplálékunk, és hogyan mérjük ezt?

Legtöbbször alig vesszük figyelembe embertársainkat, és ezért gyakran igazságtalanok vagyunk velük.

Hogyan láthatunk bele embertársaink szívébe és hallhatjuk meg, amit igazán mondanak? Hogyan érhetjük el a teljes személyiségüket?

Gyakran csak azokhoz fordulunk oda, akik a közvetlen környezetünkben élnek – a barátainkhoz, vagy akikben megbízunk.

Hogyan tudjuk elkerülni, hogy csak a magunk egyházi körével foglalkozzunk? Hogyan tudunk teret adni másoknak is, beleértve az idegeneket?

A „*ma*” azt is jelenti, hogy beszéljük a *ma* nyelvét.

Hogyan tudjuk elkerülni az üres frázisokat és szóvirágokat, és hozhatjuk közelebb az emberekhez Jézus Krisztus örömhírét tiszta, érthető nyelven?

Fordította Fabiny Katalin

„Egymás terhét hordozzátok” – szolidaritás és arányos teherviselés egyházunkban

SMIDÉLIUSZ ZOLTÁN

A megadott téma mindig időszerű, hiszen állandóan változó világban és gazdasági környezetben él egyházunk. Másrészt mindenkor kényes tabutéma is, hiszen bejáratos, megszokott, közmegegyezéssel elfogadott rendszereket átalakítani, kialakítani nem lehet egyik napról a másikra. Az időszerűséghez tartozik, hogy már száz évvel ezelőtt Magyarország lelkészeinek közel 50 százaléka kezdeményezte a központi lelkészfizetés bevezetését. A közelmúltban, a '90-es években szintén folyt ilyen irányú munka országos közgyűlési felhatalmazással dr. Sólyom Jenő vezetésével. A nyugdíjrendszer – mely a 2007-es szolidaritási törvény nagyobb részét alkotja – már száztizenkét éve működik, több néven, sok szabályozást, megszüntetést, átalakítást megérve (1898, 1908, 1927, 1934–1937, 1952–1953, 1966).

A cím szélesebb területet fog át, mint a lelkési fizetési vagy a nyugdíjrendszer. Elsősorban az egymással gazdasági téren megvalósítandó közösségvállalásra utal, horizontálisan és vertikálisan egyaránt, egyházközségen belül és gyülekezetek között, valamint az egyházkormányzati szinteket, az országban élő evangélikusságot képviselő felsőbb vezetés kapcsán kölcsönösen. Érdemes lenne egy tízes beosztású skálán osztályozni minden egyes területen a közösségvállalás mértékét és tisztázni annak irányát. Azt is, hogy folyamatos-e erre irányuló tevékenységünk, vagy csak egy-egy szükséghelyzet, katasztrófa alkalmával mozdulunk. Lehet-e a mai – személyek és területek között is – rendkívül nagymértékű szórást mutató jövedelmi viszonyok közepette igazságos és arányos – objektív mutatók és egységes rendező elvek mentén kidolgozott – teherviselést kialakítani, vagy elégedjünk meg a „csak” méltányossal? Mennyire világít rá ennek hiánya vagy megléte hitünkre, Krisztus-követésünk állapotára?

A címben idézett bibliai ige a bűnbeesett, tetten ért ember felsegítésére utal, pásztori lelkületre, amely helyreigazítja és kivezeti ebből az állapotból a bűn terhét viselő

elbotlott embert. Ugyancsak velünk vannak Jézus szavai szerint mindenkor a gazdasági szempontból elesettek, a szegények is. S az egyház mint Krisztus teste minden korban igyekezett segíteni rajtuk. Baranyai Tamásnak a témával szorosan összefüggő, az újszövetségi alapokat idéző, egyháztörténeti példákat hozó, mélyen elgondolkoztató írása missziói összefüggésben világít rá a teherhordozás problémájára (BARANYAI 1993). Egyházunk szolgálatának hitelesítője vagy megkérdőjelezője a rendezett, példamutató életvitel, a közösségvállalás, egymás terhének hordozása vagy ennek hiányos volta. A törvényeknél mélyebb, hathatósabb és élő belső szabályozóra van szükség. De érdemes áttanulmányozni CSETNEKI GYÜRKY Pál *Véleményező jelentés* (1908) című, az Egyetemes Nyugdíjintézet újjászervezése céljából írt munkáját. Ennek a körültekintő, alapos bizottsági javaslatnak a szelleme és szakmai színvonala ma is példát, ötleteket adhat.

A nyugdíjról és a szociális közösségvállalásról a rendszerváltást követő zsinatok több indítvány ellenére sem alkottak törvényt. Ezért csak néhány paragrafus maradt az eddigi törvényben, valamint az 1966-os szabályozás és az állami szabályok szerinti nyugdíjszámítás. A 2005-től kezdődő előkészítő munkák után, előzetes, általános és részletes vitasorozatot követve a 2007. november 23–24-i ülészakán fogadta el a zsinat a szolidaritási törvényt. A törvénybe foglalt lépcsőzetes és késleltetett bevezetés után a törvény hatályba léptetése már kétszer egy évre elhalasztódott. A vita a teherviselési arányokról folyik, befizetési, garancia-vállalási százalékokról, egyházközségek és az országos egyház terhelhetőségéről. Az eligazodást és továbbgondolást segíti CSORBA Gábor tanulmánya (2009), a jelenlegi és a törvényben leírt rendszert összehasonlító elemzése. Több elgondolás is született ez idő alatt: tiltakozó, javító szándékú és kész törvényjavaslatok. Ebben az évben megvalósíthatósági modellezés indul, különböző helyzetben lévő

egyházközségek és lelkészek részvételével. Érdeemes lenne az LMK-kban előterjesztett tanulmányok alapján egy szűkebb szakmai fórumot hirdetni és a bevezetést segítő vagy törvényi változtatást javasoló munkacsoportot alakítani a zsinat és a gazdasági osztály szervezésében.

A nyugdíjrendszer és a szociális terület rendezése mellett maradt még a harmadik terület, a központi lelkési fizetési rendszer, melynek csírája már fellelhető a 2005-ös III. tv. 63. §-ban. Kérdés, hogy nem együtt kellene-e a hármat egymással összhangban kidolgozni, összeecsiszolni és bevezetni. Mindhárom terület vonatkozásában szomorú tapasztalat, hogy elviekben teljes az egyetértés, a közösségvállalás és az arányos teherviselést a bevezetendő rendszerek résztvevői mind helyesnek, megvalósítandónak és jónak tartják, de mikor a részletes, tényleges kidolgozásra kerül a sor, akkor az elfogadás és a bevezetés küszöbén minden alkalommal zátonyra fut a kezdeményezés. Mindig a külső körülmények kedvező hatására várunk: ha elmúlik a válság, kiszámíthatóbb gazdasági viszonyok lesznek, elindul az ország a gazdasági növekedés útján, állami szinten megtörténik a nagy társadalmi elosztó rendszerek átalakítása, amely a mi szolidaritási törvényünket és az arányos teherviselés-

re irányuló törekvésünket is befolyásolhatja. Nagy kérdés, vajon nem épp ezek miatt elodázhatatlan-e a törvényi szabályozás és annak bevezetése. Mikor mutatunk példát mi, magyarországi evangélikus keresztények a társadalomnak?

Külön kérdéskör lehet – elsősorban nem anyagi, hanem segítő, gondoskodó, szellemi vonatkozásban – az intézmények és az egyházközségek viszonya. Széleskörű tájékozódásra, megfontolt döntésekre, alapos szakmai felkészültségre, egész egyházunk népét látó, „ismerő” tekintetre, a páli hármast élő lelkiületre van szükségünk, és az áldás nem marad el.

Felhasznált irodalom

ANDORKA Rudolf 1990. Tiszta szocializmus után vad kapitalizmus? *Lelkipásztor*, 9. 270–72. o.

BARANYAI Tamás 1993. Működő képes egyház – működőképes gyülekezet. *Lelkipásztor*, 4. 134–137. o.

CSETNEKI GYÜRKY Pál 1908. *Véleményező jelentés*. Horánszky Viktor Csász. és Kir. Udv. Könyvnyomda, Budapest.

CSORBA GÁBOR 2009. *A jelenlegi nyugdíjrendszer és a szolidaritási törvény összehasonlító elemzése*. Kézirat. Budapest.

SÓLYOM Jenő 1998. Gazdasági autonómia vagy gyülekezetek közötti szolidaritás. *Lelkipásztor*, 6. 209–211. o.

A gyülekezeti munkatárs szolgálatba állításának lehetőségei

SZEBIK IMRE

2010-ben a gyülekezetimunkatárs-képzés a negyedik évébe lépett. Ez év tavaszán a harmadik tanfolyamon részt vevők végeznek. Velük együtt mintegy hatvan gyülekezetből érkező százötven testvérünk állhat szolgálatba, ha a gyülekezet lelkésze és presbitériuma ezt helyesnek ítéli. Természetesen önkéntes munkásokról beszélünk, mindenfajta honorárium nélkül.

Két meghatározó tényező vizsgálata kívánatos. Az egyik a gyülekezeti munkatárs személye, a másik a gyülekezet adottságai.

A gyülekezeti munkatárs háromféle feladatot vállalhat magára

a) A gyülekezeti családok felkeresése. Városban szinte biztos, hogy csak előzetes időpont-egyeztetés mellett képzelhető el híveink elfoglaltsága miatt. Ismerkedés és helyzetfelmérés az első feladat. Az adatok írásbeli rögzí-

tését azonban ne a helyszínen végezze, hanem a látogatás után. A gyülekezet életéről, alkalmairól szóló információk továbbadása után egy biztató hívogatással befejezhető a látogatás.

b) Idős testvérek esetében rendszeres (hetente) történő látogatás az esetleges és szükséges segítség jegyében történhet (gyógyszerek kiváltása stb.). Ez nem zárja ki a beszélgetés lehetőségét, sőt a közös igeolvasást és az igényelt imádkozást sem. A látogatás mégis diakóniai karaktert hordoz.

c) Gyülekezeti tag felkeresése. Ismerkedés után olyan jellegű beszélgetés folytatása, amely hitbéli kérdésekre igyekszik választ adni, vagy nehéz élethelyzetek feldolgozásában nyújt segítséget.

A lelkész és a gyülekezeti munkatárs együtt beszélheti meg, mire képes és mit kíván végezni a munkatárs. Csak ez után folytatható a szolgálatba állítás előkészítése.

A gyülekezeti munkásnak az alábbiakra feltétlenül figyelnie kell:

- Mindig a gyülekezeti lelkész tanácsa és útmutatása szerint végzi munkáját.
- A lelkéssel jó viszonyban kell maradnia, nem lehetnek egyéni útjai. A gyülekezet közösségépítéséért elsősorban a lelkész a felelős.
- Legalább havonta számoljon be elvégzett munkájáról.
- Kérdezze a lelkészt, ha elakad, zsákutcába téved, illetve ha komolyabb teológiai felkészültséget igényel egy-egy eset.
- Tartsa a gyülekezet és az egyház életének ütőerén a kezét. Legyen jól tájékozott.
- Vegye igénybe a felkínált továbbképzés alkalmait.
- Gondolkozzék utódján, illetve alkalmas személy szolgálatba állításán.

A gyülekezet adottságainak figyelembevétele rendkívül fontos. Nem ugyanazok a külső körülmények falun és városban. Másmilyen feltételekkel találja magát szemben a gyülekezeti munkatárs egy nagyváros közelében található községben (alvó település), mint egy olyan kisebb településen, ahol többségében helyben dolgozó hívek laknak. Ismét más a nagyvárosokban és a fővárosban végzett szolgálat nehézsége. Erről a szociológiai tényezőről a lelkésznek részletes információt kell adnia, hogy a gyülekezeti munka minél nagyobb hatékonysággal és minél kevesebb csalódással végezhesse munkáját.

Egy brémai gyülekezet példája

Brémában nyolcvanhat evangélikus gyülekezet van. Két-többen vezették be az alábbi gyülekezetépítő modellt. Az egyházközség kétezer-hatszáz lelkes. Kettőszáz önkéntes munkással dolgozik a három lelkész. Minden gyülekezeti munkatárs tíz-tizenöt családdal áll szoros kapcsolatban. Szükség szerint látogatja őket, de telefonon mindegyikkel törődik és rendelkezésükre áll. A gyülekezetnek van egy adatbankja, ahol megtalálhatók a megbízható mesteremberek, hivatalnokok, jogászok, orvosok, építésszek, szociális munkások stb. Ha bárkire szükség van, a gyülekezeti munkatárs ajánlja a megfelelő személyt. Az ügyek további intézése már a két félre tartozik.

Ez lényegében egy virtuális, de működő szociális háló a gyülekezet tagjai részére. Létrejött indokolt, mert a társadalom, a város egyre lazább, hézagossabb hálót tud csak biztosítani. Egymás közti kapcsolat építésére is kiváló. Ha a gondozottnak lelki-hitbeli kérdései vannak, azt a munkatárs közvetíti a lelkésznek, aki belátható időn belül felkeresi az illető testvért.

Az így szervezett és főként gondozott gyülekezet két istentiszteleten kilencszáz fővel dicséri Istent. A hagyományos istentisztelet mellett egy modern zenével és énekekkel összeállított istentiszteletet is rendeznek a különböző korú

és ízlésű egyháztagnak 10 és 12 órakor. Amíg a népegyházi keretek között működő gyülekezetek híveinek 1 százaléka vesz részt az istentiszteleten, addig a fent leírt módon szolgáló közösség istentiszteleti részvételi aránya 30 százalékos. Egy májusi vasárnap magam is jelen voltam a gyülekezet mindkét istentiszteletén, amelyen köszöntést mondtam, és meggyőződhettem ennek a közösségépítő modellnek az értékéről és működőképességéről.

Bizonyos, hogy nem egy év alatt hívták el és képezték ki a kétszáz munkatársat, munkájuk gyümölcse beéréséhez is időre volt szükség. Az is nyilvánvaló, hogy nem minden gyülekezetben lehet ezt a módszert alkalmazni vagy sematikusan lemásolni. Ötszáz lelkes gyülekezet esetében városban már kipróbálható. E fölötti lélekszám mellett kifejezetten kívánatos. A módszert a magyar viszonyokhoz és a gyülekezet adottságaihoz kell alakítani, a presbitériummal jól átgondolni.

A gyülekezeti munkatárs bemutatása, szolgálatba állítása

Bizonyos esetekben szükséges a presbitériumban a gyülekezeti munkatárs bemutatása, illetve bemutatkozása. Itt fontos, hogy megtörténjen feladatának körülhatárolása és a lelkész irányítása alatt végzett munkájának rögzítése – további esetleges viták elkerülése végett.

Kívánatos személyének ismertté tétele a gyülekezeti bibliaórán és istentiszteleten is a hirdetés keretében. Ha van gyülekezeti újság, ott is szükséges hírt adni fényképpel együtt a munkatárs szolgálatba állításáról, hogy a gyülekezeti tagokban iránta ily módon bizalom ébredjen. Elérhetőségét is meg lehet adni, ha a gyülekezeti munkatárs ehhez beleegyezését adja.

A gyülekezeti munkatárs részére egyházi és gyülekezeti információk közlése szükséges, amennyiben ez a munkájához tartozik. Ez a lelkész feladata.

A gyülekezeti munkatárs végzett munkájáról a lelkésznek havonta köteles beszámolni, sürgős esetben előbb is.

Általános tennivalók a munka beindítása kezdetén

- Körzet meghatározása, tizenöt-húsz család címével.
- Előzetes tájékozódás a gyülekezeti kartonok alapján a rábízottakról.
- A rábízottak meglátogatása és megismerése.
- A rábízott tájékoztatása a segítségnyújtás szándékáról a látogatás során.
- Kapcsolattartás – esetleg telefonon.
- Szükség esetén szociális vagy spirituális segítségnyújtás.

Megjegyzések

A gyülekezeti munkatárs lehetőleg ne végezze egyházfenn tartói adomány begyűjtését. Ez jó esetben más személy feladata lehet. Sok helyen postai úton történik.

A munkatárs képzése sokat segíthet az emberekkel való kapcsolatteremtés gyakorlatában. Más jellegű informá-

ciók is segítik a – megítélésem szerint – nélkülözhetetlen munka végzését.

A különböző típusú gyülekezetekben a munka megindításának, a személy kiválasztásának felelős döntésében készséggel segít az erre a célra létrehozott háromtagú csapatunk.

Az egyház Urának áldása kísérelje a gyülekezeti munkatársak szolgálatának széles körű beindítását gyülekezeteinkben.

KRISZTUSBAN MINDNYÁJAN ÉLETRE KELNEK

Emlékezés Gánecs Aladár (1925–2009) evangélikus lelkész szolgálatára

SZIRMAI ZOLTÁN

Gánecs Aladár evangélikus lelkész-organista testvérünk 1925. május 4-én Székesfehérváron született. Édesapja *id. Gánecs Aladár* evangélikus lelkész, édesanyja az evangélikus *de Gleria Róza*.

A Budapest-Fasori Evangélikus Gimnáziumban érettségizett 1943-ban, jeles eredménnyel. Teológiai tanulmányait a pécsi Erzsébet Tudományegyetem Hittudományi Karán végezte Sopronban, ahol 1947-ben tett végvizorlatot, jó eredménnyel. Lelkesszé avatása 1947. szeptember 21-én volt a Deák téri templomban *Ordass Lajos* bányakerületi püspök szolgálatával.

Feleségével, *Hütl Klárával* 1949. február 5-én kötött házasságot Kispesten. Házasságkötésük 60. évfordulóját 2009-ben ünnepelték családi körben.

Lelkészi szolgálati helyei: Baja, Budapest-Kelenföld, Csepel, Nyíregyháza, Budapest-Fasor.

Hitoktatói szolgálatot végzett Budapest több kerületében: Csepelen, Pestszentlőrincen, Pesterzsébeten, a Lónyay utcai (ma: Baár-Madas) Református Gimnáziumban. A Lónyayban magam is tanítványa voltam.

Nyugdíjba vonulása után még tizenhárom éven át az Evangélikus Országos Levéltár munkatársa volt. A fóti Kántorképző Intézetben húsz éven át tanított.

A leghosszabb szolgálati helye Nyíregyháza volt, ahol

huszonhat éven keresztül lelkészi és kántori feladatokat látott el. Keze alatt működött a hatvan tagú gyülekezeti énekkar, a kórustagoknak és családjuknak lelkipásztor is volt, látogatta a tagokat, úrvacsorai szolgálatokkal, szeretetvendégségek és kirándulások során viselte gondjukat.

Városszerte ismertek és látogatottak voltak rendszeres orgonaestjei. Orgonatudását *Gergely Ferenc* tanítványaként gazdagította. Johann Sebastian Bach zenéjének volt szerelmese. Róla *Az ötödik evangélista* címmel könyvet is írt 1985-ben.

Utolsó gyülekezeti és zenei szolgálata a fasori volt, ahol orgonafelújítást vezetett, zenés áhítatokon orgonált, de igehirdetői szolgálatait is nyitott szívvel fogadták a gyülekezet tagjai.

Mind az evangélium továbbadásában, mind az egyházi zenében rendkívül igényes volt egész életében.

Életének utolsó éveit a hűvösvölgyi nyugdíjas lelkészek otthonában töltötte feleségével, aki hűséges, gondviselő társa volt.

Gyászolják özvegye, fia, menyee, unokái házastársukkal, húga családjával, rokonok, munkatársak és a nyugdíjas lelkészek otthonának lakói, valamint azon gyülekezetek tagjai, akik részesei voltak szolgálatainak.

Igehirdetés Gáncs Aladár temetésén¹

HARMATI BÉLA

„Várva vártam az Urat és ő lehajolt hozzám,
meghallotta kiáltásomat.” (Zsolt 40,2)

Gyászoló Gyülekezet, kedves Testvéreim!

Eljöttünk, hogy átvegyük Gáncs Aladár lelkész-organista végrendeletét. Keveseknek adatik meg ugyanis, hogy a földi életükből való távozás előtt úgy írják le, úgy hagyják ránk életre és halálra vonatkozó végső akarataikat, ahogyan ő tette. Kerek egy hónappal halála előtt, november 22-én jelent meg *Örökkévaló mennyei házunk* címmel egyházunk hetilapjában, az *Evangélikus Életben* az az írása, amelyből a következőket idézem: „...hadd kérdezzek meg, kedves Olvasó, (...) *kell-e igazán az a hely, amelyet Jézus neked készít?* Közismert, hogy sokan készülődnek a saját halálukra. Végrendelkeznek, van, aki kuporgatja a pénzt a temetésére. Mindez szép. De ugye érzed, hogy valami hiányzik? Ugye érzed, hogy pont a legfontosabb? (...) Mert a legfontosabb lenne úgy élni és úgy készülni, hogy a Jézus által elkészített helyem ne maradjon üresen. Hadd kérjelek: ne a halálodra és temetésedre készülj, hanem az örökkévalóságra!”

Halljuk meg Gáncs Aladár testvérünk utolsó prédikációját, teljesítsük végakaratait! Ő nyolcvanöt éve minden terhe, gyengesége ellenére nem a halált várta, hanem a zsolttáros igéje szerint várva várta az élet Urát, aki lehajolt hozzá, és meghallotta kiáltását.

Ehhez a bizonyágtételhez kapcsolódhat most a háladáshoz. Ennél a ravatalnál mindenki maga tudja a legjobban, mit kell megköszönnie Istennek testvérünk életéből: hatvan éves boldog házasságért ad hálát a feleség, fia, menyee, unokái házas társukkal, húga családjával. Emlékeznek rokonok és munkatársak, a hűvösvölgyi nyugdíjas lelkészotthon lakói, a csepeli, nyíregyházi és a budapest-fasori gyülekezet.

Negyvenhárom éves lelkészi és organista működéséből hadd húzzak alá három vonást.

Először arra az örökségre gondoljunk, amit édesapjától, *idősebb Gáncs Aladár* székesfehérvári lelkésztől hozott magával, a misszió, a lelkek ébresztése szolgálatát. Akár gyülekezeti lelkészi, akár hitoktatói, akár organista-kántori vagy irodalmi munkásságát figyeljük, a „missziós kereszténység” megélése, az „élő víz” nyújtása volt fontos a szá-

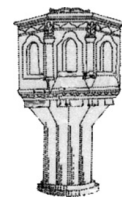
mára. Isten kérésén felüli ajándéknak tekinthette, hogy fia és unokája is folytatja ezt a szolgálatot.

Példaszerűen képviselte azután a misszió gyakorlatában a bibliai-teológiai alapok megőrzését és továbbadását. Azon ébredési teológusok közé tartozott, akik sohasem próbálták szembeállítani a modern missziós módszereket a teológia tudományával, hanem Luther tanulmányozása és a kortárs teológusok ismerete segítségével igyekezett megoldásokat kínálni a huszadik század utat kereső, sokszor csalódott és megfáradt embereinek. Gondoljunk csak végig, milyen nehéz évtizedekben végezte szolgálatát, az egyház háttérbe szorításának, üldözésének idején. Másokra figyelő lelkipásztor és tanító volt. Ebben segítséget jelentett ki-tűnő humorérzéke is.

Végül emlékezzünk arra, hogy Istentől kapott zenei talentuma kamatoztatásában mennyi mindenért mondhatunk hálát. Több gyülekezetbe is hívták lelkésznek, ő azonban ott vállalta a szolgálatot, ahol jó orgona állt rendelkezésre. 1952 karácsonyától huszonhat éven át a nyíregyházi gyülekezet lelkész-organistája volt. A gyülekezeti énekkar vezetése alatt a barokk és a modern egyházzene jelentős műveit adta elő és a zenei fejlődés mellett spirituális közösséggé növekedett. Nemcsak könyve jelent meg a zene teológiájáról, de a város evangélikus gyülekezetén messze túlnyúló kultúrmisszót végzett az általa bevezetett hétfői orgonafélórakon keresztül. Ezeket egy-egy alkalommal akár ezren is hallgatták. Az egyik feljegyzés szerint egyszer így kérdezte az egyik fiatal a társát: „Jössz te is ma »az Aladár-ra«?” Johann Sebastian Bach, az „ötödik evangélista” sokszor szólalt meg általa! Magam is tapasztalhattam pedagógiai érzékét, hiszen Csepelen hozzá jártam hittanra és zongoraórákra.

Gyászoló Gyülekezet, kedves Testvéreim! Hallottuk Gáncs Aladár testvérünk végakaratait, utolsó prédikációjának kérdését: „Testvérem, kell-e igazán az a hely, amelyet Jézus neked készített?” Bár az utolsó „életjelenség” a halál, mégsem a halálra, hanem az örökkévalóságra készülhünk, hiszen Jézus Krisztus lehajol hozzánk, és meghallja kiáltásunkat. Az evangélium szava szólt arról, hogy Jézus helyet készített számunkra az Atyánál. Ezért földi életünkben járhatunk az ő útján, kereshetjük igazságát, és miénk lehet az örök élet. Testvér, ne a halálodra és a temetésre készülj, hanem az örökkévalóságra! Ámen.

¹ Elhangzott a kelenföldi templomban 2009. január 9-én.

Virágvasárnap (Palmarum)

Jn 18,33–38

Igehirdetési előkészítő

Egy vallomás előljáróban

Virágvasárnapot nagyon szeretem. Elsősorban nem a tavaszias hangulata miatt. Nem a virágok, nem az olaj és pálmáágak, nem az ünnepi hozsanna miatt – bár kétségkívül ezeknek is sajátos varázsuk van.

Virágvasárnap azért tetszik nekem, mert az egyik legemberibb ünnepünk. A virágvasárnapi felhevült lelkese­dést nem a realitások, nem a valós kilátások, hanem a naiv álmok generálják. A megalapozatlan remények eufóriája. Valamiféle vallási és politikai szerelmi mámor...

Nem az ünnepelt ígérte azt, amit várnak tőle, egyszerűen rá vetítették, rá aggatták álmaikat. Mint ahogyan gyakran tesszük mi is. Az álommá­mor mindig kudarcra van ítélve. A csalódás, az ébredés kikerülhetetlen. Az igazi nagy kérdés, hogy mi marad utána. Fájdalom? Reménytelenség? Kiábrándultság? Esetleg marad más is?

Virágvasárnapot az teszi gyönyörűvé, hogy mégis esélyt hordoz. Mint a szerelem. Lehet, hogy illúziókból építkezik, de az illúziók mögött lehet mégis valami érték. Az álomnak szükségszerűen el kell olvadnia, hogy láthatóvá váljon az, aki mögötte van. Van olyan eset, amikor a valóság még az ál­mot is meghaladja. A virágvasárnapi titok bizonyosan ilyen.

Jézus többet hoz, mint amit ember róla álmodni képes. Nem csak mást, de többet, mint amit a hozsannázó tömeg remélt.

A kérdés immár számunkra az, hogy virágvasárnapon és a nagyheti alkalmakon lesz-e bátorságunk kikapcsolni a képzeletbeli vetítőgépet, és rá figyelni, őt hallgatni.

A textusról

Jézus Pilátus audienciáján... Vagy fordítva?

Az ismert szereposztás szerint Pilátus (mint igazságszolgálató) kérdezi meg Jézust mint vádlottat: „*Te vagy a zsidók királya?*” Több mint érdekes, hogy a kérdésre Jézus nem válaszol, hanem visszakérdez. „*Magadtól mondod-e ezt, vagy mások mondták neked rólam?*”

Jézus ezzel egyszerűen átveszi a kezdeményezést. Ő kérdezi meg Pilátust – és bennünket is. Neked mi a véleményed?

Pilátus „mit tettél?” kérdésére Jézus szintén különlegesen reagál. „*Az én országom nem e világból való...*” Egy római helytartó mennyire kompetens Jézus ügyében? Jézus nem politikai összefüggésben veti fel a kérdést. Nem arról beszél, hogy a megszálló hatalom embere ítélkezhet-e egy zsidó felett, hanem rámutat, hogy az ő uralma egészen más uralom, mint Pilátusé. Ez a kétféle uralom, amelynek képviselői (felelős vezetői) történetünkben éppen „tárgyalnak”, más-más dimenzióhoz tartozik.

A téma forróvá válik, amikor az igazság kérdésére terelődik a szó. Jézus a küldetéséről beszél: „*azért jöttem a világba, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról...*” Itt Pilátus kérdez vissza: „*Mi az igazság?*” A kérdés megválaszolatlan marad, az események viszont elsodorják Pilátus jó szándékú mentési kísérletét. A kihallgatás után még arról beszél, hogy nem talált Jézusban bűnt, ugyanakkor a szabadon bocsátását gyenge végigvinni. Pedig a kihallgatáson tapasztaltak szerint el kéne Jézust engedni. Az igazságos törvénykezésből ennek kellene következnie. Az evangéliumi elbeszélés – már textusunkon kívül – elmeséli, hogy Pilátus „a maga módján” – szinkronban az értetlenségről árulkodó kérdésével – részt vett az igazságtalan „igazságszolgáltatásban”.

Gondolatok az igehirdetéshez

A találkozás lépcsőí

Létrejött-e, létrejön-e a fizikai találkozás?

A bulvárgondolkodás szereti lebegtetni ezt a kérdést. Politikusok, művészek, sportolók, filmsztárok és általában a híres emberek más híres emberekkel való találkozásai vagy annak látszó események töltik meg az újságokat, a tévéműsorokat. Egymástól nagyon különböző emberek összehozása, közös asztalhoz ültetése a médiában külön ingyencsónak számít. Ebből a szempontból Pilátus és Jézus találkozója joggal kelthette fel a kor emberének (különösen a két személyt ismerők) érdeklődését.

Informátoraink szerint a találkozás létrejött. János evangélistán kívül mind a három szinoptikus evangélium szerzője említi Pilátus és Jézus találkozását. Két különleges vezető találkozott. Pilátus mint a kor legnagyobb földi hatalmának, a Római Birodalomnak Jeruzsálembé akkreditált rangos vezetője, a helytartó és Jézus, aki fogalmazása szerint egy másfajta (nem e világból való) ország képviselője.

Természetesen, amikor a Jézussal való fizikai a találkozások létrejöttének tényéről beszélünk, akkor nemcsak a múltbeli találkozásokra figyelünk, hanem arra, hogy ez velünk, a mi esetünkben hogyan jöhet létre. Mert Jézus maga utalt arra, hogy lehet vele találkozni! Ő mondta például, hogy „*Én veletek leszek minden napon a világ végezetéig*”; „*Aki titeket hallgat, engem hallgat*”; „*Vegyétek, egyétek, ez az én testem...*” stb.

Más frekvencián

Pilátus és Jézus találkozója két világ találkozása volt. Ahogy olvassuk a beszélgetést, kitűnik, hogy mennyire mást jelentenek a fogalmaik. Mást értenek az ország, az uralom, a hatalom, a királyság s egészen mást az igazság alatt.

De ez nem csak ott és akkor volt így. Sőt! Nem csak az ennyire eltérő személyek esetén áll fenn, hogy a fogalmaik nem találkoznak.

Gary Chapman magyarul is megjelent sikerkönyvei közül az egyik az *Egymásra hangolva* című. Ebben a könyvében a házassági együttélés problémáinak okát abban a félreértésben jelöli meg, hogy az embereknél azonosítható öt „szeretetlenül” közül mindenkinek van egy úgynevezett elsődleges szeretetlenül. Ha a társa nem ezen a nyelven, nem ezen a szeretetfrekvencián fejezi ki érzéseit, akkor a társ nem vagy csak részben fogja megérteni. Pszichológiai praxisából bőszégesen hozza a példákat arra, hogy a másikat szerető, de más hullámhosszon jelzést küldő emberek miként értik félre a társuk érzéseit, illetve nem érzik a másik szeretetét. Ha ez így van a legszorosabb emberi kapcsolatokban, hogyan lenne így a lazább és felszínesebb emberi kapcsolatokban, és hogyan lenne így az Istennel való kapcsolatban.

Nem könnyű egymást megértenünk, mert mindannyian egy-egy külön világ vagyunk, és annyira be vagyunk zárva (szorulva) saját karakterünkbe, érzésvilágunkba és szemléletünkbe, hogy ki sem látunk belőle... Milyen nehéz Isten jelzéseit, Jézus tetteit és szavait megértenünk!

Virágvasárnap a félreértés napja. A hozsannázó ünneplés az emberi álmok remélt megvalósulását és nem Jézus „forgatókönyvét”, nem Jézus valós tervét ünnepli. Az ember – a tanítványokat is beleértve – Pilátushoz hasonlóan nem érti, hogy mi van készülőben, mert csak emberi módon képes gondolkodni.

A szinkron felé

Pilátus és Jézus között nem jött létre a szinkron. Jézus így fogalmaz: „*Mindenki, aki az igazságból való, hallgat az én szavamra...*”

Az emberi kapcsolatokban is az az első lépés a szinkron felé, ha képesek vagyunk kilépni az énünk fogságából. Amikor a hangsúly átkerül a „mit akarok hallani, látni, érezni, kapni én”-ről a „mit akarsz mondani, mutatni, éreztetni, adni te” szempontjára.

A virágvasárnapi félreértés örök csapdájából is csak így tudunk megszabadulni. Ha az elvárásaink hosszú kívánságlistái helyett tanulgatjuk Sámuel mondatát: „*Szólj Uram, mert hallja a te szolgád.*”

Kik azok, akik az igazságból valók? Akik felismerték saját korlátaikat és tökéletlenségüket. Akik rájöttek, hogy nem ők a mindenhatók, hanem ők a Mindenhatóra szoruló. Akik tudják, hogy az ő igazságuk nem azonos az Igazsággal, ezért keresik. Akik az igazságból valók, azok tudják, hogy nem a másoknak és nem a világnak kell megváltoznia, hanem a saját szívüknek az Igazság által.

Az igazi találkozás az, amikor két személy nem csak fizikailag kerül közel egymáshoz. Amikor már nemcsak beszélnek egymáshoz, de beszélgetnek egymással. Amikor már nemcsak hallják egymás szavait, de értik is. Amikor már nemcsak az eszükkel értik a másik mondanivalóját, de a mögötte lévő szeretetet a szívükkel is megérik.

Virágvasárnap és a nagyhét nagy kérdése, hogy létrejön-e ez a mélyebb találkozás a mi életünkben Jézussal, az Igazsággal?

SZEMEREI JÁNOS

Tallózó

„Királysága (...) Sem az eredete, sem a módszere alapján nem a földi rendszerek kategóriáihoz tartozik. (...) Az igazság, a valóság az, hogy Isten megkegyelmezett a bűnös embernek, a világnak, mert Jézus a bűn miatti jogos ítéletet magára vállalta. Ő a király, aki önmagát áldozza fel népéért. (...) Sokféle filozófia, világnézet és vallás állította önmagáról, hogy az igazság képviselője. Jézus mindezek

ellenére és ezekkel szemben képviseli azt az egyet, hogy az élő Isten a tőle elidegenedett embernek, aki a halál útjára lépett, megbocsátott, és általa megnyitotta az életre, a hozzá vezető utat. (...) A helytartó lemond arról, hogy Jézussal az igazságról beszélgesse.” (Jubileumi kommentár. Biblia-Téka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.)

„(...) itt derül ki a sátáni indulat (...): nekünk senkit sem szabad megölnünk — ezt neked *kell* megtenned. A Sátán (...) az állam hatalmát veszi a kezébe, hogy a kijelentést, Isten Igéjét elnyomja, és megölje az üzenethozót. (...) az Igazság nem ismeret, hanem ő Maga. Én vagyok az Igazság és az Élet!

Ezzel a *jog* birodalma megszűnik, kezdődik a *hité*. (...) sokféle igazság van, ez is lehet egy, de nem tartozik az én legfőbb bírói funkciómról. Ez az igazság nem érdekel engem, ez nem az enyém. Ezzel megmutatja, hogy ő nem az igazságból való.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„Az ő országa (...) mennyei. Ezért azt nem lázadás hozza el, hanem az Istennek történő önkéntes engedelmesség. Nem az emberi erőszak az erő forrása, hanem a mennyből való újjászületés, ami átviszi az embert a Sátán országából az Isten országába.” (A Biblia ismerete kommentársorozat. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány)

„(...) arra szólítja fel, hogy csatlakozzék Isten igazságához. Válaszában a római úgy nyilatkozik, mint aki ebben a dologban hivatalosan nem illetékes, és személyesen nem is érdekelt.” (Biblia – Magyarázó jegyzetekkel. Magyar Bibliatársulat – Kálvin Kiadó)

„Pilátus, láthatóan, négy szemközt akar beszélni Jézussal, ezért bemegy a helytartóságra, s Jézust behívja, tulajdonképpen kifog a vádlókon, akik az említett ok miatt nem óhajtanak belépni oda.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

Illusztrációk

GONDOLATOK

(ha ebből a világból való volna az én országom, az én szolgálaim harcolnának)

„Irtózom az erőszak vagy türelmetlenség minden formájától és megnyilvánulásától. Soha semmiféle célt nem ér el, soha semmit nem akadályoz meg.”

James Joyce (1882–1941) ír származású angol regényíró és költő

(Pilátus így szól hozzá: „Mi az igazság?”)

„Különös, akik nem éheznek és szomjazzák az igazságot, azok szürkének, színtelennek látják a világot, de mihelyt éheznek és szomjazzák, megalégtetnek, nemcsak olyannak

látnak mindent, amilyen, hanem szebbnek és színesebbnek. Igazabbnak, jobbnak.”

Gyököcssy Endre (1913–1997) református lelkész, pszichológus

„Az igazság magabiztos birtokosa semmi újat nem várhat... Az igazságra éhező koldusokra vár jutalmuk, amely lehet, hogy kívülről nem látható, de mindennél nagyobb gazdagság.”

Kézdy Péter evangélikus lelkész

„Egy világnézet (...) csak akkor bizonyul igaznak, ha a léthez és a világhoz való viszonyunkat olyanná alakítja, amely aktív erkölcs vezette, mélyebb emberekké formál bennünket.”

Albert Schweitzer (1875–1965) német lelkész, orgonaművész, teológus, orvos

(mindenki, aki az igazságból való, hallgat az én szavamra)
„Hittel tedd meg az első lépést! Nem kell hozzá látnod az egész lépcsőt, csak az első lépcsőfokot.”

Martin Luther King (1929–1968) amerikai baptista tiszteletes, polgárjogi harcos

(de az én országom nem innen való)

„A mama mindig azt mondta, hogy ha új életet akarsz kezdeni, hagyd magad mögött a múltat.”

a Forrest Gump című amerikai filmből (1994)

(Pilátus ezt mondta neki: „Akkor mégis király vagy te?” Jézus így válaszolt: „Te mondod, hogy király vagyok...”)

„De hát mi a Krisztus öröksége? Övé élet és halál, Ura bűnnek s kegyelemnek. Övé égen, földön minden: örök igazság, erő, bölcsesség, üdvösség. Országol s uralkodik minden: éhségen, szomjúságon, jó és balsors felett. Lelkiek, testiek, örökkévalós s ideigvalók mind kezében vannak. Ha tehát benne hiszek, részese vagyok minden jónak, s nem csupán töredékrészt kapok, hanem Vele enyém minden: örök igazság, erő, és ura vagyok mindennek.”

Luther Márton

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Pilátus számolt az emberek véleményével, mint ahogy mi is sokszor igazodunk a „népszerűségi lista” szellemiségéhez. A mai világ egyik próbatétele, hogy a „légy népszerű” világi parancsolat miként egyeztethető össze Krisztus követésével.

Kérdésként merült fel, hogy Pilátus tudatosan vagy tudatlanul akarja-e megmenteni Jézust. A hatalom megköti az ember kezét, így kérdéses, mennyire volt megkötve a keze.

Sajnos mi, keresztények is sokszor a világi értékrendek szerint élünk, és elfeledkezünk arról, hogy Jézus országa nem e világból való. Sokszor előfordul, hogy mi is a világi rangsor alapján gondolkozunk, holott Jézus világosan megmondta, hogy aki a legnagyobb akar lenni köztetek, az legyen a legkisebb. Az anyagiakkal kapcsolatban szintén világi mintára gyűjtünk, ahelyett, hogy lelki kincseket gyűjtenénk jócselekedetekkel. Jézus még Pilátus előtt sem magával törődött, nem a rá váró szenvedéssel, hanem azal, hogy Pilátusnak bizonytságot tegyen. Egy olyan embernek mondta el az örömhírt, aki tulajdonképpen földi értelemben az ellensége volt.

Jézus nem dicsekszik, önmagát hozza, amikor nem a kérdésekre válaszol, hanem szerepcserére hívja Pilátust, így lesz Jézus kihallgatásából Pilátus „kihallgatása”.

Pilátus már a főpapok vagy a Nagytanács befolyása alatt állt, amikor Jézust kihallgatta. A helytartóságon a kérdés-felelet párbeszéd kettőjük között azt mutatta, hogy Pilátus érti Jézus visszakérdezését. Pilátus: „*Te vagy a zsidók királya?*” Jézus: „*Magadtól mondod-e ezt, vagy mások mondták neked rólam?*” Amikor a kihallgatás után Pilátus kiment a zsidókhoz, és így szólt: „*Én nem találok benne semmiféle bűnt*”, még pozitív volt Pilátus szerepe, amit később a sokaság hallatán elgyengülve – Feszítsd meg! Feszítsd meg! – megváltoztatott, és behódolt a nép akarataának.

Nagycsütörtök

Mt 26,20–30

Igehirdetési előkészítő

Homiletikai exegézis

A kijelölt perikópa a 26,17–29 szakasz részét alkotja, azon egy verssel túlnyúlik. A 17–19. versek megnevezik az ünnepet, és leírják a szokásos előkészületeket. A 20–25 a vacsora elején zajló beszélgetés témájaként Jézusnak az árulójáról mondott kijelentéseit tartalmazza.

A 26–29 szakasz hozza az úrvacsora elrendeléséről szóló hagyományt. A 30. vers már a szenvedéstörténet folytatásához kapcsolja az eddig elmondottakat, tehát nem szükségszerűen része a perikópának. Ez a felépítés azt sugallja, hogy Júdás árulása hozzátartozik az igehirdetés témájához. Nem hagyhatjuk el. A kérdés az, hogyan építsük bele. A szinoptikus evangéliumokban mindenütt azt olvassuk, hogy Júdás jelen volt az utolsó vacsorán. Ő is kapott a kovásztalan kenyérből, és neki is nyújtották a kelyhet. Az áruló az asztalközösség tagja. Az is egyértel-

mű, hogy a tanítványok nem tudják, Jézus kijelentése – valaki átadja őt ellenségeinek – melyikükre vonatkozik. Jézus tehát nem leplezi le a közösség előtt Júdást. Nem az ő feladatuk, hogy ítélkezzenek. Máté szerint az Úr egyedül Júdásban tudatosítja a tényt, hogy tisztában van vele, mire készül. Érdemes arra is figyelni, hogy az evangélista nem árulónak nevezi Júdást, hanem annak a személynek, aki kiszolgáltatja, átadja őt ellenségeinek. Egyedül Lk 6,16 nevezi Júdást szó szerint árulónak, a többi hely a παραδίδωμι igéből képzett alakkal átadónak, kiszolgáltatónak mondja őt. Jakubinyi György hívja fel a figyelmet arra, hogy Jézust nem kellett elárulni, mert már elhatárolták a halálát, hanem ki kellett szolgáltatni, mert bizonytalan volt a tartózkodási helye (JAKUBINYI 1991, 288. o.). Júdás jelenléte az utolsó vacsorán abból a szempontból fontos nekünk, hogy az úrvacsorai közösség nem a tökéletes, a hűséges tanítványok köréből álló zárt közösség, hanem a jelenben adott lehetőség, asztalközösség az Úrral, akinek bocsánata, szeretete mindenkire kiárad, Júdásra is. Őrá is érvényes az áldás; kérdés, hogy saját felelősségének tudatában hogyan él vele. Engedi-e, hogy a Jézussal való legszorosabb közösség ereje kiragadjon őt bűnei örvényéből, és bűnbánatra indítsa, mint később Pétert, vagy ellenáll szeretetének.

A 26–29. versekben a Máté szerinti leírás sajátossága, hogy elmarad az „*ezt cselekedjétek az én emlékezetemre*” mondat. Viszont többletet jelent a lekióként felolvasott páli szöveghez képest a „*sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára*” kitétel, amely az úrvacsorában így nem az emlékezés és megisméltés tényét, hanem a bűnbocsánat ajándékát helyezi a középpontba. Nagycsütörtök este tehát nem egyszerűen emlékezünk Jézus utolsó vacsorájára, hanem szembesülünk bűneink árával: Jézus testével és vérével. Karner Károly szerint: „A test és vér állandó kifejezés az »ember« számára. Hogy Jézus kenyeret és bort ad itt tanítványainak, azt jelenti, hogy teljesen, teljes életvalósága szerint adja önmagát.” (KARNER 1935, 176. o.) Jézus vállalja élete odaadását, hogy megszabadítson bűneinktől. Így hártja el az Atyával való közösség akadályát életünkben. A szövetségre való utalás ugyancsak Isten kezdeményezésére mutat, amikor a Sínainál kiválasztja magának a népet, és elkötelezi magát mellettük: ennek az új kezdetnek a jele a vér. Jézus vére hasonlóan Isten új elköteleződését fejezi ki a világ mellett, megváltásunkra és örök életünkre.

Jézus a vacsorát lezáró szavaival már az eljövendő Isten országára mutat. Ott folytatódik a tanítványok asztalközössége övele és az Atyával. Ezért az úrvacsora – minden átmenetisége ellenére is – a feloldozott bűnösök közösségébe és az eljövendő világ nagy ünnepébe való bekapcsolódás. Ez az eljövendő világ az úrvacsorán keresztül bele-sugárzik a jelen világba (DOUGLASS 2005, 199. o.).

Bevezető gondolatok

Nagycsütörtök este egyike a hétköznapra eső legnagyobb ünnepeinknek. A nagyhét első istentisztelete ez, amely már Jézus passiójának kezdetét is megadja. A Máté szerinti evangéliumból kijelölt alapigében jól jelzi ezt a kötődést az ünnep kontextusához az este időmegjelölés és az áruulásról szóló első szakasz. A rendszeresen úrvacsorázó gyülekezet számára ez az ünnep szolgáltatja az alapot az asztalközösség megéléséhez, a kenyér megtörésének gyakorlatához. Ezért a hűséges templomba járóknak a hétköznapi ellenére is kiemelt esemény.

A lutheránus hagyomány szerinti kétfókuszú istentisztelet ezen az estén teljes mértékben az úrvacsorára irányul. Az igehirdetés, a lekió és az ezt követő úrvacsorai közösség lelki életünk energiaforrására, Krisztus bűnöket törölő szeretetére irányítja figyelmünket. Az emlékező gyülekezet az ősegyház liturgikus szövegét idézve a jelen adott időpontján reménységgel tekint előre a mennyei asztalközösség felé az úrvacsorában közöttünk lévő Krisztussal való egységre. Ebből a gondolatmenetből adódik az a három téma, ami az igehirdetés lehetséges gondolati egységeit kijelöli. 1. Emlékezés az első úrvacsorára. 2. Erőgyűjtés, hogy a jelen kihívásainak megfelelni tudjunk (bűnbánat, bűnbocsánat). 3. Előrettekintés az Isten országában megvalósuló tökéletes közösség felé.

Az igehirdetés felé

Bevezetés: memoárok, emlékiratok sora jelenik meg a múlttal kapcsolatban. Amire emlékezünk, az fontos számunkra. A gyökerekhez való visszatérés ad erőt a nehézségekkel való szembenézésre. Nagycsütörtök is emlékezés és erőgyűjtés: Jézus utolsó vacsorája áll a középpontban, emlékeztet az úrvacsora jelentőségére és erejére életünkben.

1. Az úrvacsora közösséget teremt minden arra vágyódo keresztény testvérünkkel. Júdás jelenléte az utolsó vacsorán nem egyszerűen történelmi tény, hanem fontos tanítás: Jézus nem tesz különbséget a hozzá tartozók között: mindenkit hív asztalához, mindenkit szembesít bűneivel, és mindenki számára felkínálja a bűnbocsánatot. Máténál a „sokakért kiontatik” formula a héber gondolkodás szerint inkluzív, mindenkit jelent. A gyáva Péter, a kételkedő, hitetlenkedő Tamás, a fejvesztve menekülő, csak magukra gondoló tanítványok mind meghívottjai Júdással együtt az asztalközösségnek. Jézus megbocsátó szeretetét már előre felkínálja bukdácsoló követőinek. Csak rajtunk áll, hogy bűnbánó Péterként élünk-e vele, vagy nem keressük a bűnbánat helyét. Az úrvacsorai közösség ezért nyitott mindenki felé, aki a Jézussal való közösségre, a megtisztulásra vágyódik. Természetesen a személyes felelősség sem hallgat

ható el: hogyan bánunk a megbocsátás ajándékával, amit kaptunk (1Kor 11,29)?

2. Máténak és a mögötte álló gyülekezeti közösségnek alapvető kijelentése, hogy Jézus halála által kapunk bocsánatot bűneinkre. Jézus kereszthalálának itt egy nagyon korai értelmezésével találkozunk, amely átment az istentiszteleti liturgiába, és állandó üzenete lett az eukharisztának. A Jézussal való asztalközösség a Jézus halála által bocsánatot nyert bűnösök közössége. Ez a szentség a bűn kérdésére adott válasza Istennek. Az Újszövetség egyértelműen tanúskodik arról, hogy nincs más mód a bűneinktől szabadulni és az örök életre eljutni (azaz az Istennel való teljes közösségre), csak az, ha elfogadjuk Jézus áldozatát érettünk, testét és véré, azaz életét cserébe bűneinkért. Ezzel nagycsütörtök megelőlegezi nagypéntek üzenetét. Ugyanakkor azt átélhetővé teszi a jelenben. A gyógyás és az úrvacsora rítusa lehetővé teszi a megtisztulást és az újrakezdés élményét a bűnös ember számára. A szövetség vére, amely a liturgiában a páli új szövetség véreként ismerős számunkra, egyértelmű utalás a Sínai-hegyen kötött szövetségre Isten és népe között, amely új kezdetet jelentett a vándorló nép életében, identitásában. Az úrvacsora vétele ezt a szövetséget erősíti meg alkalomról alkalomra a vele élők számára: így lesz erőforrás a jelen kihívásaival szemben.

3. Jézus záró szava az utolsó vacsorán ama nap felé irányítja tekintetünket, amely még előttünk áll. Az úrvacsorának ismételt fel kell keltenie bennünk a vágyat a Krisztussal és keresztény testvéreinkkel való teljes közösségre, amely most még beteljesületlen álom. El kell jönnie ama napnak Isten országában, amikor a szentség többé már nem választ el bennünket egymástól, hanem szeretetben összeköt. Ezért az úrvacsorai asztalközösség az örök életre irányítja figyelmünket, Isten ajándékára (Jn 3,16). Így lehet az úrvacsora örömforrás, az örök élet kenyere és itala már most számunkra. Kóstoló a mennyből.

Befejezés: mire indítsa a prédikáció az igehallgató gyülekezetet nagycsütörtökön? Az eddig elmondottakból bizonyára már világos, mégis röviden így tudnám summázni: legyünk nyitott asztalközösség! Valóban mindenkit várjunk és hívjunk az oltárhoz és minél gyakrabban! Hiszen ez a szentség mos meg bűneinktől, és segít újat kezdeni. Vegyük komolyan bűneink bocsánatát! Ne menjünk úgy el az oltártól, ahogy odatértünk! Hagyjuk ott bűneinket, és vigyük magunkkal felszabadultan a reményt és az örömet, a megbékélést és a mások iránt táplált szeretetet. Akkor lesz áldott a lelkészek nagycsütörtöki igemagyarázata, ha nem elméleti fejtegetés marad az úrvacsoráról, hanem Krisztus ajándéka nagyságának felismerésére buzdítás, és a szentséggel való élés életgyakorlattá válik mind a lelkészek, mind a gyülekezet számára.

GERŐFINÉ BREBOVSZKY ÉVA

Felhasznált irodalom

DOUGLASS, Klaus 2005. *Isten szeretetének ünnepe. Az istentisztelet mai formáiról*. Kálvin Kiadó – Luther Kiadó, Budapest.
JAKUBINYI György 1991. *Máté evangéliuma*. Szent István Társulat, Budapest,
KARNER Károly 1935. *Máté evangéliuma*. A Keresztyén Igazság könyvtára, Sopron.

Tallózó

„(...) csak nem feltételezhető talán egyikükről sem ilyen szörnyű tett tudatos elkövetése. Jézus válasza arra tanít, hogy az emberi gonoszság ilyen mértéke is bele van illesztve Isten tervébe: a Messiás sorsát isteni rendelés határozza meg, ahogyan a szenvedéspróféciákból is tudjuk, nem emberek önkényének van ő kiszolgáltatva.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM*. Arcanum Digitéka Kft.)

„Jézus halálának vezeklő és kiengesztelő értékét húzva alá a »bűnök bocsánatára.«” (*Szegedi Bibliakommentár – Újszövetség*. <http://www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/szbibkom>)

„Az én testem és az én vérem az arám nyelven annyit jelent: én magam, valóságosan, személyesen, teljesen. (...) Az úrvacsora tehát nem folytatása a páskának, nem javított kiadása, nem magasabb fejlődési foka, hanem vele szemben a más, az új, az igazi.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„Exod 12,42 szerint az üdvösségtörténet négy nagy eseménye történt vagy fog megtörténni húsvét éjszakáján: a világ teremtése, Izsák megkötözése (Ter 22), a kivonulás Egyiptomból és a Messiás eljövetele.” (*Jeromos Bibliakommentár*. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat)

„Az úrvacsora szerzésének a története bele van ágyazva a zsidó élet szokásaiba, azonban egy szóval sincs kapcsolatban a páskavacsorával. (...) »Ez az én testem.« (...) Jézus tehát önmagát adja az élet kenyereként tanítványainak. (...) A »szövetség vére«-nek mondja. (...) Szövetségben azonban az Ótestamentum nem Isten és Izrael népe közt kötött kétoldalú szerződést ért, melynél a két szerződő fél egyenrangú volna. (...) Amikor Jézus a tanítványainak kiosztott kelyhet a »szövetség vére«-nek mondja, akkor ebben az az igény szólal meg, hogy e kehely, illetve pontosabban áldozatul adott élete árán jön létre a »szövetség« Isten és a gyülekezet közt. (...) Az úrvacsorában tehát Jézus mintegy összefoglalva adja tanítványainak mindazt, amit élete munkájával hozott, s amivé tanítványai számára lett. Azzal az ígérettel lép népe elé, hogy az Isten királysága közel van, és egész tanítását eltölti az igény, hogy Isten királysága őbenne magában válik valósággá.” (Kárner Károly: *Máté evangéliuma*. Keresztyén Igazság)

Illusztrációk

GONDOLATOK

(közületek egy el fog árulni engem)

„Bármilyen körülmények között, bármilyen helyen egy ember mindig szabadon választ, hogy áruló legyen-e vagy sem...”

Jean-Paul Sartre (1905–1980) francia filozófus,
regény- és drámaíró

„Senkit és semmit nem ismerhetünk meg igazán, ha nem szeretjük. (...) Aki a szíve gyökeréig nem szeret valakit, azt nem is ismerheti meg. Addig terjed az ismeretünk, ameddig a szeretetünk.”

Gyökössy Endre (1913–1997) református lelkész,
pszichológus

„Én vagyok a kehely. Az ital Istené. És Isten a szomjazó.”

Dag Hammarskjöld (1905–1961) svéd Nobel-békedíjas
diplomata, az ENSZ második főtitkára

„Ő az, akit összetörtek, de nagyobb minden veteménynél. Ő az, akiben tanyáznak az ég madarai, azaz a próféták, apostolok és az összes hivatalosak. Ő az, aki melegeivel meggyógyítja lelkünk betegségeit, akinek árnyéka megvéd e világ hevétől. Ő az, aki elvettett halálával a földben, és ott termést hozott, harmadnapra feltámasztotta a szenteket a holtak sírjaiból, Ő az, aki a földből az égbe virágozott, ő a magja az életnek, akit az Atya Isten vetett el a földbe, ő a halhatatlanság hajtása.

E fa árnyékában vigadozz, bárki vagy is, és végy részt ma, most és életed minden napján az angyalok kórusában...”

Aranyszájú Szent János (344/354–407) görög
egyházi író, az egyházatyák egyike

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Ez az ige életem – illetve a keresztyének – központi kérdése kell hogy legyen. Hogyan döntök: elhagyom-e Jézust, mint Júdás, vagy mellette maradok?

Az igeszakasz két nagy részre osztható. Az elsőben Jézus rámutat arra, hogy ki lesz az ő árulója, a másodikban az úrvacsora szereztetése történik. Az első rész arról is szól, hogy minden tanítvány elbizonytalanodik, azaz kételkedik önmagában, és mindenki bűnösnek is érzi magát. Van különbség így a tanítványok között? Miért éppen Júdás az áruló? Júdásban él a legerősebben az az érzés, hogy népét megszabadítsa a római elnyomás alól? Ő az egyedüli, aki erre Jézust tartja alkalmasnak hatalmánál fogva, és árulással akarja kikényszeríteni belőle, hogy éljen hatalmával, és vessen véget a római uralomnak?

Amikor Júdás árulása kerül elélem, eszembe jutnak lelkeszek, akikről oly sok rosszat lehet hallani. Mégis úgy érzem, Isten nem veszi jó néven, ha bíráljuk, sőt elítéljük az ő szolgálóit. A gyülekezeti tagok feladata a lelkes segítése, tisztelete, érte való imádság, hogy jól végezhesse szolgálatát.

Sokat hallunk Júdás áldozatszeréről. A médiában, számos könyvben is foglalkoznak ezzel a témával. Én azt látom, Júdás csupán eszköz volt, és azt gondolom, nem kellett volna megölnie magát, hiszen Péter is kapott bocsánatot, biztosan ő is kapott volna, ha kéri.

Szívesen hallanék egyházunk úrvacsora-tanításáról. Nem biztos, hogy emlékszem a konfirmációban tanultakra. Jó lenne ezt feleleveníteni. Jó lenne tudni, mi a különbség a többi felekezet úrvacsorai tanítása, szokása között.

Engem megdöbönt Jézus szava: „Ez az én testem, ez az én vérem.” Valahogy taszít a gondolat, hogy vért iszom, bár tudom és hiszem, hogy ez az út az üdvösségem egyedüli útja. Tudom, hogy Jézus vére szabadít meg bűneimtől, mint ahogyan Egyiptomban a bárány vére mentette meg a héber elsőszülötteket a tizedik csapástól.

Jézus tudta, hogy mi fog vele történni. Azt is tudta, ki mit fog ellene tenni, hogyan viselkednek a tanítványok a nehéz órákban, mégis vállalta értük a halált! Csodálatos erőforrás ez nekem ma is, hogy Jézus mindent megtesz az üdvösségemért!

Nagypéntek

Jn 19,1–7

Igehirdetési előkészítő

Nagypéntek jellege gyülekezeti, teológiai, igehirdetői szempontból

Nagypénteket az evangélikusság központi „ünnepének” nevezzük. Krisztus értünk vállalt szenvedésére és halálára emlékezünk. Gyülekezeteinket a valódi gyász hangulata hatja át, gondoljunk csak a lecsupaszított oltárra, ahol mind a gyertya, mind a virág hiányzik, egyetlen egyszerű kereszt az oltár „dísz”. Bizonyos helyeken letakarják az oltárképet, a töviskoszorút is ráhelyezik a keresztre, vagy öt piros virágot tesznek a vázába, jelezvén Krisztus sebeit.

A *theologia crucis* evangélikus tanításunk központja. A szoteriológia leghangsúlyosabb része, hogy Jézus helyettünk, miattunk és értünk vállalja bűneink büntetését. Tulajdonképpen minden egyes Jézusról szóló igehirdetésünk háttérben Jn 3,16 áll: „Miért nem értjük meg végre, hogy nem Istent kellett Jézus Krisztus keresztdozatával kiengecseltetni, hanem nekünk adott így bizonyítékot bűnösö-

kön könyörülő irgalmáról az Úristen, hogy megbékéltesen önmagával.” (ITTÉS 2010)

Az igehirdető számára a nagypénteki prédikáció nem tűnik nagy kihívásnak, hiszen ilyenkor összefoglalhatja teológiánk lényegét. Ugyanakkor úgy kell megszólaltatnia az igét, hogy a gyülekezeti tagok személyes érintettségé megvalósuljon. Jó lenne, ha megéreznék, újra tudatosítanák, amit az egyik szép ifjúsági énekünk fogalmaz meg: „Én voltam, ki kiáltott: Feszítsd meg! Én voltam, ki arcul ütöttelek. Én voltam, ki verte a szöveget, látod, mégis megállok most lábaidnál, engedd rám hullani véredet. Halott a Messiás, értem haltál, Istenem!” (ÚÉ 72)

A nagypénteki igehirdetésnek még inkább a lélek mélyére kell hatnia. Össze kell kapcsolnia Istennel, aki ekkora áldozatra képes az elveszett, megítélt emberért. Ugyanakkor fel kell fednie, hogy Jézus Krisztust nem a kétezer éve élt emberek önkénye, elvakult hite vagy gyávasága vitte a keresztre, hanem mindannyiunk Isten nélküli, bűnös élete, sőt Isten akarata, ami a gonosz erejének megsemmisítésére vonatkozik (az Úr szenvedő szolgálója – Ézs 53).

„Így most ez Krisztus szenvedésének és feltámadásának a haszna: hogy ő ilyen nem magáért, hanem az egész világért tett: hogy ő az ördögöt és a bűneimet, amelyek nagypénteken rajta függték, lábaival megtaposta.” (Luther)¹

Igemagyarázat

Az ige kontextusa: Jn 18,28–19,16 – Jézus Pilátus előtt. Jézus perének közepén található a Pilátussal lefolytatott dialógus, a kigúnyolás, a megkorbácsolás és az ítélethozatal. Ez hajnal 3–6 óra között játszódhatott le. A megkorbácsolás a szinoptikus hagyomány szerint a halálos ítélet kihirdetését követően történt. Jánosnál Pilátus ezzel a büntetéssel el akarja bocsátani Jézust. Ὁ βασιλεύς τῶν Ἰουδαίων – „a zsidók királya”. Ezt a kifejezést mindenki másként érti. A római katonák magát a népet alázzák meg, és messiási reményeiket gúnyolják ki azzal, hogy Jézust kicsúfolják, bíborköpenybe öltöztetik, és töviskoronát tesznek a fejére. A zsidók nem akarják, hogy bármi közük is legyen Jézushoz, megtagadják, megfeszítését követelik. Nem ilyen királyt akarnak. Pilátus fél melléállni, mert akkor nem mutatkozhat a császár barátjaként, hanem egy szakadár népcsoport vezetője mellett fejeznék ki szimpátiáját. „Az evangélista elbeszélésével arra mutat rá, hogy a többség – minden Jézus iránt tanúsított emberi jóindulata és igazságszeretete ellenére is – az istenellenes hatalmak szolgálatába szegődik, ha elutasítja Krisztus igényét és kinyilatkoztatását.” (KARNER 1950, 322. o.)

¹ Idézi BÖRÖCZ Enikő: A kereszt- és feltámadásalakú egyház titka. *Csipetnyi Ső. Független evangélikus magazin*. http://www.csipetnyiso.hu/428.cikk.a_kereszt_es_feltamadas_alaku_egyhaz_titka.

Már Heródes is félreértette Jézus igényét, ezért ölette meg a kisgyermeket. Jézus a királyok Királya és az urak Ura. Ő elsősorban κύριος és nem βασιλεύς, ahogyan az első hitvallásban is kifejeződött. Az ő dicső uralkodása el fog jönni, bár nagypénteken csak az hangzik el: „Az Úr, halljátok nemzetek, keresztén trónol köztetek.” (EÉ 189,3)

Ἴδου ὁ ἄνθρωπος – Ecce homo – Íme, az ember. Kiszolgáltatva a hatalmasok kénye-kedvének, az erőszakoskodók százalmas és gonosz erőfitogtatásának. Íme, az ember. Aki egyedül marad, gyengén, tehetetlenül, mégis nagy belső tartással. Nem panaszkodik, nem vádaskodik, némán szenved. Isten Fia nem látszatistenség. Tudja, mit jelent átélni az emberi természet legsötétebb megnyilvánulásait. Nagy fájdalmakat és lelki megaláztatásokat megtapasztalt emberek, igazságtalanul megkínzottak méltán méríthetnek erőt abból, hogy Uruk átérzi nyomorult állapotukat, mert ő is átélte, mit jelent testileg-lelkileg szenvedni. Az ember, Isten teremtménye ilyen. Nem olyan, amilyenek mi vagyunk. Megdöbbentő képeket láthattunk már akár embereket, akár állatokat kínzó, szinte aberrált emberekről. Amikor kimondjuk: gyarló, esendő ember, mintha azzal felmentenénk a bűnéből. Jézusban nem volt álnokság. Pilátus sem talált semmi bűnt benne. „Vállalja tisztán, büntelen, bűnösök bűnhődését.” (EÉ 370,1)

Κατὰ τὸν νόμον – törvény szerint. Míg Pilátus saját törvényei szerint nem találja a halálos ítélet okát, addig a zsidó nép az istenkáromló kiirtását akarja foganatosítani. Isten törvényére hivatkoznak a zsidó főpapok. Ők csak a törvény betűit látták. Nem látták a Jézusban beteljesedett próféciákat. Nem látták meg magát Istent Isten Fiában. „Nem látták benned, csak az ács fiát.” (EÉ 393,1)

Gondolatok

A halál

Sokan félnek – érthető módon – mindattól, ami megelőzheti az elmúlást. Senki nem akar „ágyban párnák közt” meghalni. Az elhúzódó betegség, a gyógyíthatatlan kór felemésztja az életenergiát, a kiszolgáltottság pedig hatalmas rémként tornyosul a végességével szembesülni kénytelen emberre. A halálra mindenki magyarázatot vár: miért történt hirtelen, és mi okozta a többször kiújuló betegséget, miért nem lehetett segíteni? Mi az oka, ha valaki meghal? Számtalanszor hallottuk már: „Pedig milyen jó ember volt!” Jézus is jó és ártatlan volt a szó igaz értelmében. Szükséges lenne, hogy minél többen elgondolkozzanak a halálán.

A kereszténység sokat beszél a halálról mint kikerülhetetlen eseményről s mint sorsunk olyan állomásáról, amelynek üdvösségünkre nézve is jelentősége van. A kegyelmi idő tart, de senki sem tudja, mikor lesz számára annak vé-

ge. Ebben az életben van csak lehetőségünk Istenünk mentő szeretetének elfogadására.

„Nagypénteki kifejezések”

Milyen hit az, amely egy ember halála körül forog? Nem megdöbbentő, hogy a kereszt a keresztények szimbólumává vált? Az életét is feláldozni tudó és feltámadni képes Isten Fia miatt lehet értelme a keresztről szóló beszédnek, ami mind a mai napig bolondság és botrány.

A nagypénteki és böjti énekinckünk mély teológiai igazságokat tartalmaz, illetve ígéket foglal dallamba, ugyanakkor komoly megértést és lelki nyitottságot vár el a nem keresztény hallgatóktól (EÉ 197,1: „Jézus, sebeidnek mélye vigasztalja lelkemet”; EÉ 200,4: „Ha jó a harc, a végső, az legyen vigaszom, hogy tövisektől vérző, szent arcod láthatom”). Ezért fontos, hogy ügyeljünk az énekválasztásra.

Templomunk oltárán áll egy korpuszos kereszt, a hátoldalára ez van bevésve: Das habe ich für dich getan. (Ezt tettem érted.) A fehér oltárterítón hófehér hímzés: 1Jn 5,7 – Blut Jesu Christi macht uns rein von aller Sünde. (Jézus vére megtisztít minket minden bűntől.)

A hétköznapi élet hőseit *áldozatkészségük* teszi naggyá közöttünk: életmentők, véradók, tűzoltók vagy édesanyák.

Törvény

A történet a pogány világ vezetőit és hatalom alá tartozó embereit, valamint a zsidóság egészét reprezentálja. A pogány világ a saját törvényei szerint él. A római jog mind a mai napig mértékadó. A zsidóság az Isten adta törvények teljesítését tartja a legfontosabbnak, a zsidó-keresztény kultúrkör számára a *Tízparancsolat* a mindennapi élet zsinórmértéke. Mind a mai napig igaz, hogy a világi törvények lazábbnak mutatkoznak a hívő emberek törvényeinél. Jó törvényt ugyanis egy ember sem tud adni, sem a hívő, sem a pogány. Míg a világi törvénykezésben is vannak életellenes passzusok, addig az embertelenség a fanatikus hívők esetében mutatkozik meg. Pedig ahogyan Jézus a nagy parancsolatot élénk tárta, az Isten és az ember szeretete elválaszthatatlanok egymástól. Jézus azért jött, hogy betöltse a törvényt.

LÁZÁRNÉ SKORKA KATALIN

Felhasznált irodalom

- BÖRÖCZ Enikő: A kereszt- és feltámadásalakú egyház titka. *Csipetnyi Só. Független evangélikus magazin*. http://www.csipetnyiso.hu/428.cikk.a_kereszt_es_feltamadas_alaku_egyhaz_titka.
- Das Neue Testament Deutsch*. 4. köt. Evangelische Verlagsanstalt, Berlin, 1975. 230–231. o.
- ITTZÉS János 2010. Jézus Krisztus áldozata – megváltásunk egyetlen reménysége. *Lelkipásztor*, 2. 43–44. o.
- KARNER Károly 1950. *János evangéliuma*. Magyar Luther Társaság, Budapest, 241–247.; 322. o.

Tallózó

„Kétségtelenül tudatos János evangélista kronológiai eltérése Mátétól és Márktól, mert így tudja hangsúlyossá tenni, hogy az egyébként oly kegyetlen ostromlás voltaképpen Pilátus »mentőakciójának« része (19,15). (...) Pilátus szavai még egy összefüggés meglátására késztetnek: ez a mondat *prófécia* az Úr elrejtőző voltáról. Arról szól, hogy Isten hatalmát is, uralmát is a kiszolgáltatottság és a legmélyebb megaláztatás »álarca« mögé rejti. (...) Sem Kajafás, sem Pilátus nem tudja, hogy a *legnagyobb igazságot* mondja ki akkor, amikor »reálpolitizál«, illetve »mentőakciót« folytat, s hogy ezekbe a merőben emberi megnyilatkozásokba rejti Isten a legfelsőbb üdvözítő kinyilatkoztatását! (...) Isten megváltó akarata valósul meg, melynek nem csupán a pogány Pilátus – korábban a tanítvány Júdás –, hanem a törvénytisztelő és törvényt érvényesíteni akaró zsidó kegyesség is *eszköze*, anélkül, hogy erről a leghalványabb sejtelve volna. Lenyűgöző, ahogy a legkülönfélébb *emberi* szempontok önmagukban tökéletes logikai láncolatot alkotó eseménysorának mélyén megvilágosodik az olvasó előtt *az isteni »elgondolás«* diadala.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Felvetették, hogy »az ember« (...) egy gúnyos uralkodói név, mely Zak 6,12 próféciájából származik: »Íme a férfi, akinek 'Sarj' a neve.«” (Jeromos *Bibliakommentár*. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat)

„Mind Pilátus jószándéka kapcsán, de a főpapok indultainak okán is elgondolkodtató, hogy miként sodródnak műveltebb, tapasztalt, önmagukkal szemben igényesebb gondolkodásúak olyan helyzetbe, hogy a keresztre feszítéshez ragaszkodnak.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

„Mind a 39 ütést teljes erőből mérték rá. (...) Nagyon sok esetben a foglyok behaltak az ütésekbe (...) Jézus viszont elviselte ezt a kínzást. Ezek az ütések mind Isten tervének a részei voltak, mivel próféciák szóltak erről. (...) Úgy gondolom, hogy Pilátus hangjában csodálat volt, miután látta, hogy Jézus a 39 ütéset egyetlen szó nélkül állta.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre. Az Ószövetség és az Újszövetség tanításai*. [CD] The Word for Today)

Illusztrációk

GONDOLATOK

(*Pilátus így szólt hozzájuk: „Íme, az ember!”*)

„A legszebb emlékműved embertársaid szívében áll.”

Albert Schweitzer (1875–1965) német lelkész, orgonaművész, teológus, orvos

„Nekünk, esendő embereknek, ha utolsó »keresztünkről« beszélünk, gondolkodunk: épp elegendő a jobb lator kereszt-

jét »választanunk«. Hogy mit jelent ez? Először is: hogy szívünket és szemünket a középső keresztre függesztjük, önbi-zalmunkat bizalomra, igazunkat igazságra, féltékenységgel vegyes »szeretetünket« szeretetre, ítéleteinket bűnbánatra és beismerésre cseréljük fel. »A többi néma csend« – vallotta Hamlet. És a jobb lator: »A többi kegyelem. A többi tiszta csend...« A többi: a keresztt, minden ellentmondás fölülmúlása, végleges elnémulása. Végre és végül a béke – mindennel és mindenkivel.

És a bal lator keresztje?

Bízunk benne, hogy az Atya, mindannyiunk irgalmas Istene ezt a végső pillanattig fönntartott, *kifeszített ellentmondást*, békétlenséget és meghasonlást, ezt a fanatikus megosztottságot is ellenállhatatlan kegyelmébe fogadta, mindennel és mindenkivel egyesítette az ő isteni békéjében, és nem engedte át a mindent és mindenkit kirekesztő semminek. Hinnünk kell, hogy Isten egyenesen elvárja tőlünk, hogy egyetlen bal latorról se feledkezzünk el. Erre Jézus a példánk. Igaz, barátságába fogadta a jobb latrot, de egyetlen ítélkező szava se volt a bal latorhoz. Kihűlő és elnémuló ajka egyetlen nagy imádság volt – valamennyiünkért.”

Pilinszky János (1921–1981) költő

(*meg kell halnia, mert Isten Fiává tette magát*)

„A Láthatatlan arcot öltött magára, az Örökkévaló az időbe jött, a Halhatatlan velünk és értünk meghalt.”

Dietrich Bonhoeffer (1906–1945) evangélikus lelkész, teológus, mártír

VERS

(*Feszítsd meg, feszítsd meg!*)

Pusztasándor: Egyetlen

Egyetlen állomás

a Golgota

egyetlen hazatérés

a tékozló fiúé

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Fontos üzenet

Az idei nagypénteken a textus szerint „kimarad a keresztt”. Vajon a nagypénteki „kereszt nélküli” textussal hazatérő ember lélekben elérkezik-e a „Golgotáig”? A reflektort a Golgotára kell irányítani.

Menekülés a felelősség elől

A papok ölték meg Jézust – mert féltékenyek voltak; ellenfelet láttak benne; maguk fölött nem akartak elismerni senkit; hatalomvágyból sok gonoszságot véghezvittek.

Jézus passiója számomra mindmáig érthetetlen. Szülőként még kevésbé értem, hogy áldozhatja fel valaki a gyermekét?!

A Munkácsy-trilógia embertömegeire is gondolva felmerül a kérdés: ha Jézus körülnézett, kiket látott ott, akkor? Nem maradtak mellette a tanítványai. Jézus ma melyikünkre számíthat? Az elmúlt évtizedekben én sem váltam fel, hogy evangélikus vagyok. (Feszült beszélgetés kezdődött, amikor az „elmúlt 40 év”, az akkori hitehagyás került szóba.)

És ma kiket láthat? Közöttünk vajon kevesebb emberben kell csalódnia?

Merem-e ma megvallani a szomszéd kérdésére vasárnap reggel, hogy istentiszteletre megyek? Vagy még mindig kísért az elmúlt évtizedek gyávasága? Akárcsak akkor, ma is a köpönyegforgatók érvényesülnek.

Hiányzik a hit és az erkölcsstan. Ezt a családból kell hozni! Hit nélkül is lehet valaki erkölcsös.

Régen voltak tollfosztók... azaz közösség. Ma a tévé és az internet ezt elrabolja, és agressziót sugall, ami rossz irányba befolyásolja az embereket.

Sok ember ma is megvehető: egy üveg sörért akárhova odahúzzák választáskor az x-et.

Miért korbácsoltatta meg Pilátus Jézust, ha nem tartotta bűnösnek? Gyáva, megalkuvó volt. Ma is kinyílik a bicska, ha egy ártatlant bántanak.

A töviskoszorú miért volt szegény?

Alaptalan vád érte, akárcsak Nagy Imrét. Párhuzamot látok Jézus pere és az '56-os koncepciók perék között.

A nép miért fordult Jézus ellen? Ma is ilyen a nép, manipulálható és megvehető. Erről kell prédikálni, csakis az igazat!

Jézus üldözése már Heródes gyermekgyilkosságával elkezdődött.

Az szenved, azt bántják, aki kitart a hite mellett.

Nagyszombat

Mt 12,38–42

Igehirdetési előkészítő

Emberi „eleve elrendelés”

A farizeusok képtelenek beletörödni, hogy alul maradtak az ígénket megelőző vitákban – így újabb bizonyítékot követelnek, hangsúlyozva, hogy amit – csodaként – Jézustól eddig láttak, az messiási jelként számukra elfogadhatatlan. Igazából nem is a messiási küldetésének igazolását várták el tőle, inkább aljas szándék vezette őket. Tisztességtelen hozzáállásukat elárulja néhány tény is:

- Ahogy a másik „jelkívánó” jelenetben az egyébként egymással ellenséges farizeusok és szaduceusok képek voltak Jézus ellen összefogni (Mt 16,1).
- Hogy olyan jelt követelnek, ami sem nem hitkérdés, sem pedig elkötelezettség kérdése.
- Az ember a természeti jelenségeket ösztönösen próbálja figyelni és magyarázni, bezzeg Izrael vezetői nem képesek az egyértelmű jelekre figyelni (Mt 16,2–3).

Jézus kihátrál a követelőzés újabb csapdájára elől. A provokációra nem produkálja magát, tudva, hogy bármit is tesz, ellenfelei már semmit se fogadnak el tőle. A kísértő alaphozzáállásuk az előítélet miatt már eleve elutasító. Ha a farizeusok már korábban eldöntötték, hogy elutasítják őt, akkor sohasem lesznek képesek felismerni benne a Jónásnál és Salamonnál nagyobb mennyei küldöttet. Ezért utasítja vissza a látványos égi jeladást – Mk 8,12: „*Minek kérek jelet ez a nemzedék? Bizony mondom nektek, ez a nemzedék nem kap semmiféle jelet!*”

Ugyan mit kívánhatunk még Jézustól? – Jelre várva

Jézus nem egy mutatványos, mégis elvárjuk tőle azt, hogy adja jelét különös képességeinek, emberfeletti hatalmának. Ha pedig nincs látványos csoda, nem hiszünk. Nagy kísértés, hogy a rendkívüliségre építsük fel hitünket, jeleket kutassunk, behajszoljuk magunkat az élményhívóságba. Gyakori elvárás az ég felé, hogy valami hókuszpókuszst lássunk, hiszen a tévhit szerint azon állhat vagy bukhat az ember megújulásának lehetősége. A sikerteológia mellékvágánya ez: jel kell ahhoz, hogy higgyen az ember. Ezért próbálunk kierőszakolni Istentől látványos kinyilatkoztatásokat és jeleket. Ha pedig nincs ilyen transzcendens megerősítésünk, akkor úgy teszünk, mintha lenne, bevetve bármilyen eszközt és fogást. Tetszetős álhívó gondolat az, hogy nem is jönne rosszul néha egy megrázó égi látvány: jót tenne ügyünknek, ha Isten látványosan „asztra csapna”, ami által gyengécske hitünk is erősödhetne, meg fel is tudnánk mutatni a hitetlen világnak, hogy vegye észre, hogy a mi vallási indulatunk az igazi. De Isten nem ilyen jelek miatt feleszmélő hitet vár el tőlünk. A csodák nem látványtervezői jelek, a nagypénteki történések rendezőjének sem emberi díjeső jár. A fénypont, a húsvéti esemény meg egyenesen láthatatlan: a feltámadás jelenetében nincsenek szemtanúk. És még ha lettek volna is, Jézus jól tudja, akkor sem hittek volna neki.

A gazdag és Lázár példázatában a gazdag a pokolban könyörög, hogy testvérei kaphassanak egy nagyszabású jelet: Van Mózesük és vannak prófétáik, hallgassák azokat, hiszen az embert még az sem győzi meg, ha valaki visszatér a halottak közül – hangzik a válasz. Mert a valódi hit nem jelekre épül. Ha pedig csak arra épül, akkor az igaz-csak labilis hit, ha az egyáltalán hitnek nevezhető.

Jézus elsősorban a *jóm kippur* bűnbánati liturgiából ismerhette a szintén galileai származású Jónás történetét. A kisp próféta helyzetét nagyon is közelinek érezhette a magához, amikor az ő meszerű elbeszélésében magára vonatkoztatva a saját küldetésének előképét is láthatta. Láthatta abban, hogy mint ahogy megtérést hirdetve Jónás idegenként lépett bele Ninive világába, úgy toppant bele Jézus is „idegenként” a bűn világába. Abban, hogy neki is hasonló mélységeket kell bejárnia, mint a prófétának: első látásra az ő halála mint legbeszédesebb jel nyilvánvalóan a tenger mélyhez és a cethalhoz kötődik. Abban, hogy nemcsak a tenger mélyén és a cet gyomrában eltöltött három nap jelképe adhatott okot a párhuzam meghúzására, hanem az is, hogy a hagyomány szerint Jónás a sareptai özvegyasszonynak volt a fia, akit Illés feltámasztott. Ezért Jónás élete több szempontból is feltámadási előkép lehetett.

További párhuzam a kisp próféta könyv duzzogó Jónáshoz intézett utolsó isteni kérdése is, amire végül Jézus életének mondanivalója adja meg a feleletet. A „Ne irgalmazak Ninivének?” költői kérdés hasonlít a szőlőmunkásokról és a tékozló fiúról szóló példázatok zárókérdéseire, amelyekre szintén a Megváltó válaszolt az irgalmát megmutató kereszthalálával. Így vált a sértődékeny Jónás jele valóban hatékony előképpé.

Akkor most ki van közel a tűzhöz?

Jónás könyvének az volt az üzenete, hogy Isten kegyelmes a pogánysághoz, elfogadja vezeklésüket. Amikor Ninive felett megkondukt a lélekharang, ők hinni tudtak, megbánták bűneiket, és így megszabadultak. Lám, a „gójok” adhatnak leckét Isten mai hívő népének! A farizeuskodásba gubózásunk nagy veszélye, hogy mi már annyi „prófétát” hallgattunk, de ez sem volt elég. Hívói elégedetlenkedéssel folyton jeleket kérünk – főleg önmagunk igazolására, miközben a kívülállónak elég egy egyszerű jónásos prédikáció, amelynek kevés szavú pusztuláshirdetéséből ők mindent megértenek. Jézus dicséri Ninive megtérését, szembehelyezve korának megátalkodottságával. Az ítéletkor a niniveiek feltámadnak, és elítélik a bűnbánatot nem tartó nemzedékeket, pedig „itt nagyobb van, mint Jónás”. Úgyhogy az is egy sajátos újabb Jónás-jel, hogy Jézus kitarja az ég kapuit az „idegenek” előtt. A távolból jövők, a kívülállók, például Dél királynője gyakran megelőznek minket abban, ahogy isszák Isten szavát, közben mi, tanítványok, az Ige egyháza nem figyelünk rá.

Hogy jön ki a „három nap és három éjjel”?

Kézenfekvő képmagyarázatnak tűnik, hogy belekapaszkodjunk a nagypéntek – nagyszombat – húsvét hármasságban a jézusi kijelentésbe, amely szerint az Emberfia három nap és három éjjel lesz a föld gyomrában. De hogy jön ki a három nap, hiszen Jézus nem töltött ennyi időt a sírban? Minthogy Jézus pénteken halt meg a kereszten, és a vasárnapi hajnalon már fel is támadt. Ez maximum másfél napnak tűnik. Feltételezhető, hogy Jézus, amikor Jónás esetére hivatkozott, akkor ez alatt nem azt értette, hogy háromszor 24 órát fog a sírban feküdni. A három nap és három éjjel a korabeli meghatározás szerint egyszerűen csak azt fejezi ki, hogy három nap, még akkor is, ha nem teljes idejű napokról van szó. Merthogy a zsidóság már a történet napot is egészenk számította, így a jónási háromnapos jel nem zárja ki a történelmi tények időmeghatározását, azaz a pénteki keresztre feszítést és a vasárnap reggeli feltámadást. A „harmadnapon/harmadnapra” meghatározás ezt jól kifejezi. Mindenesetre azt gondolom, hogy félrevisz, ha a nagyszombati prédikációban nekiállunk e témakörben magyarázkodni, csak azért, hogy a látszólagos jézusi önellentmondást valahogy kisimítsuk.

Mi hát akkor a valódi jel?

Krisztus megtagadta, hogy valamilyen elvárt jelet mutasson be a hitetlenkedő embereknek, egyúttal viszont azt is mondta, hogy ő maga lesz a jel. Mert egy ponton túl már nem lehet nagyobb jel, mint a tanúságot tevő személy. Jézus közelsége tapintható, hallható és ízlelhető, Ő a járható út. Minek is nyúlnánk más, egyébként hatástalan, mellékhatásokkal bíró pótszerekhez? Miért vágyunk olyan jelek után, amelyek csak átvághatnak?

Akik Jézus megnyilvánulásait így is keveslik, azok számára Jézus nem újabb csodákat, legfeljebb Jónás jelét tartogatta. Márpedig Jónás Ninivében nem vitt végbe csodát. Jele nem is igazán jel. Csak a megtérésre hívó szózatot hirdette meg mint Isten igéjének örök üzenetét. Ő „csak” prédikált, minden mást Isten kegyelme végzett el. Jónás jele tehát éppen „jeltelenség”, vagyis a további csodák megtagadása. Ahogyan az ellenséges környezetet megtérésre hívó kisp próféta sem a csodahalmazással tette hatékonyabbá az üzenetét, hanem maga vált jellé, úgy Jézus is önnön lényében hordja azt. Merthogy a hit nem a megtapasztalt csodák következményének kérdése. Ezért van az, hogy valakinek a Jézusról szóló evangélium elég a hívővé váláshoz; mást pedig még a legnagyobb csodák sem győznek meg.

A nagyszombat húsvételőjelző „jele”

Az ember számára a legnagyobb szorongást és félelmet a halál közeledése okozza. Halálra szántak vagyunk, de hitünk szerint mégis okunk kétségbeesni. Jézus az ószövetségi költői elbeszélés hasonlatával biztatást ad a reményvesztett világnak, hogy megtört a halál egyeduralma. A feltámadás miatt érdemes élni. A halálra összpontosításból válthatunk az életre való koncentrálásra. Jézus halált átértékelő feltámadása Isten életigenlése. Hinni Jónás jelében annyi, mint számúzni az élettagadást és a világotálatot. A jel kötelez, hogy az élet pártján álljunk mindent megtéve ennek szolgálatában. Az Úr földbe esett búzaszemhalála és sokszoros termést hozó feltámadása értelmet ad az önfeláldozó szeretetnek, amit pedig a keserű lemondások miatt oly hiábavalónak vélünk, mert úgyis visszaélnék vele. A szeretetáldozat sohasem hiábavaló, mert abból mindig „élet” keletkezik. Jónás jele biztasson minket, nehogy erőt vegyen rajtunk a csüggedés, legyőzzön az élet értelmetlenségének divatos kísértése. Szívünkbe fogadva a húsvéti örömhírt, legyen életünk is szent jellé, hogy mégis érdemes élni. Ahogy a cet gyomrának sötétje után új kezdet jött Jónásnak, úgy Jézus számára is a halál sötétje után ott a húsvéti új kezdet.

Igehirdetési vázlat

1. Nagy kísértés a válságok idején, hogy az élet megkérdőjeleződik, értéktelenné és céltalanná válik. A nihilizmus divatos „emo”-életérzésének korában fontos a helyes kérdésfelvetés: láttunk-e olyan jelet, amiért érdemes élni?
2. Húsvét előkapujában döbbenhetünk rá, hogy a halál mégsem a megsemmisülés, pláne nem a kárhozat, hanem az örökkévalóság kapuja, amely az élet teljességére vezet. Jézus ígéretéhez kapcsolódhatunk: „*Én vagyok a feltámadás és az élet: aki hisz énbenem, ha meghal is, él.*” (Jn 11,25)
3. A lelki fejlődés nem a csodaváráson kell hogy alapuljon, hanem Istenben gyökerező hiten és bűnbánaton.

A szószerk lépcsőjén

Tulajdonképpen mit is várunk el Jézustól? Nem árt ezt tisztázni előbb-utóbb, ha már az első találkozáskor nem történt meg. Ha nem is üzleti szellemmel (elvégre ez nem egy megtérülő befektetés), de reálisan kell tervezni tudnunk, mint a toronyépítőnek és a hadba induló királynak. Átgondoltuk-e már, hogy mit remélünk a tanítványi élettől? És főképp tisztában vagyunk-e azzal, hogy Jézus mit nyújt nekünk?! Márpedig Isten életet kínál, amit egyedül hit által tudunk megragadni. A hit lehetőségét pedig igéjében adja, és nem látványos jelekben.

Nagyszombat sötétjében így világít és ad meleget. Azt adja, amire szükségünk van sötét és hideg korunkban, önön rideg lényünkben. Egykor a bűnös Ninivében Jónás prédikált, és maga is rácsodálkozott, hogy a város megváltozott. Salamon templomában a názáreti Jézus kinyilatkoztatott, és a társadalmi sötétben fény gyújtott a szívekben és a fejekben, keserűen tapasztalva, hogy voltak olyanok, akiknek sötétje ezt a fényt fekete lyukként elnyelte, kioltotta. Húsvét küszöbén mi is számíthatunk arra, hogy ő prófétai erővel mutatja meg magát, mint legfőbb jelet, hogy a mi életünket is átváltoztassa.

GABNAI SÁNDOR

Tallózó

„A jel Jézusnak olyan öngigazolását jelenti itt, amely fölösslegessé tenné a hitet, és látható bizonyosságot teremtené Jézus Messiás voltának kérdésében.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„(...) azt kívánták tehát Jézustól, hogy csodával legitimálja magát. Nem azért, hogy elhiggyék, amit mond, hanem azért, hogy higgyenek neki mint prófétának. (...) elutasította magától a gondolatot, hogy minden szíre-szóra ő tegyen csodát. A csodát az Atya adja, (...) ő csak engedelmesen elfogadja. Mert ha ő tenné a csodát a maga igazolására, Isten lenne az eszköz, akit felhasználnak a maguk érdekében.

Különben Jézus azt kívánja, hogy neki az ő beszédei nek belső igazságáért higgyenek, és ne a külső csodákért. A belső igazság felismeréséhez kell a hit világossága és engedelmissége, a külső csodát az ember kritikával fogadja, kételkedik benne. (...) Jónás jele az *igehirdetés csodája*, a messiási üdvkorszakot bejelentő prédikáció, az a döntő királyi proklamáció, hogy elközelgetett (elkövetkezett) a mennyeknek országa, mert megérkezett a Messiás, aki a názáreti Jézus. (...) Ne a csodáiért – a tartalmáért higgyenek az evangéliumban. (...) továbbmegy és más »jel«-re is céloz. Jónás is egy csodán ment át, és úgy szólalt meg: három napig a cethal gyomrában, mint egy sírban várta a szabadulást, mint egy feltámadást (40. vers). Jézus is három napig és három éjjel lesz a sírban, és azután dicsőségesen feltámad. Ez a legnagyobb csoda, amit Isten tett az ő Fia mellett, az ő igazolására.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata. Kálvin Kiadó*)

„(...) mindazt a sok jelt elutasították, ami addig történt. (...) ők már korábban eldöntötték, hogy elutasítják őt. Ahhoz, hogy ezt a jelt beteljesítse, szükséges volt, hogy elutasítsák, megöljék és eltemessék.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány*)

„*Jónás próféta jele* nem a jelkívánás teljesítését helyezi kilátásba, hanem az ítéletet hirdeti meg.” (*Biblia – Magyarórázó jegyzetekkel. Magyar Bibliatársulat – Kálvin Kiadó*)

„(...) az csak képzelődés, hogy meghökkentőbb jelek meggyőzőbbek volnának (Lk 16,30k).” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

Illusztrációk

GONDOLATOK

(jelt akarunk látni tőled)

„A mama azt mondta, hogy minden nap történnek csodák, nem mindenki hiszi el, de történnek, az biztos.”

a Forrest Gump című filmből (1994)

„A kereszt nem öncél. Irányt mutat felfelé.”

Edith Stein (1891–1942) német filozófus,
karmelita apáca, mártír

„Vajon a hóvirág készül a tavaszra? Tudja-e, egyszer eljön érte a fény, sötét magányából hogy kicsalogassa?”

ismeretlen

VERS

(nem adatik... más jel)

Rónay György: Este a Golgotán *(részlet)*

Magdolna ott állt az üres kereszt
tövén. A Mestert alkonyatkor levették.
Sírt. Félt. S egyszerre látta: az ijedt ég

alatt a szégyen fája nőni kezd,
s karjait a végtelenbe tárja,
s az alvó Földre ráborul az árnya.

Kassák Lajos: Engesztelő bánat *(részlet)*

Tán, ha nem is élek büntelen,
mint gyermek, ki bolyong árván
dícsérlek folyvást, mert jól tudom
míg átjutok cellám határán
te itt maradsz vélem, szüntelen.

Ha fú a szél és tép a fagy
szívemben őrizlek, Jézusom
ki a zord tél virága vagy.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Jézus példákat sorolva mutatja meg, hogy mindenképp között vagy fölött ő a legnagyobb. Aki hallja, higgye, hogy ő a legnagyobb: Messiás. Aki értünk jött, de mi valahogy

nem akarjuk tudomásul venni. Nehezen hitt az ember annak idején – s így van ez ma is.

Jézustól jelet követelnek, de érthetetlen, milyen jelet akarnak még, hiszen már annyi csodát láthattak tőle. „Nem adatik más jel...” Jézus megtagadja az olyan jel megadását, amelyet a zsidók kérnek. De lesz beszédesebb és megkerülhetlenebb jel.

Az, hogy Jónás három napig egy hal gyomrában van, majd ezt túléli, sőt prédikál Ninivében; az, hogy Ninive megtér Jónás prédikálására – ez mind csoda! Hogy Ninive egyáltalán megtérési esélyt kap – ez csoda! Az, hogy Dél királynője csak azért elmegy pogányként Salamonhoz, egy apró kis nép királyához, hogy Istentől kapott és Istenhez kötődő, valamint Istenről szóló bölcsességét meghallgassa – ez is csoda! De az igazi csoda (jel) – s ezt kell megértenie Isten népének – az, amikor Isten Fia kínhalált szenved, aztán feltámad, és ráadásul mindezzel örök életre való feltámadást hoz övéinek – a bűnös embereknek –, akikre joggal várna a kárhozat! S kapták ezt a jelet úgy, hogy nem is kérték.

Jézus nem finomkodik: parázna nemzedéknek nevezi a kérdezőket, Isten népét. Vagyis, akik Isten rendjét hajlandóak megtörni, s mindennek utána még ők követelnek jelet. Az orcátlanság netovábbja, még Jézus is kijön a sodrából egy pillanatra – de azért meggy meghalni értük a Golgotára.

Nagyszombat igéje van előttünk. Nagyszombat teológiai tartalma, illetve Jónás, a Dél királynője, Salamon bölcsessége és Jézus párhuzamba állítása, egymás mellé helyezése mind bizonyágtétel: lehetetlen helyzetben lévőknek is van reménységük Jézusban. Csak benne! A niniveieknek, Jónásnak, Dél királynőjének, Salamonnak, az elhunytaknak, s azoknak is, akik jelt követelnek Jézustól önteltségükben.

Húsvét ünnepe

Jel 1,9–18

Igehirdetési előkészítő

Amit nem szabad elhallgatni az ünnepen

Húsvét ünnepén nem maradhat ki a mai gyülekezetben a győzedelmes húsvéti himnusz éneklése az igehirdetés előtt: „Mért félne szívem? Él az én Uram, Békesség Királya, Benne nyugta van.” (EÉ 388/3.) Az alapigéhez leginkább illyő köszöntés is ez lehetne a prédikáció elején. Szükségünk van arra az érzésre és élményre, amit ez az éneksor képes kiváltani.

Az apostol víziójára is akkor leszünk fogékonyak, ha ki tudunk szakadni a szokásos zárt és önmagunk által is be-

kerített „húsvét előtti” világunkból és gondolkodásunkból. Kitarulkozásra van most szükség ahhoz, hogy áradhasson ránk a jövőlátás és a jövőbe vetett hit páratlan szép vallomása a Jelenések könyvéből. Nyitottan a jövőre! Nyitottan a húsvéti Krisztus-látás csodájára! János apostolnak nem egy átlagos látomásával van itt dolgunk, különleges látás és találkozás ez azzal, aki mindennél és mindenkinél erősebb és hatalmasabb. Az apostolnak csak meg kell fordulnia, odafordulni ehhez a gyönyörű képhez (Jel 1,10–16).

A mai környezetben, ahol hihetetlen módon növekszik a bizonytalanság és a kiszolgáltatottság érzése, ennek a bátorító trombitaárnyalatú emberi hangnak indokolt a zengése (10. vers).

Naponta tapasztaljuk, hogy már egymás számára is képesek vagyunk fokozni a félelmek érzését. A katasztrófák és pusztítások mindennapos híryanagai élénk hozzák és ébren is tartják azt a belső remegést és bizonytalanságot, amitől rengetegen szenvednek ma is. Új és új figyelmeztetéseket kapunk arra nézve, hogy a stressz és a növekvő terhelés nagyon nehézzé teszi az emberi életet a mindennapok legkisebb vonatkozásaiban is. A mikroklíma legalább annyira leterhelt, mint a tágabb környezet.

Kevés a felszabadultság már az otthonainkban is. Vajon az egyházi, gyülekezeti közösségek mit nyújtanak számunkra? A húsvéti öröm és felszabadító energia eléri-e a közösségeket ma? Ráérezzük-e a húsvéti ünnepnek, minden keresztény ünnep forrásának a gyógyító erejére? Valóban át tudjuk élni úgy az ünnepi napokat, hogy életünket alapjaiban meghatározó élmény lesz az, amit látunk és hallunk? A textusban az eksztázisra utaló kifejezés szerepel az Úr napja élményére vonatkozóan (10a. vers).

Húsvétkor az eseménynek és a szavaknak is erőt kell sugározniuk. Az apostol prófétai vízióját a mai igehallgatóink számára is megragadhatóvá és élménnyé teheti a mi hangunk is.

Ez önmagában olyan csoda és lehetőség, amit nem szabad elhallgatni ezen a napon. Húsvét a csend utáni megszólalás ünnepe is. A bátortalanságot követő merész bizonyágtételé.

A bizonytalanságból magabiztosságra és állhatatosságra jutás is. A hihetetlen lesz hihetővé és a vállalhatatlannak tűnő lesz az, ami nélkül nincsen jövő és folytatás. Jörg Zink egyik mondatán is medíthathatunk a húsvéti szövekre igyekezve: „Csodákhoz nincs szükségünk mesékre, csak szemre, amivel észrevesszük őket, és szívre, amivel megértjük azokat.” (Nyitott ajtó 2004, 150. o.)

Erre utal Sárkányné Horváth Erzsébet igehirdetési előkészítőjében, amikor így fogalmaz: „A dolog lényege azonban sajátosan a jelenségek mögött van mindig elrejtve, mintegy utalva az epifánia szavakkal kifejezhetetlen élményére. Sokak számára talán éppen ennek az átélt istenélménynek a hiánya a protestáns egyházakban teszi vonzóvá az ortodoxiát. Ez arra utal, hogy a modern embernek is van

valami hiányérzete.” (SÁRKÁNYNÉ 2001, 152. o.) Az alapigé nagyon részletes exegetikai és kortörténeti feldolgozása az itt idézett előkészítő jól használható a felkészüléshez.

Keressük az érdekes kérdéseket az ünnepen!

János apostoltól most megtanulhatunk néhány olyan lépést, amitől hitelessé és erőteljessé válik a prédikálás. De arra is feleletet kapunk, hogy mikor nem lesz „unalmas” az igehirdetésünk.

Az apostol nagyon közel áll a hallgatóihoz. Jól ismeri az élethelyzetüket, mert „testvér és társ” (9a. vers), és a három legizgalmasabb és legfontosabb dimenzióban élte át ezt az állapotot.

„[S]zenvedésben, királyságban és állhatatosságban” (9b. vers). De a lényeg nem az ő személye, hanem Krisztusé. Krisztusban vált mindez teljessé (párhuzamban Fil 2,5–11-gyel).

„A keresztény próféta elsősorban a feltámadt Jézus üzenetének a tanúja. Nem a prófétát, hanem Jézust ábrázolja úgy, mint aki azzal fenyegeti a csökönyös embereket, hogy szavaival elítéli, vagy az igazakat megvigasztalja az ígért szavaival. A próféta tisztázza, hogy ő annak a közösségnek a tagja, amelyhez a Jelenések szól. A „nyomorúság”, a „királyi uralom” és az „állhatatosság” a keresztény megváltás részei. Az állhatatosság különleges fogalom az Újszövetségben. Többet jelent a nehézségekbe való pusztá belenyugvásnál. Ez az erény, amely képessé teszi az embert, hogy végig kitartson, egészen az utolsóig, még akkor is, ha a világ utolsó napjai szörnyű szenvedést és kint jelentenek majd az igazak számára.” (PERKINS 1996, 21. o.)

Fontos tisztán látnunk azt, hogy a levél hitelességének rendkívül alapos indoklása nem az apostol szerepének indoklásáért fontos, hanem azért a döntő tartalomért, amit közvetít.

A hatalmas élmény, amit átél, életbevágóan fontos a gyülekezetek számára. A hét gyülekezet pedig mindig az egész egyházat szimbolizálja. „A kétszeri felszólítás az írásra (11. és 19. vers) alapozza meg azt, hogy az apostol írásban forduljon a gyülekezetekhez. Nem az ő saját, egyéni kezdeményezéséből fordul a kis-ázsiai keresztény testvérekhez, hanem a megdicsőült Úr felhatalmazásának beteljesedéseként.” (ROLOFF 1984, 38. o.)

Kerüljünk sokkal közelebb a húsvéti evangéliumhoz ma is!

Alapigénknek van egy megalapozó és az olvasók látókörét kitágító funkciója.

Megalapozza a szavak hitelességét és érdekességét azzal is, hogy a múlt eseményeivel csak annyit foglalkozik, amennyi megszólalásának indoklásaként fontos, és nem többet.

A jövőre koncentrálni. Krisztus feltámadásának megragadása csak a jövő víziójának képére való odafigyeléssel lehet-

séges, erre fel kell készíteni a hallgatóit. A múlttal való túlzott foglalkozás elvonja a figyelmet és az energiát a kitárulkozó jövő nagyságáról és fontosságáról. A visszanezésben sokszor kísért az emberi nagyság és szerep felnagyítása. Most egyedül Krisztusra kell nézni ahhoz, hogy felragyogjon az ő ajándéka. Mindent ennek a célnak kell alávetni.

A húsvéti evangélium itt nem kevesebb, mint az a mondat, amelyet az apostol csak úgy tud meghallgatni, hogy Krisztus lába elé esik, mint egy halott, és mielőtt Krisztus szava elhangzik, szükség van egy krisztusi gesztusra is: „ő rám tette jobbját” (17. vers).

A feltámadás üzenetével találkozni mindig ilyen páratlan és csak Krisztus erejének segítségével felfogható és elfogadható csoda. Egyedüli élmény ez, ami valóban értelmet ad az életünknek.

A húsvéti, emberi kérdésünk ezért is aktuális mindig újra, talán abban az egyedi formájában is, ahogyan Dsida Jenő fogalmazta meg *Húsvétvárás* című versében: „Sok esztendő könnyek száraz nyomában / az életrekelt nagyszombati Krisztus / kicsi szobámba vajjon eltalál?” Az apostol vallomása ebben segít nekünk. Ne maradjon távoli és a személyünkön kívüli a húsvéti esemény. Ne legyen csupán elméleti dilemma az életünkben. A költő is így folytatja a versét: „Benyit az ajtón, fénylő lesz az arca, / lelkem fala sugárzón hirdeti, / hogy megbékéltünk, nincsen haragunk... / Künt körmenet lesz, kongnak a harangok, / de mi Krisztussal, a drága Krisztussal / nagyszombat este ketten maradunk.” (DSIDA 1985, 228. o.)

Patmosz szigete nem egy rendkívül fontos földrajzi vagy közigazgatási terület. Szegényes sziget, amelynek városai sem voltak, mégis erről a jelentéktelen helyről indul el az egész világra szólóan János apostol igehirdetése az élet és halál legfontosabb kérdéséről.

Ma is szól, hogy legyen válaszunk a húsvéti kérdésekre önmagunknak is és másoknak is.

Engedjük, hogy megtaláljanak a húsvéti válaszok! „Mert ha magam előtt látom Jézust, aki mindezeket mondja nekem, valami csodálatos, magától értetődő világosságot, megkérdőjelezhetetlen egyértelműséget érzek. Békességem van Istentől, csodálatos felszabadultságban. Békességem van Istennel, aki az utat mutatja nekem.” (ZINK 2005, 369. o.)

Érdekes húsvéti kérdések és válaszok

1. Mekkora kiváltság az, hogy éppen mi szólalhatunk meg? (amit látunk és tapasztalunk, azt valóban mondjuk is el...)
2. Mindenek ellenére is Krisztus feltámadása ad értelmet az életünknek! (Tekintetével biztat, mint amikor a nap teljes erejével fénylik... Bátran nézzünk felfelé, a jövőbe!)
3. A bennünk élő Krisztusnak vannak ma is életközeli válaszai (halott voltam, de íme, élek örökkön-örökké, és nálam vannak a halál és a pokol kulcsai...).

SZABÓ LAJOS

Felhasznált irodalom

Nyitott ajtó 2004. Szerk. Johann Gyula. Luther Kiadó, Budapest. SÁRKÁNYNÉ HORVÁTH Erzsébet 2001. Húsvét ünnepe (Jel 1,9–18).

Lekipásztor, 4. 152–154. o.

PERKINS, Pheme 1996. *Jelenések könyve*. Korda-Bencés Kiadó, Kecskemét–Pannonhalma. /Szegedi bibliakommentár 11./

ROLOFF, Jürgen 1984. *Die Offenbarung des Johannes*. TVZ Theologischer Verlag, Zürich. /Zürcher Bibelkommentare NT 18./

DSIDA Jenő 1985. *Út a Kálváriára*. Vigilia, Budapest.

ZINK, Jörg 2005. *Szent erőforrás*. Kálvin Kiadó, Budapest.

Tallózó

(Tekintettel arra, hogy a textus 2005-ben húsvét vasárnapján is alapige volt, és a Lekipásztor 2005/3. számának 115. oldalán már olvasható egy tallózó, az ott már megjelent kommentárrészleteket mellőzöm.)

„Haja fehér – ez az örökkévalóságot jelzi (...) Szeme áthatol mindenben, nincs semmi titok előtte, ezért: lobogó tűz. Hangja a nagy vizek zúgása, mert tekintélye van. A kétélű kard a legfőbb Bírónak ellenállhatatlan hatalmát és Isten tanításának erejét jelképezi.” (*A Szent István Társulat bibliajegyzetei. BibliaTéka CD-ROM*. Arcanum Digitéka Kft.)

„Aki a Gyülekezethez szól, nem a »szószék magasából« mondogat életidegen szöveget, hanem mint olyan, aki együtt szenved (...), együtt reménykedik (...) és együtt küzd (...) a megszólítottakkal. (...) De »társ« az üzenet Küldője is! (...) »Ádám fiai« számára (büneset!) az Isten megjelenése önmagában mindig rettenettel jár, éppen ezért a hír róla nem okoz örömet. (...) Nem »mennyei érzés«, hanem »pokoli kín« Istennel (Jézussal!) találkozni – amíg néma! (...) A »ne félj!« (1,17b) nem simogató biztatás, hanem teremtő ige: létrehozza azt, amit a szív önmagából kitermelni soha nem képes.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Az eksztatikus nem veszíti el öntudatát, mint ahogy az álmódó sem, csak az öntudat minden tartalmával és funkciójával a megjelenő gondolatot szolgálja, mint az álomban.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„Lélekben elragadtattam »az Úr napján«. Jánosnak ezen kijelentését kétféleképpen is értelmezhetjük: egyrészt úgy, hogy vasárnap. (...) A második értelmezés szerint pedig így szólna a tízes vers: Lélekben elragadtattam »az Úr napjára«. (...) Isten Jánost egy mondhatni időutazásnak vetette alá, és János valóban ott találta magát az Úr napján. Ez ebben az esetben azt jelentette, hogy kilépett a fizikai világból, és belépett a szellemi világba, az örökkévaló világba.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre. Az Ószövetség és az Újszövetség tanításai*. [CD] The Word for Today)

„Itt a megdicsőült Krisztus alkalmazza magára ezt az ószövetségi istenpredikátumot. Ezzel fejezi ki a Teremtő Istennel való teljes és tökéletes egységét. (...) Ugyanezért ő »az Élő«.” (Karner Károly: *Apokalipszis*. Evangélikus Sajtóosztály)

„(...) Jézus Krisztusnak húsvéti ajándékát. Ez pedig a félelem nélküli élet. (...) *Nincs félelem nélküli élet húsvét Ura, Jézus nélkül.*” (Balikó Zoltán: *Isten iskolájában*. Luther-rózsa Alapítvány)

Illusztrációk

GONDOLATOK

(testvéretek és társatok Jézussal a szenvedésben, a királyságban és az állhatatosságban)

„Ahol Krisztus van, ott van bizonyos az Atya is és a Szentlélek is. Ahol pedig a Szentháromság van, ott nincs törvény, csak merő kegyelem, nincs bűn, hanem csupa irgalmasság, nincs halál, csak élet, nincs pokol, csak tiszta mennyország. Így vigasztal engem a Krisztus műve – mintha sajátom volna.”

Luther Márton

(Megfordultam, hogy lássam...)

„A valóság meglátásához kell csak nagy képzelet.”

Osvát Ernő (1876–1929) szerkesztő, író, kritikus

(nálam vannak a halál és a pokol kulcsai)

„A lélek abból táplálkozik, amiből örömet meríti.”

Szent Ágoston (354–430) hippói püspök,
egyházatyja, filozófus

(Ne félj...)

„Mért van az, hogy szüntelen
itt kering a félelem ... ?”

Aiszkülosz (Kr. e. 525–456) görög drámaíró

(halott voltam, de íme, élek örökkön-örökké)

„Isten tud mutatni utakat az úttalanságból. Ő a sötét tegnapot ragyogó holnapra akarja átalakítani, legvégén az örökkévalóság ragyogó holnapjává.”

Martin Luther King (1929–1968) amerikai baptista
tiszteletes, polgárjogi harcos

„Aki a holnapot egészen Isten kezébe teszi, és ma teljesen elfogadja, ami az élethez szükséges, egyedül az van igazán biztonságban.”

Dietrich Bonhoeffer (1906–1945) evangélikus
lelkész, teológus, mártír

VERS

(halott voltam, de íme, élek örökkön-örökké)

Wipo (990–1050): Húsvéti szekvencia

A húsvéti Barányt

Keresztények örvendezve áldják.

Juhait megváltotta a Barány,
Krisztus az Atyát megbékítette ártatlan vére árán.

Összecsapott a halál meg az élet csodafélelmes viadallal:
Él az életnek vezére, ki meghalt, uralkodik örök diadallal.

Mondd el nekünk Mária,
Mit adatott szemednek látnia?

Láttam az élő Krisztus sírhelyét,
És a Fölkentnek dicsősége teljét.

Láttam az angyali követeket,
A szemfedőket, a lepleket.

Föltámadt Krisztus, az én reményésem:
Galileába előttek mégyen.

Föltámadt Krisztus halottaiból! Tudjuk: föltámadt valósággal.
Légy te mihozzánk, győzelmes Király, irgalmassággal.
(Túrmezei Erzsébet fordítása)

(Lélekben elragadtattam az Úr napján)
Pilinszky János: Harmadnapon

És fölzúgnak a hamuszín egek,
hajnalfele a ravensbrücki fák.
És megérik a fényt a gyökerek
És szél támad. És fölzeng a világ.

Mert megölhették hitvány zsoldosok,
és megszünhették dobogni szive –
Harmadnapra legyőzte a halált.
Et resurrexit tertia die.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Fontos üzenetek

Fontos, hogy Jézus erővel és hatalommal jelenik meg ebben a szakaszban. Fontos, hogy reménybeli dolgokról valóságos gyülekezeteknek üzen. Fontos, hogy Jézus hatalma előtt összecsaplik az ember, nincs más lehetősége, mint az alázat és az imádás. Fontos, hogy ha látott valamit az ember Jézusból, annak a hírét vinnie kell másokhoz. Jézusról szerzett tapasztalatainkat el kell mondani („a hét gyülekezetnek”). Jézus a halálra vált embert személyesen megérinti és megvigasztalja azzal, hogy ő él.

Nem értem

Nagyon idegen nekem ez az egész. Létezik Patmosz, vagy csak egy mesebeli sziget? Mi az az Úr napja? Jézus az, vagy csak hasonló hozzá? Mi az, hogy társatok Jézussal a király-

ságban? A hangja olyan, mint a trombita vagy mint a nagy vizek zúgása? A hét gyertyatartó, a hét gyülekezet és a hét csillag ugyanazt jelenti? A halál és a pokol kulcsaival mit nyit ki, vagy mit zár be? Miért nem a mennyország kulcsai vannak nála?

Nem értek egyet

Miért van ennyi kép? A túlsúlyfóltságtól a lényeg nem lát-szik. A szájából előjövő kétélű kard egy horrorfilm szörnyje-lenetére emlékeztet. Miért csak ez a hét gyülekezet; a többi jobb vagy rosszabb ezeknél? Ennek semmi köze nincs az életemhez: attól, hogy valaki elmondja a mesés álmat, nekem nem lesz könnyebb. Ez arról szól, hogy Jánossal mi történt látomásban, vagy arról, hogy velünk mi fog törté-ni valóságosan? A kettő nem ugyanaz.

Erről jut eszembe

Azoknak mutatja meg Jézus a mennyet, akik társai itt a földön a szenvedésben, akiket szeret. Vannak szekták, akik a Jelenések könyvével zaklatják az embereket, jól összeza-varják, aztán otthagyják őket a kétségek között. Ma egy túlságosan racionális világban egy túl racionális gondol-kodásban szükséges egy ilyen nem racionális látomás a sok ezoterikus ostobaság helyett.

Húsvét 2. napja

1Kor 15,21–23

Igehirdetési előkészítő

„Hogyan mondhatják közületek némelyek, hogy nincs halottak feltámadása?” (15,12)

Prédikációs alapigénk az Első korinthusi levélnek abból a fejezetéből való, melyet Pál teljes egészében a Krisztusban hívó és benne meggyökerező élet eszkatalogikus távlataival kapcsolatos kételyek és félreértések tisztázásának szentel – az idézett igevers apropóján. Nem derül ki sajnos a levél-ből, hogy a korinthusi *némelyek* milyen alapon tagadták, illetve kérdőjelezték meg a halottak feltámadását. „Hozott” hellenista gondolkodásukat lehet talán látni ennek hátteré-ben. Krisztus feltámadását nem vonták kétségbe, hittek az apostolok tanúságtételében (15,1–2 és 11b), és hittek a lélek továbbélésében is. Valószínűleg épp a lélek továbbélésébe vetett hitük miatt láthatták lényegileg fölöslegesnek és ér-telmetlennek a test feltámadását. (Pál szavai – „*azt pedig állítom, testvéreim, hogy test és vér nem örökölhethi Isten országát, a romlandóság nem örökli a romolhatatlanságot*” (15,50), és „*elvettetik érzéki test, feltámasztatik lelki test; ha van érzéki test, van lelki test is*” (15,44) – szintén ezt a gon-

dolatot erősíthették meg bennük, magukban talán arra jutva, hogy ők is ugyanarról beszélnek, mint Pál, csak más szavakkal.) Ugyanis mindkét elgondolásnak a *post mortem* továbbélés, illetve jutalmazás vagy büntetés a lényege – míg az egyik a lélek oldaláról közelít ehhez (a lélek halha-tatlansága), a másik a test oldaláról (a test feltámadása). A korinthusi hívek egy része tehát hiába fogadta el Krisztus feltámadását, a halottak feltámadását már „nem tudták bevenni”, nem fért bele a jövőképükbe. Pál azonban ezt a kettőt a 12–20. versekben legszorosabban összekapcsolta, mintegy deduktív módon arra jutva, hogy ha nincs halot-tak feltámadása, akkor Krisztus sem támadt fel, ez eset-ben pedig értelmét veszíti keresztény hitről beszélni. Ez a *Krisztus feltámadt – mi is feltámadunk; ha mi nem – ő sem; ha ő sem – nincs értelme keresztény hitről beszélni – hamis tanúk vagyunk* érvelés valójában azonban erőltetett, sem nem deduktív, sem nem logikus. *Bolondság.*

A 21–23. rész e vitakontextusba ágyazódik – újabb ér-velésként amellet, hogy Krisztus feltámadása és a halottak feltámadása összetartozik. Ahogyan egy ember elbukása, illetve bűnbeesése által vagy miatt van a halál (= Ádám), úgy egy ember által van a halottak feltámadása is (= Jézus Krisztus). Ez viszont nem használható logikai érvként sem-mi mellett, még akkor sem, ha történetesen igaz, mert nem más ez, mint két állítás egymás mellé helyezése, ahol – 12–20 állításaihoz hasonlóan – utóbbi az előzőből nem követ-kezik. Az Ádám–Krisztus analógia az érvelésnek ebben a folyamatában azért is sántít, mert Ádám ugyan az embe-ri nem egészségét magával rántotta, *Ádám-ban mindnyájan meghalnak*, a krisztusi megváltás, illetve feltámadás vi-szont nagyon is korlátozott érvényű, egyértelműen nem mindenkié, még akkor sem, ha Pál azt írja, hogy *Krisztus-ban mindnyájan életre kelnek*. Azért nem, mert hiszen a kö-vetkező mondatban, önmagának is ellentmondva már azt mondja, hogy elsőként feltámadt Krisztus, és *azután követ-keznek azok, akik a Krisztuséi*. Istentelenek, illetve „krisz-tustalanok” feltámadásáról nem beszél a fejezet. Minden-esetre Pál ezzel az „Ádám-ban mindenki” és „Krisztusban mindenki” szofisztikus logikai csúsztatással akarja még szorosabbra vonni a kapcsolatot Krisztus feltámadása és az ember sorsa: Ádám-ban való halála és Krisztusban való feltámadása között. ... Ez is *bolondság.*

„Nem az emberi bölcsesség szavaival (...), hanem a Lélek bizonyító erejével” (1,23 és 2,4)

Olyan kérdéseket tárgyal Pál ebben a fejezetben, melynek valóságát és igazságát nem lehet logikai érveléssel sem le-vezetni, sem bebizonyítani. Ez mégsem jelenti azt, hogy aminek létezése vagy igazsága logikailag nem levezethető, indokolható, illetve bebizonyítható, az nincsen vagy nem igaz! Megváltás, feltámadás, örök élet – olyan valóságok

és igazságok ezek, melyekhez kizárólag hit által lehet kapcsolódni, melyek igazságát és valóságát emberi ész nem, hanem egyedül a teljes igazságra elvezető, az eljövendő dolgokat is kijelentő Lélek bizonyítja. Erővel. „A nem lelki ember pedig nem fogadja el az Isten Lelkének dolgait, mert ezeket bolondságnak tekinti, sőt megismerni sem képes: mert csak lelki módon lehet azokat megítélni.” (2,14) „Az Isten »bolondsága« bölcsebb az emberek bölcsességénél, és az Isten »erőtlensége« erősebb az emberek erejénél.” (1,25)

„Eszetekbe juttatom, testvéreim, az evangéliumot” (15,1)

Halottak feltámadásáról vagy más eljövendő eszkatologikus eseményről így hát valóban nem lehet az alapok nélkül, a kereszténység sine qua nonja nélkül, Krisztus kereszthalála és feltámadása nélkül beszélni – és fordítva: nem lehet Krisztus haláláról és feltámadásáról beszélni anélkül, hogy a halottak feltámadásának és az örök életnek a bizonyosságáról ne beszéljünk.

Halottak feltámadásában vagy más eljövendő eszkatologikus eseményben így hát valóban nem lehet anélkül hinni, hogy ne hinnénk a kereszténység sine qua nonjában, a megfeszített és feltámasztott Krisztusban – és fordítva: nem hihetünk a megfeszített és feltámasztott Krisztusban anélkül, hogy ne hinnénk bizonyosan abban, hogy ha ő feltámadt, akkor az is fel fog támadni, aki hozzá tartozik. Leginkább húsvétkor nem!

Hitből és reménységből fakadó, „bolond” meggyőződés és bizonyosság az, hogy Krisztus feltámadása ígérete, zsengeje az övéi feltámadásának és vele együtt élt örök életének is – nemcsak a mennyben, hanem már itt a földön, a fokozatos megszentelődés során is. „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbennem, ha meghal is, él; és aki él, és hisz énbennem, az nem hal meg soha. Hiszed-e ezt?” (Jn 11,25)

Vázlatlehetőségek

Első: az egyes bekezdések igecímei alapján

Második: a versekből adódó kapcsolatok alapján

1. Halál – Feltámadás
2. Ádámban – Krisztusban
3. Elsőként Krisztus – azután mindenki (= akik Krisztuséi)

TÓTH KATALIN

Felhasznált irodalom

BUI Ferenc 2010. *1Kor 15 magyarázata*. Jegyzet.

CSERHÁTI Sándor 2008. *Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt első levele. Fordítás és magyarázat*. Luther Kiadó, Budapest. /Út a Könyvhöz 2./

Tallózó

(Tekintettel arra, hogy a textus 2005-ben húsvét hétfőjén is alapige volt, és a *Lelkipásztor* 2005/3. számának 117–118. oldalán már olvasható egy tallózó, az ott már megjelent kommentárrészleteket mellőzöm.)

„A megváltás csak akkor teljes, ha a bűnnek minden következményétől megszabadít. (...) Krisztusnak utolsó ellenségként a halált kell legyőznie a világ végén.” (A *Szent István Társulat bibliajegyzetei. BibliaTéka CD-ROM*. Arcanum Digitéka Kft.)

„Minden Krisztussal kezdődött, mert ő a zsenge (*aparché*) a halottak közül. E szó a görög kultuszi nyelvben volt ismerős, a gyümölcs első termését, az állatok első fajzását nevezték így, amiből áldozatot vittek.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM*. Arcanum Digitéka Kft.)

„Testben születni annyi, mint Ádamból, adamitának, óembernek, testnek és bűnösnek születni. Annyit jelent, mint halálra születni és meghalni. (...) Krisztusból krisztusnak születni annyi, mint új embernek, új életre születni, dicsőséges testbe öltözködni, halálból feltámadni. (...) Ádámnak szakadatlanul fogynia, Krisztusnak szakadatlanul nőnie kell.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„Az emberi logikát itt felváltja a próféta minden értelmet és tapasztalatot meghaladó meggyőződésének szenvedélyes hirdetése.” (*Jeromos Bibliakommentár*. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat)

„(...) már az Ószövetségben is gyakran találkozunk [azzal], miszerint az emberiség sorsfordulója a történelem menetébe ágyazva, és nem attól függetlenül, valahol az ember feje felett következnek be. A történelem sodrában élő embert pedig meghatározza az őseivel létesült kapcsolat és a leszármazás révén érvényesülő folytonosság. Így érthető, hogy Ádám, az első ember nemcsak »a maga bőrét vitte a vásárra«, hanem magatartása és cselekedetei egyetemlegesen minden utódjának sorsát is meghatározzák. Ebből a sorsközösségből nem tud kilépni senki, és a láncolat csak akkor szakadhat meg, ha egy másik, erőteljesebben ható »leszármazás« érvényesül. Az Ádámotól és Krisztustól való leszármazás között azonban van egy lényeges különbség: míg az Ádámmal való kapcsolat a test útján létesül, a Krisztussal való kapcsolat az Isten Lelke által ihletett hit révén.” (Cserháti Sándor: *Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt első levele*. Luther Kiadó)

„Jézus, aki emberként született, élt és halt meg, emberként is támadt fel, s ezzel utat nyitott az emberi faj előtt a halálból való feltámadáshoz.” (David Prior: *Pál első levele a korinthusiakhoz*. Harmat Kiadó)

Illusztrációk

GONDOLATOK

(első zsengeként támadt fel Krisztus)

„A húsvét világossága nem ennek, hanem egy új földnek a reggeli dicsfénye.”

Gertrud von Le Fort (1876–1971) német író

(felmérés a húsvéti ünnepekről)

Részlet a Szonda Ipsos által végzett 2009. áprilisi felméréséből:

„A lakosság legnagyobb csoportja, 35 százalék számára a húsvét mindenekelőtt egyházi ünnep, Jézus Krisztus keresztre feszítésére és feltámadására emlékeznek. Különösen az idősebb korosztályok és a falvakban élők körében telítődik a fogalom ezzel a tartalommal: több mint negytedük elsősorban vallási eseményként éli meg a húsvétot.

Sokak, az emberek 30 százaléka számára ez az ünnep főképpen a családhoz kötődik, a különböző generációk találkozását, a familiáris összetartozást szimbolizálja. A lakosság 21 százaléka elsősorban a népszokások továbbélését, a hagyományok őrzését látja a húsvét legfontosabb összetevőjének, s ez a nézet főképpen a férfiak között elterjedt – 29 százalékukat jellemzi.

Az emberek 39 százaléka húsvétkor elmegy valamilyen egyházi szertartásra. Ez főképpen a falvakban (...) gyakori, ahol minden második ott lakó részt vesz misén vagy istentiszteleten. Az idős emberek körében is nagymértékben (47 százalékukra) jellemző, hogy ebben a formában emlékeznek Jézus feltámadására...

A lakosság 37 százaléka a húsvéti napokon szabadidős programokat választ. Különösen a diplomások (53 százalékuk), a fiatalok (46 százalékuk) és a vidéki városok lakói (43 százalékuk) részesíti előnyben a kikapcsolódást.”

VERS

(Krisztusban is mindnyájan életre kelnek)

Rónay György: A tékozló fiú hazatérése

A messzeség sugárzó pitvarában
angyalok jönnek-mennek, kék csuporban
tejet hoz egy, a másik nagy kosár
gyümölcsöt, fehér lenvászonnal asztalt
terít egy harmadik, nagy szárnyukat
becsukva szorgoskodnak –
egy pedig
a korlátnál, szemét ernyőzve néz
a távolba, ahol a domb alatt
kanyargó úton csapzottan, soványan,
kimerültségtől meg-megtántorodva,
de azért mégis egyre szaporább

léptekkel, ahogy egyre közelebb ér,
már jön a Vendég...

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Ádám szívére nagy kő esett le.

Nemcsak az evangéliumban látjuk, hanem meg is tapasztaljuk, hogy míg a szenvedéstörténet látható, addig a feltámadás mindig is titok marad. Akkori és mostani tanítványok egyaránt értetlenül állunk az események előtt.

„Mert ember által van a halál, ember által van a halottak feltámadása is.” Ezt nem tudom igazán hova rakni. Miért nem Isten által? Úgy kell érteni, hogy a halál (és így a feltámadás is) csak emberi, mert Istent „nem érinti” a kérdés?

Krisztus feltámadása után evett. Mi is fogunk? Mit?

Első gondolatom az, hogy az „ember által van a halottak feltámadása” azt jelenti, hogy Krisztus valóságos ember is volt, és emberként támadt fel. Ebből következik, hogy én, az ember is feltámadok, mert Krisztus mint ember támadt fel. Krisztus azért jött a földre, hogy bebizonyítsa, van a halálból feltámadás, hiszen ő mint Isten emberré lett, emberként halt meg, és emberként támadt fel.

„Mindenki a maga rendje szerint.” Milyen rendről van itt szó? Valamilyen időbeli vagy minőségi sorrend vagy talán kaszt?

Ahogy Ádám bűne mindenkit érint, úgy Krisztus feltámadása is. De akkor mit jelent, hogy „azok, akik Krisztuséi”? Most akkor nem támad fel mindenki? A feltámadás valamiféle jutalom, vagy együtt jár emberségünkkel, mint Ádám esetében?

Nem tudom felfogni, sem átérezni, sem megérteni: hogyan gyászolnak a hitetlenek? Hogyan dolgozzák föl reménység nélkül a halált, hogyan tekintenek idős szülőkre, megszületett gyermekeikre, önmaguk elmúlására?

„Halál, hol a te fullánkod?” Azt hiszem, a legmegnyugtatóbb dolog, amit egy ember megtanulhat életében: elfogadni a halált és tudni meghalni. Mi a magunk erejéből nem vagyunk erre képesek, de Krisztusra hagyatkozva igen.

Az utóbbi években egyre határozottabban érzem, hogy ha nyitott szívvel élünk, megtapasztalhatjuk Isten kegyelmét. Ha jót teszünk, azzal Isten Krisztusban irántunk megnyilvánuló végtelen szeretetét viszonzzuk töredékesen. Adósságunk felfoghatatlanul nagy.

A Krisztusban való hit számomra olyan, mint egy gyengéden átölelő kar, egy sugárzóan kedves mosoly, egy bátorító szó, egy kinyújtott kéz, s mindez segít tompítani a haláltól való félelmemet.

Gyerekkoromban mérhetetlenül szomorú, riasztó ünnepként éltem meg húsvétot. Mára már mindez átalakult. Hála Istennek.